

S. Com

**ผลการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยที่มีต่อพฤติกรรมร่วมมือ
ของเด็กปฐมวัย โรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย จังหวัดชลบุรี**

นางสาวอนุพันธ์ พูลเพิ่ม

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2551

**The Effects of Thai Folk Play Activities on Cooperative Behaviors of Preschool
Children at Pattaya Arunothai School in Chon Buri Province**

Miss Anuphan Poolpherm

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Curriculum and Instruction

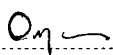
School of Educational Studies

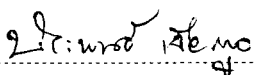
Sukhothai Thammathirat Open University

2008

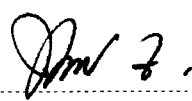
หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ผลการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยที่มีต่อพฤติกรรม
ร่วมมือของเด็กปฐมวัย โรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย จังหวัดชลบุรี
ชื่อและนามสกุล นางสาวอนุพันธ์ พูลเพิ่ม
แขนงวิชา หลักสูตรและการสอน
สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.อรุณี หรดาล

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระได้ให้ความเห็นชอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ
ฉบับนี้แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อรุณี หรดาล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ เจียรกุล)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ อนุมัติให้รับการศึกษา
ค้นคว้าอิสระฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์
วันที่ 24 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2552

ชื่อการศึกษา **ก้นคว่ำอิสระ** ผลการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยที่มีต่อพฤติกรรมร่วมมือ
ของเด็กปฐมวัย โรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย จังหวัดชลบุรี
ผู้ศึกษา นางสาวอนุพันธ์ พูลเพิ่ม **ปริญญา** ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.อรุณี หรดาล ปีการศึกษา 2551

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและ
หลังการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย

กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี จำนวน 30 คน ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3
ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักบริหารงาน
คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
ประกอบด้วย (1) คู่มือการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย (2) แบบสังเกตพฤติกรรม
ร่วมมือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย มี
พฤติกรรมร่วมมือหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ เด็กปฐมวัย พฤติกรรมร่วมมือ กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.อรุณี หรดาล อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือในการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้อย่างใกล้ชิดเสมอมา นับตั้งแต่ต้นจนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์วัชร วาระสิทธิ์ อาจารย์ นิภา ม่วงหวาน และ อาจารย์ประภาพรรณ ฉัตรมาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาปฐมวัย ที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อวิสันต์ พูลเพิ่ม และครอบครัว คุณสุจิตรา กาญจสุวรรณ คุณรุ่งนภา พัฒนงาม คุณบรรเจิด กมวุฒิชัย ที่ได้สนับสนุน และเป็นกำลังใจตลอดมา ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ นิสิตปริญญาโท ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ แนะนำด้วยดีตลอดมา ขอขอบพระคุณอีกหลายท่านที่มีได้กล่าวนามในที่นี้ที่ได้มีส่วนให้การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

คุณค่าของการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ที่ได้อบรมเลี้ยงดู และพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

อนุพันธ์ พูลเพิ่ม

กรกฎาคม 2552

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
สมมุติฐานการวิจัย	2
ขอบเขตการวิจัย	3
นิยามศัพท์	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย	6
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่น	15
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการละเล่นพื้นบ้านของไทย	28
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	42
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	42
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล	46
การวิเคราะห์ข้อมูล	47
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	49
ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม การเล่นพื้นบ้านของไทย ในภาพรวมและเป็นรายองค์ประกอบ	49
ตอนที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัด กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยเป็นรายบุคคล	53
ตอนที่ 3 ข้อสังเกตจากการทดลอง	55

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	57
สรุปการวิจัย	57
อภิปรายผล	58
ข้อเสนอแนะ	63
บรรณานุกรม	64
ภาคผนวก	70
ก ราชานามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	72
ข ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย.....	73
ค แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ คู่มือการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย.....	76
ประวัติผู้ศึกษา	92

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ตารางการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทย	44
ตารางที่ 4.1 ตารางการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมร่วมมือก่อนและหลังการทดลอง..	49
ตารางที่ 4.2 ตารางการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมร่วมมือก่อนและหลังการทดลองเป็น รายองค์ประกอบ.....	50
ตารางที่ 4.3 ตารางการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการ ทดลองเป็นรายพฤติกรรม	50
ตารางที่ 4.4 ตารางการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการ ทดลองเป็นรายบุคคล.....	53
ตารางที่ 4.5 ตารางการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาที่เป็นข้อสังเกตจากการทดลอง.....	55

ณ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 4.1 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง เป็นรายพฤติกรรม	52

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและเจริญทางด้านวัตถุอย่างรวดเร็ว การดำเนินชีวิตในปัจจุบันต้องมีการแข่งขันกันเกือบตลอดเวลา ทำให้ขาดความมีน้ำใจและช่วยเหลือกัน แสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองมากกว่าส่วนรวม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของสังคม ควรที่จะต้องหาทางป้องกัน และสนับสนุนส่งเสริมให้คนไทยมีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีขึ้น

ความร่วมมือเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญทำให้สังคมมีเสถียรภาพ และนำมาซึ่งความสำเร็จในการทำงานและการดำเนินชีวิต การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างบุคคล ครอบครัว และสังคม เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ในแต่ละวันคนเราต้องร่วมมือกับผู้อื่นในการทำงาน ติดต่อกับบุคคล ชุมชน ช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้รับความสำเร็จ ขอมรับการช่วยเหลือ ร่วมเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มขณะทำกิจกรรมร่วมกัน (พัชรี ผลโยธิน 2540:59) ในการทำงาน ถ้าบุคคลร่วมมือกันก็จะทำให้ประสบความสำเร็จมีผลดีต่อตนเองและผู้อื่น เกิดประโยชน์แก่สังคม แต่ถ้ามนุษย์ไม่ร่วมมือกัน ขอมนำมาซึ่งความขัดแย้ง เกิดความขุ่นยากในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คนไทยเป็นคนมีฝีมือ ฉลาด เก่งและเอาตัวรอด แต่ไม่สามารถทำให้สังคมพัฒนาได้เหมือนประเทศอื่น ๆ เพราะขาดความคิดและเจตคติทางสังคมที่ถูกต้อง ซึ่งแสดงว่าคนไทยขาดความร่วมมือ ถึงแม้คนเก่งและมีความสามารถ ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาสังคมได้ ดังนั้นพฤติกรรมร่วมมือจึงควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นคุณลักษณะนิสัยประจำตัวของคนไทย การร่วมมือควรพัฒนาตั้งแต่ช่วงปฐมวัย เพราะเด็กปฐมวัยเป็นวัยทองของชีวิต เป็นวัยแห่งการวางรากฐานที่สำคัญทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา คุณธรรมและจริยธรรม พฤติกรรมทางสังคมในด้านการร่วมมือสามารถปลูกฝังให้เกิดขึ้นได้ ดังที่ทิสนา เขมมณี (2536: 79) กล่าวว่า เด็กวัย 12 เดือนถึง 6 ปี เรียนรู้ที่จะร่วมมือกับผู้อื่น เล่นร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีความเป็นมิตรให้ความร่วมมือและชอบทำสิ่งต่าง ๆ ให้ผู้อื่นพอใจ เด็กวัยนี้จึงเป็นช่วงที่เหมาะสมในการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือ เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะนิสัยที่ดีต่อไป

การจัดกิจกรรมในระดับปฐมวัย ควรมุ่งปลูกฝังพฤติกรรมทางสังคมในด้านการร่วมมือ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และรู้จักปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การเล่นจะเป็นสื่อกลางให้เด็กได้

เรียนรู้พฤติกรรมทางสังคม เพราะเด็กในวัยนี้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้จากการเล่น การเล่นสามารถช่วยให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ได้ รู้จักทำงานร่วมกันและอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข เด็กปฐมวัยจึงเป็นช่วงที่เหมาะสมที่สุดในการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือ

การจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยปัจจุบัน คนส่วนใหญ่ไม่เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็น ทำให้ถูกละเลยทิ้งไป ซึ่งโดยแท้จริงแล้วการเล่นพื้นบ้านของไทยบางชนิดสามารถพัฒนาและส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมให้กับเด็กได้ สามารถส่งเสริมความเป็นอิสระภาพแห่งตน สร้างแรงจูงใจให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น อยากเล่น กล้าแสดงออก และมีความร่วมมือที่จะช่วยกันทำกิจกรรมให้สำเร็จ การเล่นพื้นบ้านของไทยบางชนิดเหมาะกับเด็กปฐมวัย เนื่องจากมีกฎกติกาไม่สลับซับซ้อน สามารถยืดหยุ่น ง่ายต่อการเล่น ไม่นับการแข่งขัน เด็กสามารถทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มหรือนั่งล้อมวง ก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินในบรรดาเพื่อนฝูง เกิดการเรียนรู้ในการปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น การยอมรับซึ่งกันและกัน มีน้ำใจ รู้จักการแบ่งปัน เกิดการเคารพในกฎกติกาที่ตกลงร่วมกัน รู้จักการรอคอย และการยอมรับข้อตกลงของคนส่วนมาก

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า การจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยจะสามารถส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมด้านความร่วมมือของเด็กปฐมวัยได้หรือไม่ เพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เด็กปฐมวัยต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย

3. สมมุติฐานการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยมีพฤติกรรมร่วมมือหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1 ประชากร ได้แก่ เด็กปฐมวัยชายหญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดชลบุรี

4.2 กิจกรรมที่ใช้ในการทดลอง คือ กิจกรรมกลางแจ้ง

4.3 ระยะเวลาที่ศึกษา การศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 เป็นเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 30 นาที

4.4 ตัวแปรที่ศึกษา

4.4.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย

4.4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

5. นิยามศัพท์

5.1 เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดชลบุรี

5.2 พฤติกรรมร่วมมือ หมายถึง การกระทำหรือคำพูดที่แสดงถึงการเป็นผู้นำผู้ตาม การช่วยเหลือ และการแบ่งปัน ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ดังนี้

5.2.1 การเป็นผู้นำผู้ตาม หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กปฐมวัยแสดงออกโดยการกล่าวพูดแสดงความคิดเห็นขณะทำกิจกรรม การริเริ่มทำกิจกรรมใหม่ๆ สนใจทำงานหรือทำกิจกรรมตามที่ครูและเพื่อนร้องขอ ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ตลอดจนปฏิบัติตามกฎกติกา ข้อตกลงในการเล่นหรือทำกิจกรรม

5.2.2 การช่วยเหลือ หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กปฐมวัยแสดงออกโดยการให้กำลังใจหรือปลอบใจเพื่อน พุดแนะนำวิธีการเล่นหรือทำกิจกรรมให้เพื่อนเข้าใจ ช่วยเพื่อนทำกิจกรรมด้วยความเต็มใจ ช่วยแก้ปัญหาให้เพื่อน และช่วยเพื่อนเก็บวัสดุอุปกรณ์เมื่อเล่นหรือทำกิจกรรมเสร็จ

5.2.3 การแบ่งปัน หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กปฐมวัยแสดงออกโดยการแบ่งวัสดุอุปกรณ์ให้เพื่อนเล่นหรือทำกิจกรรม ให้เพื่อนยืมวัสดุอุปกรณ์ ให้เพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วม

ด้วย รอคอยเพื่อนในการใช้วัสดุอุปกรณ์หรือทำกิจกรรม ตลอดจนยอมหรือชักชวนให้เพื่อนเข้าร่วมทำกิจกรรมด้วย

5.3 การเล่นเกมพื้นบ้านของไทย หมายถึง กิจกรรมการเล่นที่สืบทอดกันมาในวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นการเล่นเป็นกลุ่ม ทั้งที่มีบทร้องประกอบและไม่มีบทร้องประกอบ มีอุปกรณ์ประกอบการเล่นหรือไม่มีอุปกรณ์ประกอบการเล่นก็ได้ มีกฎกติกาการเล่นที่ไม่ซับซ้อน กำหนดขึ้นตามข้อตกลงของกลุ่มผู้เล่น การเล่นเกมพื้นบ้านของไทยที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในครั้งนี้บางชนิดได้นำมาปรับเปลี่ยนวิธีการเล่นและเพิ่มวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเล่น เพื่อให้เหมาะกับเด็ก และสามารถส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือได้มากขึ้น

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเกมพื้นบ้านของไทยมีพฤติกรรมร่วมมือมากขึ้น

6.2 ครู ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ได้แนวทางการจัดกิจกรรมการเล่นเกมพื้นบ้านของไทย เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

6.3 ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ได้มีส่วนร่วมในการปลูกฝังและส่งเสริมการอนุรักษ์การเล่นเกมพื้นบ้านของไทย

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “ผลการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยที่มีต่อพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย โรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย จังหวัดชลบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย
 - 1.1 ความหมาย และความสำคัญของพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย
 - 1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม
 - 1.3 ลักษณะพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย
 - 1.4 แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย
 - 1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่น
 - 2.1 ความหมายของการเล่น
 - 2.2 คุณค่าและความสำคัญของการเล่น
 - 2.3 ประเภทของการเล่น
 - 2.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเล่น
 - 2.5 แนวทางการส่งเสริมการเล่นของเด็กปฐมวัย
 - 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นของเด็กปฐมวัย
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นพื้นบ้านของไทย
 - 3.1 ความหมายและประเภทของการเล่นพื้นบ้านของไทย
 - 3.2 คุณค่าและประโยชน์ของการเล่นพื้นบ้านของไทย
 - 3.3 ประวัติความเป็นมาของการเล่นพื้นบ้านของไทย
 - 3.4 ลักษณะการเล่นพื้นบ้านของไทยที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย
 - 3.5 การจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย
 - 3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นพื้นบ้านของไทย

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

1.1 ความหมายและความสำคัญของพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

1.1.1 ความหมายของพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้มีนักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมร่วมมือไว้อย่างหลากหลายดังนี้

บุศรินทร์ สิริปัญญาธร (2541: 15) กล่าวว่า พฤติกรรมร่วมมือ หมายถึง การแสดงออกของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ทำกิจกรรมหรือทำงานร่วมกัน มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน เกิดความรู้สึกร่วมกันในการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

สุนันทา ศิริวัฒนานนท์ (2544: 10) กล่าวว่า ความร่วมมือเป็นการรวมพฤติกรรมกันของคนอย่างน้อย 2 คน เพื่อช่วยทำกิจกรรมใดๆ อย่างพร้อมเพรียงกันให้สำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ โดยบุคคลที่ร่วมมือกันมีความเต็มใจและเคารพซึ่งกันและกัน

อารีรัตน์ ญาณะสร (2544: 14) กล่าวว่า พฤติกรรมความร่วมมือ หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปทำกิจกรรมหรือทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

คณิงนิง ชิงชนะ (2547: 32) กล่าวถึงความหมายของพฤติกรรมร่วมมือว่า พฤติกรรมพฤติกรรมร่วมมือ หมายถึง การแสดงออกของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ทำกิจกรรมหรือทำงานร่วมกัน มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน เกิดความรู้สึกร่วมกันในการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สามารถทำงานร่วมกันและร่วมมือกันทำกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์อย่างเดียวกัน โดยบุคคลต้องเคารพตนเองและช่วยเหลือบุคคลอื่นด้วยความเต็มใจ

เอื้องฟ้า ท่าชูจันทร์ (2547: 51) กล่าวว่า พฤติกรรมร่วมมือ เป็นพฤติกรรมทางสังคมที่เกิดจากการทำกิจกรรมร่วมกันของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ เด็กแสดงออกทางการกระทำหรือคำพูด ในขณะที่ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับผู้อื่น โดยมีการวางแผน ร่วมกันคิดแก้ปัญหา ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยอมรับผู้อื่น แสดงการเป็นผู้นำ และรับผิดชอบร่วมกัน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พฤติกรรมร่วมมือ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลอย่างน้อย 2 คน ช่วยกันวางแผน แก้ปัญหา และทำกิจกรรมหรือทำงานร่วมกันอย่างพร้อมเพรียงกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีจุดมุ่งหมายเดียวกันจนเกิดความสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ พฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

ครอบคลุมพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กในขณะที่ทำกิจกรรมด้วยการกระทำ คำพูด ท่าทางใน 3 ด้าน คือ

1) การเป็นผู้นำผู้ตาม หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กปฐมวัยแสดงออกโดยการกล้าพูดแสดงความคิดเห็นระหว่างทำกิจกรรม การริเริ่มทำกิจกรรมใหม่ๆ สนุกใจทำงานหรือทำกิจกรรมตามที่ครูและเพื่อนร้องขอ ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ตลอดจนปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงในการเล่นหรือทำกิจกรรม

2) การช่วยเหลือ หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กปฐมวัยแสดงออกโดยการให้กำลังใจหรือปลอบใจเพื่อน พูดแนะนำวิธีการเล่นหรือทำกิจกรรมให้เพื่อนเข้าใจ ช่วยเพื่อนทำกิจกรรมด้วยความเต็มใจ ช่วยแก้ปัญหาให้เพื่อน และช่วยเพื่อนเก็บวัสดุอุปกรณ์เมื่อเล่นหรือทำกิจกรรมเสร็จ

3) การแบ่งปัน หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กปฐมวัยแสดงออกโดยการแบ่งวัสดุอุปกรณ์ให้เพื่อนเล่นหรือทำกิจกรรม ให้เพื่อนยืมวัสดุอุปกรณ์ ให้เพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมด้วย รอคอยเพื่อนในการใช้วัสดุอุปกรณ์หรือทำกิจกรรม ตลอดจนยอมหรือชักชวนให้เพื่อนเข้าร่วมทำกิจกรรมด้วย

1.1.2 ความสำคัญของพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

พฤติกรรมร่วมมือมีความสำคัญ ก่อให้เกิดความเจริญงอกงามได้ทั้งตัวบุคคลและสังคม ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ ดังนี้

สุนันทา ศิริวัฒนานนท์ (2544: 10) กล่าวว่า ความร่วมมือเป็นส่วนสำคัญของการดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม หากบุคคลขาดพฤติกรรมร่วมมือย่อมก่อให้เกิดความยุ่งยากในสังคม ดังนั้นการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือให้เกิดขึ้นควรเริ่มตั้งแต่เด็กในระดับปฐมวัย ซึ่งเป็นวัยที่เหมาะสมกับการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมอย่างยิ่ง

อารีรัตน์ ญาณะสร (2544: 14) กล่าวว่า พฤติกรรมร่วมมือมีความสำคัญ เป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้นมนุษย์ประสบความสำเร็จในการทำงาน มีความก้าวหน้าในอาชีพและประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต

คณิงนิจ ชิงชนะ (2547: 32) กล่าวว่า พฤติกรรมร่วมมือมีความสำคัญก่อให้เกิดความเจริญงอกงามได้ทั้งตัวบุคคลและสังคม พฤติกรรมร่วมมือเป็นหัวใจของการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นพฤติกรรมที่สร้างขอบข่ายคุณค่าและความก้าวหน้าให้มนุษย์ เป็นหัวใจสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว เศรษฐกิจ เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะในแต่ละวันมนุษย์จะต้องร่วมมือกับผู้อื่น ทั้งในครอบครัว การทำงาน และการติดต่อกับชุมชน ความ

ร่วมมือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในการทำงาน มีความก้าวหน้าในอาชีพและประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต

เอ็งฟ้า ท่าซุซันท์ (2547: 47) กล่าวว่า พฤติกรรมร่วมมือ มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อความสงบสุขในสังคม เป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เป็นรากฐานสำคัญที่จะทำให้สังคมมีเสถียรภาพ รวมถึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในการทำงาน มีความก้าวหน้าในอาชีพการงานและประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต

สรุปได้ว่า พฤติกรรมร่วมมือมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลทุกคนในสังคม ซึ่งมนุษย์นั้นจะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทั้งในครอบครัว ชุมชน สังคม ความร่วมมือเป็นรากฐานสำคัญในการที่จะทำให้สังคมมีเสถียรภาพ และเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในการทำงาน มีความก้าวหน้าในอาชีพการงาน และประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต พฤติกรรมร่วมมือเป็นส่วนสำคัญของการดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมอย่างมาก ถ้าบุคคลขาดพฤติกรรมร่วมมือ ย่อมทำให้เกิดความยุ่งยากในสังคม ดังนั้นการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือควรเริ่มตั้งแต่เด็กในระดับปฐมวัย ซึ่งเป็นวัยที่เหมาะสมกับการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมในด้านความร่วมมือให้เกิดขึ้น

1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม

พฤติกรรมร่วมมือเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งนักจิตวิทยาได้กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของเด็กไว้หลายทฤษฎี ดังนี้

1.2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอีริกสัน (Erikson's Theory of Social Development) อีริกสันเป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกันที่ได้เน้นถึงความสำคัญของพัฒนาการทาง

บุคลิกภาพมนุษย์ว่า จะพัฒนาได้ดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความสำเร็จในแต่ละช่วงอายุ เมื่อเด็กอายุมากขึ้น ผลสัมฤทธิ์ในการปรับตัวแต่ละขั้นของพัฒนาการจะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเสริมบุคลิกภาพ อีริกสันได้แบ่งพัฒนาการทางบุคลิกภาพของมนุษย์ออกเป็น 8 ขั้น ในที่นี้จะขอกกล่าวถึงเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย 3 ขั้น ดังนี้ (Gordon & Brown, 1993: 101-103)

ขั้นที่ 1 ขั้นความไว้วางใจ - ความไม่ไว้วางใจ (Trust VS Mistrust) อายุเด็กขั้นนี้อยู่ระหว่างแรกเกิด ถึง 1 ปี ถ้าเด็กได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอมั่นคงจากบิดามารดา จะช่วยพัฒนาความรู้สึกในด้านความเป็นตัวของตัวเองและความไว้วางใจผู้อื่น ซึ่งจะส่งผลให้มีอารมณ์ดี และมีความรู้สึกปลอดภัย การที่เด็กได้รับการดูแลทางร่างกายอย่างเพียงพอ ได้รับความอบอุ่นอย่างสม่ำเสมอ เด็กได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างทันทีทันใด สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กไว้วางใจ

โลก และเป็นพื้นฐานการส่งเสริมพัฒนาการในขั้นต่อไป แต่ถ้าเด็กไม่ได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอ และไม่มี ความมั่นใจ เด็กจะเกิดความรู้สึกไม่เชื่อมั่น ขาดทักษะในการที่จะเผชิญกับความทุกข์ยากและภาวะกดดัน

ขั้นที่ 2 ขั้นความเป็นตัวของตัวเอง - ความไม่แน่ใจในตนเอง (Autonomy VS Shame and Doubt) อายุเด็กขั้นนี้อยู่ระหว่าง 2 – 3 ปี ในขั้นนี้เด็กจะเรียนรู้การใช้ทักษะทางร่างกายและทักษะทางจิตใจ เพื่อพัฒนาร่างกายให้แข็งแรงและสร้างความสมดุลระหว่างความเป็นตัวของตัวเอง และความไม่มั่นใจในตัวเอง ถ้าเด็กได้รับการควบคุม จำกัดความอยากหรืออยากเห็น เด็กจะรู้สึกสงสัย ลังเล ไม่เชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เด็กรู้สึกไม่ปลอดภัย ความสำเร็จของพัฒนาการขั้นนี้คือ การให้เด็กได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการสำรวจโลกด้วยกิจกรรมและการเล่น

ขั้นที่ 3 ขั้นความคิดริเริ่ม - ความรู้สึกผิด (Initiative VS Guilt) อายุของเด็กในขั้นนี้อยู่ระหว่าง 3 – 5 หรือ 6 ปี ในขั้นนี้เด็กจะรู้จักร่วมมือในการวางแผนและปฏิบัติกิจกรรม เด็กต้องได้รับอิสระอย่างเพียงพอในการร่วมทำกิจกรรมกับผู้อื่น เด็กจะให้ความสนใจ ใช้ความคิดริเริ่ม และใช้ความพยายามจนประสบความสำเร็จ ขบวนการทางสังคมในขั้นนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดอารมณ์รื่นเริง โกรธเคือง บิดามารดาที่ควบคุมมากเกินไปจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกผิด การไม่จำกัดความคิดของเด็กจะส่งผลให้เด็กรู้จักการยอมรับและไม่ยอมรับสังคม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการเจริญงอกงามของพัฒนาการขั้นต่อไป

1.2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของฮาวิกเฮิร์สต์ (Havighurst's Theory of Social Development) ได้รับอิทธิพลแนวความคิดจากอิริคสันเกี่ยวกับลักษณะของพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยของบุคคล โดยฮาวิกเฮิร์สต์ได้อธิบายว่า ในแต่ละช่วงวัยของชีวิตนั้นมีงานประจำ ซึ่งเป็นงานที่เด็กควรทำในแต่ละช่วงนั้นๆ ถ้าบุคคลไม่ประสบความสำเร็จในงานนั้น จะมีผลต่อการปรับตัว โดยฮาวิกเฮิร์สต์ได้เสนองานตามลำดับขั้นพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้ (พรรณี ชูทัย เจนจิต 2537: 77-76)

1. เด็กสามารถมีความคิดรวบยอด เกี่ยวกับความจริงทางสังคมและกายภาพ ซึ่งหมายถึง การที่เด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัว เช่น พ่อ แม่ โรงเรียน ครูและสิ่งต่างๆที่เด็กเกี่ยวข้องด้วย
2. เด็กสามารถที่จะเรียนรู้การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับพี่น้องและบุคคลอื่นๆ รวมทั้งชอบเลียนแบบบุคคลอื่น
3. เด็กสามารถที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ถูกกับสิ่งที่ผิด และเริ่มมีพัฒนาการทางจริยธรรม

1.2.3 ทฤษฎีพัฒนาการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลของ ชัลลิวาน

(Sullivan's Social Interpersonal Theory of Development) ได้กำหนดขั้นของพัฒนาการจากพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประสบการณ์ส่วนตัวของแต่ละบุคคล และการเรียนรู้ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งชัลลิวานได้แบ่งขั้นพัฒนาการเป็น 6 ขั้น คือ วัยทารก วัยเด็ก วัยเข้าโรงเรียน วัยก่อนวัยรุ่น วัยรุ่นตอนต้น และวัยรุ่นตอนปลาย ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยเพียงขั้นเดียว คือ วัยเด็ก (Childhood) อายุ 1.5 – 2 ปี จนถึงอายุ 5 – 6 ปี เป็นระยะที่เด็กพัฒนาโครงสร้างประโยคทางภาษา ซึ่งจะปรากฏออกมาอย่างชัดเจนเมื่อเด็กเล่นร่วมกับเพื่อนที่อยู่ในวัยใกล้เคียงกัน เสมอภาคกัน เด็กสามารถค้นพบเกี่ยวกับตัวเอง และรู้จักการสร้างมิตรภาพกับบุคคลอื่น การที่เด็ก 2 คนเล่นด้วยกัน จะสามารถเล่นบทบาทสมมุติหรือเล่นละครร่วมกัน เด็กจะเรียนรู้รูปแบบของวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ควบคู่กับพัฒนาการทางภาษาที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ในขั้นนี้เด็กจะเกิดความวิตกกังวล แต่สามารถขจัดความวิตกกังวลได้ เด็กจะเรียนรู้คุณค่าในด้านคุณธรรมจากสิ่งที่ปรากฏอยู่ในสังคมทั้งในด้านดีและไม่ดี ขณะเดียวกันเด็กจะเรียนรู้การถูกจำกัดอิสรภาพจากประสบการณ์ ความคิดเห็นของตนที่กำลังเจริญงอกงาม ในวัยนี้เด็กจะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีความหมาย การเล่นร่วมกับผู้อื่นเป็นประสบการณ์ที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นต่อไป (Feist, 1990: 216-227)

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมข้างต้นทั้ง 3 ทฤษฎี อาจสรุปได้ว่า พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยเกิดจากการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อม และประสบการณ์ต่างๆ เด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีการพัฒนาภาษาอย่างรวดเร็ว ควบคู่ไปกับการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น เด็กจะให้ความร่วมมือในการวางแผน และปฏิบัติกิจกรรม แต่ทั้งนี้เด็กต้องได้รับอิสระอย่างพอเพียงในการสำรวจ เรียนรู้สิ่งต่างๆ ในแนวทางหรือความคิดของตนเองร่วมกับบุคคลอื่น ผู้ใหญ่ต้องยอมรับความคิดความสามารถของเด็ก การเรียนรู้สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ทางสังคม เด็กจะเกิดการเรียนรู้ และสามารถปรับตัวที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น หรือทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างราบรื่น นั่นคือการปรับพฤติกรรมไปในทางที่สังคมยอมรับ อันนำไปสู่การเรียนรู้ทางวัฒนธรรม จริยธรรม ดังนั้นการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย จึงต้องสอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย ซึ่งเป็นการเล่นที่พัฒนาทักษะทางสังคม เรียนรู้การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อพัฒนาและส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมในด้านความร่วมมือของเด็กปฐมวัย

1.3 ลักษณะพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

พฤติกรรมร่วมมือเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งนักการศึกษาได้กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

สท๊อป (Staup, 1978: 381) กล่าวว่า พฤติกรรมร่วมมือเกิดจากการทำงานร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการเป็นผู้นำ การช่วยเหลือบุคคลอื่นให้ได้รับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ การยอมรับการช่วยเหลือจากผู้อื่น การขอความช่วยเหลือในการคิด มีการพูดคุยกันในขณะทำกิจกรรมเพื่อปรึกษาหารือ

แม็คเนอร์เนย์และแม็คเนอร์เนย์ (McInerney & McInerney, 1998: 228) กล่าวว่า ลักษณะพฤติกรรมร่วมมือที่พบในห้องเรียนมีหลายลักษณะ คือ มีการช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม ขอความช่วยเหลือจากเพื่อน มีความพยายาม ตั้งใจทำงาน กระตุนและชมเชยเพื่อน สุภาพ ไม่ส่งเสียงดัง ร่วมกันแก้ปัญหากับเพื่อน เมื่อพบปัญหาจะซักถามเพื่อนก่อนที่จะไปถามครู และมีการช่วยเหลือระหว่างกลุ่ม

มัสเซนและคณะ (Mussen and others, 1996 : 376) กล่าวว่า ความร่วมมือเป็นพฤติกรรมทางสังคมอย่างหนึ่งที่มาจากการมีปฏิสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันระหว่างเด็ก ก่อให้เกิดการพัฒนาทางภาษา เมื่อเด็กอายุมากขึ้นก็จะมี ความพยายามทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น มีการร่วมมือกันในการแก้ปัญหา คิดถึงประโยชน์ผู้อื่นมากขึ้น การโต้เถียงและการทะเลาะก็ลดลง

คเนิงนิจ ชิงชนะ (2547: 43) กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยไว้ว่า เป็นการทำกิจกรรมหรือเล่นกับกลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน การช่วยเหลือ ยอมรับการช่วยเหลือ เป็นผู้นำกลุ่มโดยการแสดงความคิดเห็น ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ช่วยเพื่อนทำกิจกรรม ปฏิบัติตามกฎกติกา ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างตั้งใจ ตลอดจนช่วยเหลือเกื้อกูลอุปถัมภ์เมื่อทำกิจกรรมเสร็จ

ศศิมา พรหมรัศย์ (2546: 14) ได้สรุปลักษณะของพฤติกรรมร่วมมือของเด็กว่า เกิดจากการทำกิจกรรมร่วมกันโดยมีการวางแผนการทำงาน สนทนาแก้ปัญหาพร้อมกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นผู้นำ และมีความรับผิดชอบร่วมกันได้เพื่อให้กิจกรรมบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ตั้งไว้

สรุปได้ว่า ลักษณะพฤติกรรมร่วมมือของเด็กเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่ครอบคลุมพฤติกรรมหลายด้าน เช่น ด้านการช่วยเหลือ การแบ่งปัน การเป็นผู้นำผู้ตาม มีความรับผิดชอบ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การฟังพาทศัยกัน ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาลักษณะพฤติกรรมร่วมมือของเด็ก ที่แสดงออกถึงการกระทำหรือคำพูด และท่าทางในการเป็นผู้นำผู้ตามในขณะทำกิจกรรม การช่วยเหลือเพื่อนทำกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจน

ทำกิจกรรมสำเร็จ การแบ่งหรือให้ยืมวัสดุอุปกรณ์ของตนเอง การรอคอยเพื่อน ตลอดจนยอมให้เพื่อนเข้าร่วมทำกิจกรรมด้วยความเต็มใจ

1.4 แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

การส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือให้เกิดขึ้นกับเด็กต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง โรงเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก โดยเฉพาะการจัดสภาพแวดล้อมทั้งที่บ้าน โรงเรียน และชุมชนให้เป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมให้เด็ก ดังนั้นเมื่อเด็กเข้าโรงเรียน ครูจึงควรหาแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือให้เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัย ซึ่งอาจทำได้ดังนี้ (ประมวล ดิคคินสัน 2527: 107)

1. กำหนดตารางกิจวัตรประจำวันอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องกัน จัดกิจกรรมที่ต้องใช้พลัง และกิจกรรมที่ผ่อนคลายสลับกัน ทำให้เด็กไม่เบื่อหน่าย มีบรรยากาศการเรียนที่ดี การที่เด็กรู้ตารางกิจกรรมประจำวัน และสิ่งที่ครูคาดหวัง จะทำให้เกิดความเป็นระเบียบ และมีความรู้สึกมั่นใจ

2. การเสริมแรง การเสริมแรงทันทีที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมจะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ ในการเสริมแรงพฤติกรรมชอบสังคมแก่เด็กปฐมวัย ควรใช้คำพูดให้ชัดเจนว่า เด็กได้แสดงพฤติกรรมที่ดีอย่างไร คำชมเชยจากครูมีคุณค่าสำหรับเด็กส่วนใหญ่ ในบางครั้งอาจใช้ทำทางแทนการเสริมแรงด้วยวาจาตามความเหมาะสม

นอกจากนี้การให้เด็กทำกิจกรรมแบบร่วมมือ เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือให้กับเด็กปฐมวัยได้ เนื่องจากกิจกรรมแบบร่วมมือ เป็นกิจกรรมที่เด็กตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเล่นหรือทำงานโดยมีเป้าหมายร่วมกัน ได้ตัดสินใจ แลกเปลี่ยนความคิดและใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมกัน ได้เจรจาต่อรองร่วมกัน เล่นหรือทำงานประสานกันให้สำเร็จตามเป้าหมาย และประเมินความก้าวหน้าของตน มีกิจกรรมหลายอย่างที่ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือ เช่น กิจกรรมศิลปะ การเล่นเกมบทบาทสมมติ การเล่นเกมตัดต่อ การเล่นเกมต่อพลาสติก เป็นต้น

พัชรี ผลโยธิน (2540: 60-61) กล่าวว่า การให้เวลา ให้โอกาส และวัสดุอุปกรณ์ให้เด็กได้เล่น หรือทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อยอย่างค่อยเป็นค่อยไปและอย่างสม่ำเสมอ ทั้งให้กำลังใจหรือแสดงความชื่นชม และชี้ให้เห็นประโยชน์ของการร่วมมือกันจะช่วยพัฒนาเด็กให้เกิดพฤติกรรมความร่วมมือได้ ถ้าเด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นหรือผู้ใหญ่ เด็กจะยังมีโอกาสเรียนรู้ความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักแก้ปัญหา และเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเด็กด้านสังคมและสติปัญญาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะเด็กต่างจากผู้ใหญ่ตรงที่เด็กแสดงออกกับเพื่อนแต่ละคนอย่างเสมอภาค พฤติกรรมร่วมมือจึงเกิดขึ้น

เอ็งฟ้า ท่าขุนันธ์ (2547: 53) ได้กล่าวถึงแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือไว้ว่า โรงเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญในการที่จะแปรเปลี่ยนพฤติกรรมทางบวกและทางลบ การจัดกิจกรรมที่ให้โอกาสเด็กได้ทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ และมีผู้ใหญ่ที่คอยกระตุ้น สนับสนุน และเสริมแรงให้เด็กร่วมมือกัน ให้เด็กวางแผนการทำงานร่วมกัน เรียนรู้ความคิดของผู้อื่น รู้จักแก้ปัญหาและทบทวนพฤติกรรมที่ได้ทำว่าเหมาะสมหรือไม่ จะเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือของเด็กได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือของเด็กนั้นสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การกำหนดตารางกิจกรรม การเสริมแรง การให้เวลา การให้โอกาส และการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการเล่นให้กับเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ โดยครูกระตุ้น สนับสนุน และเสริมแรงให้เด็กร่วมมือกัน ให้เด็กวางแผนการทำกิจกรรมร่วมกัน เด็กจะเรียนรู้พฤติกรรมร่วมมือได้ ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กด้านสังคมได้เป็นอย่างดี

1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

พฤติกรรมร่วมมือมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวันของบุคคล ดังนั้นจึงได้รับความสนใจและมีการศึกษาวิจัยกันอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

1.5.1 งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวกับพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยนั้นมีผู้สนใจและทำการศึกษาไว้หลายท่าน ดังนี้

สุทธิพรรณ ชีรพงศ์ (2534: 68-73) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วมและแบบครุไม่มีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี จำนวน 28 คน ใช้เวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วม และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครุไม่มีส่วนร่วม มีพฤติกรรมร่วมมือหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วม มีพฤติกรรมร่วมมือสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุไม่มีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุศรินทร์ สิริปัญญาธร (2541: 1) ได้ศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่เกิดจากกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี จำนวน 15 คน ใช้เวลาในการทดลอง 9 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม มีพฤติกรรมร่วมมือในช่วงก่อนและระหว่างการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 โดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มมีพฤติกรรมร่วมมือในช่วงระหว่างการทำกิจกรรมสูงกว่าก่อนทำกิจกรรม และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสื่อผสมเป็นกลุ่ม มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือสูงขึ้น โดยมีแนวโน้มอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่และไม่ชัดเจน ในช่วงเวลาสัปดาห์ที่ 1-7 แต่ในช่วงเวลาสัปดาห์ที่ 8-9 มีแนวโน้มอัตราการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน

สุนันทา ศิริพัฒนานนท์ (2544: 45-46) ได้ศึกษากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบหัวเรื่องตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี จำนวน 10 คน ผลการศึกษาพบว่าระยะที่ 1 เด็กมีการพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือทุกด้าน ทั้งการช่วยเหลือ การเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบ และการแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยมีการพัฒนาด้านการเป็นผู้นำในการเสนอความคิดเห็นมากเป็นอันดับแรก ระยะที่ 2 เด็กมีการพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือเพิ่มขึ้นจากระยะที่ 1 ทุกด้าน โดยมีการพัฒนาด้านความรับผิดชอบเป็นอันดับแรก ระยะที่ 3 เด็กมีการพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือเพิ่มขึ้นจากระยะที่ 2 ทุกด้าน โดยมีการพัฒนาทุกด้านอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน

คณินิจ ชิงชนะ (2547: 1) ได้ศึกษาการเล่นเป็นกลุ่มที่มีต่อพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยอายุ 4-5 ปี จำนวน 20 คน ใช้เวลาในการทดลอง 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 ครั้ง ครั้งละ 35 นาที ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่มมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือสูงขึ้นอย่างชัดเจน และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่ม มีพฤติกรรมร่วมมือสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า พฤติกรรมร่วมมือเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่ดี สามารถปลูกฝังและส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมนี้ตั้งแต่วัยต้นของชีวิต เพื่อให้พัฒนาสูงยิ่งขึ้น โดยการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมร่วมมือ ซึ่งจะเห็นได้จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ กิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสม การเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ และการเล่นเป็นกลุ่ม

1.5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

งานวิจัยในต่างประเทศมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมร่วมมือไว้ ดังนี้

ลีจิวนี (Lejeune, 1994: 1) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเล่นอย่างอิสระของเด็กปฐมวัยจากผลการเล่นเกมการแข่งขันและเกมการร่วมมือโดยใช้วิธีการบันทึกพฤติกรรม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเด็กที่เล่นเกมการร่วมมือมีพฤติกรรมร่วมมือมากกว่ากลุ่มที่เล่นเกมการแข่งขัน

ซาโลเม (Salome, 1979: 1349) ได้ศึกษาความแตกต่างของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยระหว่างเด็กหญิงกับเด็กชาย เกี่ยวกับวิธีการที่เล่นในกลุ่ม วิธีการรวมตัวกับเด็กอื่นเป็นกลุ่ม และการมีส่วนร่วมเข้าเล่นในกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 4-5 ปี จำนวน 30 คน ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมครั้งละ 10 นาที จำนวน 7 ครั้ง รวม 70 นาที เป็นการสังเกตทีละคน ขณะสังเกตใช้บันทึกเสียงและวิเคราะห์พฤติกรรม ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างเด็กชายและเด็กหญิง นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กมีพฤติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการเล่นในกลุ่ม ได้แก่ พฤติกรรมการช่วยเหลือ การแบ่งปัน และการร่วมมือ

วอน (Vaughn, 1994: 3706) ได้ศึกษาพฤติกรรมร่วมมือจากการเรียนแบบร่วมมือในเด็กเล็ก กลุ่มตัวอย่างคือ เด็กอายุ 43-58 เดือน จำนวน 17 คน เป็นเด็กชาย 9 คน เด็กหญิง 8 คน เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ครู การบันทึกด้วยวิดีโอเทป ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลมากกว่า 5 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่ามีการปฏิสัมพันธ์แบบร่วมมือกันคือ การแสดงความคิดเห็นร่วมกัน การประนีประนอม การเจรจา และการแก้ปัญหาาร่วมกัน ซึ่งแสดงให้เห็นจากการสนทนาร่วมกันระหว่างเด็กในสถานการณ์ที่หลากหลาย

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาชี้ให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมให้เด็กได้ร่วมกันทำเป็นกลุ่มอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับวัย พัฒนาการ และความต้องการของเด็ก ให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนอย่างเสมอภาคกัน เป็นการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือให้เด็กได้

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่น

2.1 ความหมายของการเล่น

การเล่นเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญในวัยเด็ก เพราะธรรมชาติของเด็กมักจะชอบเล่น จากการเล่นเด็กมีโอกาสแสดงออกถึงตัวตนที่แท้จริงของเด็ก ได้เรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น มี

ความสนุกสนาน ในขณะที่เล่นเด็กจะเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กันด้วย จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยได้มีนักการศึกษาและนักวิชาการให้ความหมายของการเล่นไว้ดังนี้

แมค (Mack, 1975 อ้างถึงใน ราศรี ทองสวัสดิ์ 2545: 361) ให้คำจำกัดความของการเล่นไว้ว่า การเล่นเป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้เด็กผู้เล่นสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม การเล่นของเด็กเปรียบได้กับการทำงานของผู้ใหญ่ จะต่างกันก็ตรงที่ว่าผู้ใหญ่ทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ แต่สำหรับเด็กกิจกรรมการเล่นจะจบลงในตัว โดยไม่มุ่งหวังสิ่งหนึ่งสิ่งใด

นอกเหนือไปจากความพอใจตามธรรมชาติ

วีรพงษ์ บุญประจักษ์ (2545: 20) กล่าวว่า การเล่น หมายถึง กิจกรรมที่เด็กเล่นด้วยความสมัครใจ เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ในขณะที่เด็กได้เล่นจะเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเองด้วย

เยาวพา เดชะคุปต์ (2546: 11) ได้กล่าวว่า การเล่น หมายถึง กิจกรรมหรือประสบการณ์ทุกชนิดที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจและสนุกสนาน โดยไม่คำนึงถึงผลของการกระทำ อีกทั้งยังเป็นกระบวนการของการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน และบุคลิกภาพของเด็กทั้งในวันนี้และในอนาคตข้างหน้า

วิไลดา พงษ์ธราธิก (2547: 20) กล่าวว่า การเล่น หมายถึง กิจกรรมหรือประสบการณ์ที่เกิดด้วยความสมัครใจและเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินกับเด็ก โดยไม่มีการวางแผน ไม่มีเป้าหมายและก่อให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การค้นพบ การสำรวจและการทดลอง อีกทั้งยังเป็นกระบวนการของการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

สรุปได้ว่า การเล่น หมายถึง กิจกรรมหรือประสบการณ์ที่เด็กเล่นด้วยความสมัครใจ ที่ก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อีกทั้งยังช่วยให้เด็กแสดงพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

2.2 คุณค่าของและความสำคัญของการเล่น

2.2.1 คุณค่าของการเล่น

การเล่นของเด็กนั้นมีคุณค่ามากมาย ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงคุณค่าของการเล่นไว้ดังนี้

ราศี ทองสวัสดิ์ (2545: 362) ได้กล่าวถึงคุณค่าของการเล่นไว้ว่า การเล่นจะช่วยพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ในด้านลักษณะนิสัยนั้น การเล่นจะพัฒนาดังต่อไปนี้

1. ธรรมชาติของเด็กไม่ชอบอยู่นิ่ง จะต้องเล่นอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการได้เล่นย่อมจะเป็นการช่วยผ่อนคลายความเครียดได้

2. การเล่นทำให้เด็กพอใจมีอารมณ์เบิกบาน

3. การเล่นจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับบุคคลที่แวดล้อมอยู่

4. การเล่นจะช่วยให้เด็กได้ปรับตัวเข้ากับคนที่แวดล้อมอยู่ เด็กจะเริ่มหัด

เป็นผู้เสียสละ

5. การเล่นจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ถึงตนเอง เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

การเล่นของเด็กนั้นมีคุณค่ามากมายต่อตัวเด็กซึ่งหรรษา นิลวิเชียร (2535: 85-86) ได้กล่าวถึงคุณค่าของการเล่นไว้ดังนี้

1. การเล่น ทำให้เด็กเรียนรู้จากการคัดแปลง คิดยืดหยุ่น เช่น การนำเชือกมาผูกแทนชิงช้า ใช้ก้านกล้วยมาสมมติเป็นม้า เป็นต้น

2. การเล่น ทำให้เด็กเรียนรู้การรอคอย ฝึกความอดทน ซึ่งจะเป็นลักษณะนิสัยที่ดีต่อตัวและเป็นประโยชน์ต่อเด็กในอนาคต

3. การเล่นบทบาทต่างๆ ของบุคคลในชุมชน ทำให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพต่างๆ รวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคม ซึ่งจะมีผลทำให้เด็กคิดถึงอนาคต และบทบาทของบุคคลต่างๆ ในสังคม

4. การเล่นช่วยให้เด็กเรียนรู้ และพัฒนาความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่เล่นสวมบทบาทผู้อื่น เด็กจะเริ่มเข้าใจว่า คนอื่นรู้สึกอย่างไร เมื่อมีความทุกข์หรือความสุข

5. การเล่นสมมติ จะช่วยให้เด็กฝึกจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ เด็กจะสร้างภาพพจน์ เรื่องราวต่างๆ แม้แต่เรื่องในใจของตนเอง เด็กจะเลียนเสียงธรรมชาติ เสียง

สัตว์ เสียงพูด ตลอดจนการเคลื่อนไหวของคนและสัตว์ เด็กมักค้นหาวิธีการใหม่ๆ ในการเล่น วัสดุสิ่งของ เด็กจะเป็นใคร ไปไหน ทำอะไรเป็นความจริงและอะไรเป็นความฝัน

6. การเล่นเป็นส่วนสำคัญของชีวิตเด็กเล็ก มีคุณค่าต่อการพัฒนา ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

7. การเล่นช่วยสร้างบรรยากาศของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เด็กจะเรียนรู้การแบ่งปัน การเล่นด้วยกันกับเพื่อน เรียนรู้การระวังรักษาของเล่นกับเพื่อน และการเรียนรู้การเข้าสังคม

สรุปได้ว่า การเล่นมีคุณค่าต่อเด็กมากมาย ในด้านพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน และในด้านลักษณะนิสัย รวมถึงการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม อีกทั้งยังช่วยให้เด็กเกิดทักษะทางสังคมอันเป็นการเตรียมความพร้อมและประสบการณ์เพื่อที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.2.2 ความสำคัญของการเล่น

จากความหมายและคุณค่าของการเล่นนั้นจะเห็นได้ว่า การเล่นมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นในด้านการเตรียมประสบการณ์เพื่อที่จะอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข การพัฒนาทางภาษา การสร้างและแสดงออกซึ่งจินตนาการ การเรียนรู้บทบาททางเพศ ตลอดจนพัฒนาการทางด้านการรับรู้ และทางด้านการเคลื่อนไหวของร่างกาย (ประภาพรรณ เอี่ยมสุภามิต 2545: 132)

การเล่นมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางด้านสติปัญญา เพียเจต์ (1979 อ้างถึงในเยาวพา เดชะคุปต์ 2528: 12) ได้กล่าวไว้ว่า จากการเล่นเด็กจะสามารถแยกแยะสิ่งต่างๆ จากสิ่งเร้ารวมถึงสามารถรับรู้สิ่งต่างๆ เข้ามาในสมองได้ เพียเจต์ได้กล่าวถึงความสำคัญการเล่นไว้ 3 ลักษณะ คือ 1) การเล่นสามารถช่วยระบายอารมณ์ให้เด็กได้ 2) การเล่นช่วยให้เข้าใจถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม และ 3) การเล่นเป็นการเรียนรู้ทางสังคมของเด็ก

นอกจากนี้การเล่นยังถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง การเล่นจึงมีอิทธิพลและมีผลดีต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ขณะเล่นเด็กมีโอกาสนเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกาย ได้ใช้ประสาทสัมผัสและการรับรู้ ผ่อนคลายอารมณ์ และแสดงออกถึงตัวตนที่แท้จริง เรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การเล่นจึงเป็นทางที่เด็กจะสร้างประสบการณ์เรียนรู้สิ่งแวดล้อม เรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์ อยู่ร่วมกับผู้อื่น กับธรรมชาติรอบตัว ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยจึงถือว่า “การเล่น” เป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ 2546: 4)

จากที่กล่าวมาอาจสรุปได้ว่า การเล่นเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวของเด็ก นอกจากเด็กจะสามารถเรียนรู้ผ่านการเล่นแล้ว เด็กยังได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินไปด้วย อีกทั้งการเล่นยังสามารถพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งรวมถึงประสบการณ์ต่างๆ ที่เด็กได้รับจากการเล่นจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสังคมในด้านความร่วมมือและด้านต่างๆ อีกด้วย

2.3 ประเภทของการเล่น

การเล่นมีหลายประเภทและหลายลักษณะ ซึ่งนักการศึกษาและนักวิชาการได้แบ่งประเภทของการเล่นไว้อย่างหลากหลายขึ้นอยู่กับเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

เพียเจต์ (Piaget, 1962 อ้างถึงในวราลี โกศัย 2540: 33) ได้แบ่งประเภทของการเล่นออกเป็น 3 ประเภท ตามลำดับพัฒนาการของเด็กดังนี้

1. การเล่นเพื่อฝึกฝน (Practice Play) หรือการเล่นระดับสัมผัส เป็นการเล่นของเด็กแรกเกิดถึง 2 ปี มีลักษณะสำคัญคือ เด็กจะใช้ประสาทสัมผัสของตนเองเป็นส่วนใหญ่ การเล่นนี้เป็นการจัดกระทำกับวัตถุและเป็นการค้นหาด้วยประสาทสัมผัสของตน เช่น การหยิบ จับ ถูบ คลำ ตี เคาะ ขว้าง คุด กัด รื้อค้น เป็นต้น

2. การเล่นสัญลักษณ์ (Symbolic Play) เป็นการเล่นโดยใช้ความคิดฝันของตน ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นการเล่นตามจินตนาการหรือการเล่นสมมติ การเล่นแบบนี้เด็กจะใช้ความคิดของตนมากขึ้นในการพิจารณา สมมติสิ่งของ เช่น ให้ตนเองเป็นพ่อ แม่ เจ้าหญิง เจ้าชาย หรือเป็นสัตว์ต่างๆ ตามที่ต้องการ รวมทั้งสมมติสถานการณ์ขึ้นด้วย การเล่นชนิดนี้จะเริ่มเมื่ออายุ 2 ปี จนถึง 7-8 ปี

3. การเล่นเกม (Game with Rule) เป็นการเล่นของเด็กวัยเรียนเป็นส่วนใหญ่ เด็กจะเริ่มใช้กฎเกณฑ์ในการเล่นกับผู้อื่น อาจเป็นการเล่นตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป หรือเล่นเป็นกลุ่มใหญ่ เด็กอาจตั้งกฎเกณฑ์การเล่นขึ้นเอง และพยายามให้ทุกคนในกลุ่มยอมรับและปฏิบัติตามกฎนั้นๆ เป็นการเล่นที่เด็กเริ่มคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น การเล่นชนิดนี้เริ่มเมื่ออายุ 4 ปีขึ้นไปโดยเริ่มจากการมีกติกาต่างๆ ก่อน

จันตรี คุปตะวาทีน (2536: 390-391) ได้แบ่งประเภทของการเล่นตามเกณฑ์ต่างๆ ไว้ดังนี้

1. การเล่นที่แยกตามลักษณะวิธีเล่นและการตั้งกฎกติกา แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) การเล่นที่มีกฎกติกา เป็นการเล่นที่พัฒนามาจากการเล่นที่ไม่ต้องมีกฎข้อบังคับหรือเรียกว่า “เกม” ซึ่งเป็นการเล่นที่มีการแข่งขัน แพ้ชนะ มีการกำหนดจำนวนผู้เล่น สถานที่เล่น อุปกรณ์การเล่น กฎกติกาการเล่นต้องยึดถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน

2) การเล่นที่ไม่มีกฎกติกา เป็นการเล่นอย่างอิสระไม่มีกฎกติกาตายตัว ผู้เล่นมีจินตนาการในการแสดงออก มุ่งสร้างความสนุกสนาน ซึ่งผู้เล่นอาจเล่นคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

2. การเล่นที่แยกตามวัตถุประสงค์ที่ใช้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1) การเล่นเพื่อการศึกษา มีจุดประสงค์หลักเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และให้เกิดความสนุกสนานแก่เด็ก แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1.1 การเล่นสัมผัส การเล่นประเภทนี้ช่วยพัฒนาทักษะการใช้นิ้วมือในการจับหรือดึงวัตถุสิ่งของ เด็กอายุ 2-4 ปี จะชอบเล่นเครื่องเล่นที่จับต้องได้ ซึ่งอาจจะเล่นคนเดียวหรือเล่นไปพร้อมๆ กับคนอื่น การเล่นประเภทนี้เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กเกิดพัฒนาการทางการตัดสินใจ การมีเหตุผลและการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา รวมทั้งการรู้จำนวน ขนาด สี และลักษณะของสิ่งนั้นๆ

1.2 การเล่นกลางแจ้งและเล่นในร่ม การเล่นกลางแจ้งเป็นการออกกำลังกายของเด็กๆ นอกห้องเรียน เช่น การวิ่ง กระโดด การเล่นอุปกรณ์ เครื่องเล่นสนาม รวมทั้งการเล่นทางสร้างสรรค์อื่นๆ การเล่นในร่มเป็นการเล่นภายในอาคารหรือห้องเรียน อุปกรณ์ที่ใช้ในการเล่นมีหลายชนิดสำหรับให้เด็กเลือกเล่นตามความสนใจ เช่น ไม้บล็อก ตุ๊กตา พลาสติกสร้างสรรค์ ฯลฯ

1.3 การเล่นละครและบทบาทสมมติ เป็นการเล่นของเด็กที่แสดงบทบาทจากการเล่นประเภทต่างๆ เช่น เครื่องครัว เครื่องใช้ในบ้าน หรือการที่เด็กเลือกนิทานที่ชอบมาเล่นหรือสมมติสถานการณ์ต่างๆ ขึ้นเอง เด็กได้แสดงบทบาทรวมทั้งการใช้คำพูดตามความเข้าใจและจินตนาการของตัวเอง ช่วยให้เด็กได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ในสังคมได้

2) การเล่นที่ไม่ใช่เพื่อการศึกษา เป็นการเล่นที่มีจุดหมายพื้นฐานเพื่อความสนุกสนานและให้ร่างกายแข็งแรง

จากประเภทของการเล่นที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า การเล่นแบ่งได้หลายประเภทขึ้นกับเกณฑ์การแบ่ง ซึ่งมีทั้งการแบ่งตามลักษณะพัฒนาการ ตามลักษณะวิธีการเล่นและการตั้งกฎกติกา รวมถึงการยึดวัตถุประสงค์ในการเล่น ซึ่งการเล่นแต่ละประเภทนั้นจะช่วยให้เด็ก

เกิดความสนุกสนาน มีจินตนาการและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลอื่นด้วย

2.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเล่น

การเล่นตามแนวคิดทฤษฎีของนักการศึกษาและนักจิตวิทยามีหลายทฤษฎี ประภาพรรณ เอี่ยมสุภากิจิต (2545: 124-127) ได้สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเล่นของเด็กปฐมวัยไว้ 2 กลุ่ม คือ ทฤษฎีการเล่นคลาสสิก และทฤษฎีการเล่นร่วมสมัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ทฤษฎีคลาสสิก (Classical Theories of Play) แบ่งเป็น 4 ทฤษฎีย่อย ได้แก่

1.1 ทฤษฎีพลังงานเหลือใช้ (Surplus Energy Theory) พัฒนาโดยคาร์ล กร็อส (Karl Grose) เชื่อว่าอินทรีย์ใช้พลังงานไปประกอบกิจกรรม เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ได้แก่ การทำงาน หรือเพื่อไปประกอบกิจกรรมที่ไม่มีเป้าหมายอันใดแก่การเล่น แต่ทว่าการเล่นจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่ออินทรีย์มีพลังงานเหลือใช้จากการประกอบการทำงานแล้ว นั่นคืออินทรีย์จะต้องใช้พลังงานในการทำงานก่อน แล้วจึงนำพลังงานที่เหลือมาใช้ในการเล่น

1.2 ทฤษฎีผ่อนคลาย (Relaxation Theory) พัฒนาโดยแพทริก (Patrick) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเล่นเป็นการสนองความต้องการที่จะผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์ โดยการทำงานในสภาพปัจจุบันนี้ต้องการคนที่แสดงเหตุผลในลักษณะรูปธรรม มีความตั้งใจสูง และกิจกรรมนั้นจะต้องอาศัยความละเอียดอ่อน อีกทั้งมีการแข่งขันและเปรียบเทียบผลงานเหล่านั้นด้วย จึงทำให้เกิดความเครียดและนำไปสู่ความผิดปกติทางระบบประสาท ซึ่งไม่เหมือนในสมัยโบราณ สังคมสมัยนั้นจะทำกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การวิ่ง การกระโดด การปาของ เป็นต้น กิจกรรมแบบเดียวกันนี้กลับมาเป็นกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ของคนในสังคมสมัยใหม่แทน

1.3 ทฤษฎีการทำซ้ำ (Recapitulation Theory) ของดาร์วิน (Darwin) กล่าวว่า การเล่นถือเป็นมรดกที่ตกทอดกันมาจากบรรพบุรุษ การนำกิจกรรมของบรรพบุรุษมาทำใหม่ เช่น การเล่นน้ำ ปีนต้นไม้ พฤติกรรมการเล่นของเด็กพัฒนาไปคล้ายขั้นตอนการพัฒนาทางวัฒนธรรมของมนุษย์ การเล่นจะช่วยลบล้างพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของมนุษย์ออกไป การเล่นเป็นการเตรียมเด็กไปสู่กิจกรรมทันสมัย

1.4 ทฤษฎีการเล่นโดยสัญชาตญาณ (In-stinct Practice Theory) ของ คาร์ล กร็อส (Karl Grose) ทฤษฎีนี้มีความสำคัญอย่างมากต่อประสบการณ์ชีวิตเบื้องต้นของเด็ก เพราะการที่เด็กได้ประสบการณ์ หรือไม่มีประสบการณ์ในการเล่นจะมีผลต่อชีวิตในอนาคตของเด็ก การที่เด็กได้เล่นมากจะทำให้เด็กได้มีโอกาสฝึกทักษะที่จำเป็นต่อชีวิตที่โตขึ้น อีกทั้งประสบการณ์

เหล่านี้จะช่วยช่วยให้เด็กควบคุมความสามารถของตนเองและสภาพแวดล้อมได้ ทั้งยังช่วยพัฒนาด้านบุคลิกภาพและสติปัญญาอีกด้วย และเด็กที่ขาดประสบการณ์ในการเล่นก็จะขาดทักษะต่างๆ ที่จำเป็น

2. ทฤษฎีการเล่นร่วมสมัย (Contemporary Theories of Play) ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน

3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา และทฤษฎีการเรียนรู้ของนักจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมนิยม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theories) สนใจเกี่ยวกับธรรมชาติ

การเล่นของเด็ก ฟรอยด์ (Freud) กล่าวว่า การเล่นเกิดจากความต้องการ ความพึงพอใจ และการที่เด็กจะบรรลุความพอใจนั้น จะต้องสนองตอบด้วยการเล่น เช่น การที่เด็กเล่นเป็นมนุษย์อวกาศ นักแข่งรถ ก็เพื่อแสดงออกถึงความต้องการที่ทำให้ตนมีความพึงพอใจมากขึ้น นอกจากนี้ ฟรอยด์ยังมองเห็นว่าการเล่นมีคุณค่าอย่างมากในแง่ของการบำบัด เพราะการเล่นสามารถลดความไม่พึงพอใจอันเกิดจากประสบการณ์ได้ ต่อมาอีริกสัน (Erikson) ได้ขยายทฤษฎีนี้โดยอธิบายการเล่นของเด็กว่ามีพัฒนาการแบ่งเป็นขั้นตอนของพัฒนาการการเล่นของเด็กเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การเล่นเกี่ยวกับตัวเอง เริ่มตั้งแต่แรกเกิดโดยศูนย์กลางการเล่นอยู่ที่ตัวเด็กเอง จะเริ่มโดยการเคลื่อนไหวร่างกายและส่งเสียงซ้ำๆอยู่ตลอดเวลา ต่อมาเด็กทารกจะมุ่งความสนใจการเล่นออกไปที่คนอื่นหรือของอื่นๆ เช่น การส่งเสียงระดับต่างๆ เพื่อดูการสนองตอบของแม่ สัมผัสร่างกาย หน้าตาของแม่ด้วยมือ เป็นต้น การเล่นเกี่ยวกับตนเองนี้เป็นการเริ่มต้นที่จะเรียนรู้ลักษณะต่างๆของโลกที่เขาอยู่

ขั้นที่ 2 การเล่นในโลกเล็กๆ ของเด็ก คือเด็กจะเล่นกับของเล่น และวัตถุต่างๆรอบตัว ซึ่งการเล่นในโลกเล็กๆ ช่วงนี้ จะเป็นการช่วยให้เด็กปรับตัวให้เข้ากับสังคมสิ่งแวดล้อมที่มีเกณฑ์บางอย่างที่เด็กต้องการเรียนรู้ เช่น สิ่งของนั้นอาจแตกสลายหรือสูญหายไป หรือเป็นสิ่งของของคนอื่น อีกทั้งอาจถูกควบคุมจากผู้มีอำนาจมากกว่า เช่น เด็กโต ผู้ใหญ่ ถ้าเด็กไม่สามารถเรียนรู้โลกเล็กๆของเขาได้ อาจจะต้องกลับไปสู่การเล่นในช่วงแรก คือการเล่นเกี่ยวกับตัวเอง

ขั้นที่ 3 การเล่นในสังคม เป็นการเล่นเมื่อเด็กเข้าสู่สังคมในช่วงปฐมวัย เด็กจะรู้จักการเล่นที่ต้องแบ่งปันและร่วมมือกับผู้อื่น เป็นการพัฒนาการเล่น ในขั้นนี้เด็กจะต้องเรียนรู้ว่าเมื่อไรที่ควรเล่นคนเดียว และเมื่อไรควรเล่นในสังคม เป็นผลมาจากสองช่วงแรก อีกทั้งยังช่วยพัฒนาด้านอารมณ์ของเด็ก ทำให้เด็กมีอารมณ์ดีขึ้น

2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา เพียเจต์ (Piaget) ผู้นำทฤษฎีทาง

สติปัญญา กล่าวว่า การเล่นเกิดขึ้นภายในจิตใจของเด็ก และเป็นผลจากสถานภาพของการพัฒนา

ด้านสติปัญญา การเล่นของเด็กเริ่มตั้งแต่แรกเกิด ในวัยทารกเด็กจะเลียนแบบกิริยาจากบุคคล สัตว์ จากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเขา และจะค่อยๆ พัฒนาเป็นการเล่น 3 รูปแบบ ดังนี้

2.2.1 การเล่นโดยใช้ประสาทสัมผัส (Sensorimotor Play) การเล่นจะเริ่มตั้งแต่เด็กอยู่ในขั้นการใช้ประสาทสัมผัส เด็กจะทำกิริยาที่ตนพึงพอใจซ้ำๆ โดยที่การเล่นนี้จะเกี่ยวข้องกับส่วนต่างๆ ของร่างกาย จากนั้นเมื่อเด็กพัฒนาไปถึงขั้นหนึ่งแล้ว เด็กจะเริ่มเล่นกับวัตถุสิ่งของ ซึ่งภายหลังจะเข้าสู่การเล่นที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

2.2.2 การเล่นสร้าง (Constructive Play) การเล่นแบบสร้างจะเกิดในช่วงอายุ 18 เดือนถึง 2 ปี ซึ่งเป็นการเล่นที่มีวัตถุประสงค์ เด็กจะปรับวัตถุต่างๆ ที่มีจริงให้เข้ากับวัตถุประสงค์ในการเล่นของตน ซึ่งการเล่นนั้นจะไม่มีขอบเขตจำกัด เด็กเล่นด้วยความพึงพอใจ ใช้จินตนาการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ และจะเล่นเป็นเวลานาน กิจกรรมการเล่นของเด็กจะไม่ยุติแค่นี้ แต่จะพัฒนาไปเรื่อยๆ ไปสู่การเล่นที่ใช้สัญลักษณ์

2.2.3 การเล่นโดยใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Play) ถือว่าเป็นการพัฒนาถึงขั้นสูงสุด เป็นการเล่นของเด็กวัยเรียนเป็นส่วนใหญ่ การแสดงละครสมมติ เป็นการแสดงออกอย่างอิสระถึงการรับรู้ทางสังคมของเด็ก โดยการแสดงบทบาทของผู้อื่นและแสดงความรู้สึกต่อสังคมของเด็ก แต่การเล่นโดยใช้สัญลักษณ์ เป็นการเล่นที่ตัดแปลงหรือบิดเบือนความเป็นจริง แล้วนำมาใช้แทนวัตถุสิ่งของ การเล่นชนิดนี้เป็นการเล่นที่เกิดขึ้นเป็นส่วนใหญ่ของชีวิตเด็กวัย 2-5 ขวบ เช่น การเล่นทหาร ก้านกล้วยใช้แทนไม้ แสดงว่าเด็กกำลังเล่นสมมุติหรือเล่นโดยใช้สัญลักษณ์ เด็กจะเริ่มใช้กฎเกณฑ์การเล่นร่วมกับผู้อื่น อาจจะเป็นการเล่นเริ่มตั้งแต่สองคนขึ้นไป หรือเล่นเป็นกลุ่มใหญ่ โดยเด็กอาจตั้งกฎและกติกการเล่นขึ้นเอง และพยายามให้ทุกคนในกลุ่มยอมรับและปฏิบัติตามกฎนั้นๆ เป็นการเล่นที่เด็กเริ่มคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น

2.3 ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม สกินเนอร์ (Skinner) ผู้นำทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ซึ่งเน้นที่ความสัมพันธ์ของอินทรีย์กับสภาพแวดล้อม เขามองการเล่นเป็นพฤติกรรมในลักษณะที่พิเศษไปจากพฤติกรรมปกติเท่านั้น ซึ่งการเกิดของพฤติกรรมนี้ถือได้ว่าเป็นการเกิดตามปกติของพฤติกรรมโดยทั่วไป การให้กำลังใจหรือแสดงความชื่นชมเป็นการเสริมแรงในพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเหมาะสม เพื่อมุ่งให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จ เกิดความพึงพอใจ และภาคภูมิใจในผลงานที่ทำ ช่วยพัฒนาเด็กในด้านสังคม เด็กจะเกิดการเรียนรู้จากการกระทำในสิ่งของตนเอง ในการแสดงพฤติกรรมที่ดีเป็นที่ยอมรับของสังคม

จากทฤษฎีเกี่ยวกับการเล่นจะพบว่า การเล่นเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับเด็ก เนื่องจากการเล่นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ เด็กสามารถเรียนรู้จากการกระทำในสิ่งของตนเอง พึงพอใจ เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และยังได้รับความรู้ไปพร้อมๆ กัน ได้เรียนรู้การใช้

สัญลักษณ์ การเล่นที่มีกฎกติกา ในขณะที่เล่นเด็กได้เรียนรู้ที่จะควบคุมตนเองเมื่อเล่นกับผู้อื่น และเมื่อเด็กโตขึ้นจะสามารถเล่นตามขั้นตอนที่ซับซ้อนมากขึ้น เด็กจะเล่นและพัฒนาการเล่นไปตามลำดับขั้นของพัฒนาการ ซึ่งการจัดประสบการณ์การเล่นให้กับเด็กควรให้สอดคล้องกับขั้นของพัฒนาการ จึงจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ครบทั้ง 4 ด้าน และสิ่งแวดล้อม การให้รางวัล และการเสริมแรงมีความสำคัญในการช่วยส่งเสริมการเล่นเป็นอย่างมาก

2.5 แนวทางการส่งเสริมการเล่นของเด็กปฐมวัย

การเล่นช่วยพัฒนาเด็กทั้ง 4 ด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การเล่นทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว ทำให้ได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน การส่งเสริมการเล่นของเด็กจึงมีความสำคัญมาก ดังนั้นเมื่อเด็กเข้าโรงเรียนครูจึงควรหาแนวทางในการส่งเสริมการเล่นที่มีคุณค่าให้กับเด็กปฐมวัย ซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอแนะไว้อย่างหลากหลายดังนี้

ละมุล ชัชวาลย์ (2543: 9) กล่าวว่า ในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการให้เป็นไปตามวัย อันได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ให้กับเด็ก โดยยึดความต้องการความสนใจ และพัฒนาการของเด็กเป็นหลัก การเล่นทำให้เด็กเรียนรู้การรอคอย ฝึกความอดทน และทำให้เด็กเกิดความคิดจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งครู พ่อแม่ ผู้ปกครองควรมีบทบาทในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและบรรยากาศที่เอื้อต่อการให้เด็กเล่น โดยจัดหาวัสดุต่างๆ มาให้เด็กเล่นตามความเหมาะสมตามวัย และเปิดโอกาสให้เด็กเล่นตามความสนใจของเด็ก จากการเล่น เด็กมีโอกาสแสดงถึงจุดมุ่งหมาย และความต้องการของตนเอง เรียนรู้ รับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น เรียนรู้สิ่งแวดล้อม เรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและธรรมชาติรอบตัว ซึ่งการเล่นเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก เพื่อพัฒนาเด็กทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

วรารักษ์ รักรวิชัย (2540: 146) ได้กล่าวถึงแนวทางในการส่งเสริมการเล่นของเด็กไว้ดังนี้

1. จัดสิ่งแวดล้อม อุปกรณ์การเล่นและเวลาในการเล่นให้เด็กได้เล่นอย่าง

อิสระเสรี

2. อุปกรณ์ของเล่น เวลาเลือกซื้อควรพิจารณาถึงความปลอดภัยมากที่สุด และ

ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับอายุของเด็กด้วย

3. ในเวลาที่เด็กเล่น ควรจะช่วยเหลือและแนะนำการเล่น เมื่อเด็กต้องการ
 4. ปล่อยให้เด็กเล่นอิสระอย่างพอเพียง ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก
 5. ขณะเล่น ควรให้ความสนใจกระตือรือร้นซักถาม และมีส่วนร่วมในการเล่น และให้ความช่วยเหลือ เมื่อเด็กต้องการ

6. ให้เด็กแสดงออกอย่างเสรี และสนุกสนานเพลิดเพลิน

7. จัดการเล่นและของเล่นที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเล่นและอยากจะทำต่อไป

8. ของเล่นไม่จำเป็นต้องมีมาก เพราะถ้ามีมากเกินไปจะทำให้เลือกไม่ถูก เกิดความสับสน

9. ไม่ควรคาดหวังในการเล่นของเด็กว่าจะเล่นได้ดีบรรลุจุดหมายที่วางไว้
 วีรพงษ์ บุญประจักษ์ (2545: 24) ได้กล่าวถึงหลักในการจัดกิจกรรมการเล่น กลางแจ้งสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ว่า ครูและพ่อแม่ควรส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสแสดงออกโดยใช้การเล่นและเครื่องเล่นต่างๆ ตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมในสนามเด็กเล่นให้เหมาะสม ซึ่งจะเป็นการช่วยให้เด็กมีพื้นฐานในการดำรงชีวิตต่อไป การให้เด็กมีอิสระในการเล่น สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง จะเพิ่มความมั่นใจในการอยู่ร่วมกันในสังคมของเด็ก ดังนั้นจึงควรนำกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งมาช่วยพัฒนาความพร้อมทางด้านต่างๆ ให้กับเด็กปฐมวัย

จากที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่าการเล่นของเด็กนั้นมิได้มีจุดหมายเพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินเท่านั้น แต่เป็นการให้ประสบการณ์ที่จะช่วยให้เด็กได้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา ซึ่งจากการศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น ผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครู ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเล่นให้กับเด็ก เช่น การจัดหาของเล่นที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก การจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศ ให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระ ได้เลือกเล่นตามความสนใจ ฯลฯ ครูอาจเล่นกับเด็กด้วยเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน นอกจากนี้ในการนำของเล่นมาให้เด็กเล่น ควรมีการตั้งคำถามให้เด็กได้สังเกต ฝึกคิดหาเหตุผล หรือฝึกกระบวนการคิดและการแสวงหาความรู้ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นของเด็กปฐมวัย

การเล่นเป็นหัวใจสำคัญต่อการพัฒนาเด็ก โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยที่ถือว่า การเล่นเป็นการเลียนแบบการทำงานของผู้ใหญ่ จึงมีผู้สนใจและให้ความสำคัญกับการนำเอาการเล่นมาส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ซึ่งมีผลงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

2.6.1 งานวิจัยในประเทศ

วรชาติ โกศัย (2540: 55-59) ได้ศึกษาผลการเล่นเกมแบบร่วมมือนอกห้องเรียนที่มีต่อพฤติกรรมชอบสังคมนของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี จำนวน 32 คนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 16 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบร่วมมือนอกห้องเรียนมีพฤติกรรมชอบสังคมนแตกต่างกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบปกติในห้องเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในสัปดาห์แรก - สัปดาห์ที่ 3 เด็กยังไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมชอบสังคมน แต่ในสัปดาห์ที่ 4 - สัปดาห์ที่ 8 เด็กมีพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมชอบสังคมนเพิ่มขึ้น

วีรพงศ์ บุญประจักษ์ (2545: 50-52) ได้ศึกษาผลการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านไทยที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี จำนวน 10 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านไทยในแต่ละช่วงสัปดาห์ มีพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์ พบว่า คะแนนพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เพิ่มขึ้นตลอดช่วงระยะเวลา 8 สัปดาห์

วิลินดา พงศ์ธรรชิก (2547: 53-55) ได้ศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการละเล่นไทยกลางแจ้ง กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชาย - หญิง อายุ 5-6 ปี จำนวน 15 คน ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมการละเล่นไทยกลางแจ้งสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.6.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

การ์วี (Garvey , 1977 อ้างถึงใน ประภาพรรณ เข็มสุภานิต 2545: 138-139) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเล่นด้วยการใช้ภาษาของเด็ก โดยดูความก้าวหน้าของเด็กตั้งแต่วัยที่เด็กยังไม่สามารถพูดเป็นคำได้ระยะ 6-10 เดือนจนถึง ช่วงอายุ 3-3.5 ปี ผลการศึกษาพบว่า เด็กเล็กจะพยายามออกเสียงหลายอย่าง เมื่อเด็กอายุราว 1 ปี ภาษาที่เด็กใช้จะมีพยางค์เดียวและมีลักษณะคล้ายดนตรี เด็กจะเรียนรู้การแยกแยะเสียงต่างๆ และจะใช้เสียงของตนควบคู่ไปกับการเคลื่อนไหวร่างกายที่เด็กเล่นกับเสียงของตนเอง ถือได้ว่าเป็นการเล่นกับตัวเอง และลักษณะการเล่นกับภาษาของเด็กมักจะมีโครงสร้างซ้ำๆ กัน

เซียง (Chiang, 1985: 181) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างด้านพัฒนาการในการใช้วัสดุการเล่นในสนามเด็กเล่นกับเด็กอายุ 3-5 ปี และ 7 ปี จำนวน 57 คน โดยใช้เครื่องมือเทคนิคการสังเกตตามธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่า ประเภทของการเล่นและวัสดุอุปกรณ์การเล่นเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อพัฒนาการด้านการเล่น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางด้านสังคมและสติปัญญาของเด็ก นอกจากนี้การวิเคราะห์ข้อมูลยังพบว่า มีความแตกต่างของการเล่นในเด็กที่มีอายุต่างกัน เด็กอายุ 3 ปี มักจะเล่นคู่ขนาน (Parallel Functional Play) เด็กอายุ 5 ปี มักจะเล่นสรรค์สร้างแบบคู่ขนาน (Parallel Constructive Play) เด็ก 7 ปี มักจะเล่นสรรค์สร้างเป็นกลุ่ม (Group Constructive Play) เช่น เล่นละครเป็นกลุ่มหรือเล่นเกมที่มีกติกาได้ดี และระดับอายุเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้พฤติกรรมทางสังคมของเด็กแต่ละวัยต่างกัน

เยอเคส (Yerkes, 1982: 8) ได้ศึกษาผลการเล่นในสนามที่มีต่อทักษะการเห็นและการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียนทั้งชายและหญิง จำนวน 32 คน อายุระหว่าง 3-4.5 ปี โดยแบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม กำหนดให้กลุ่มทดลองเล่นเกมในสนาม สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที กลุ่มควบคุมให้เล่นแต่ในอาคาร ผลการศึกษาพบว่า เด็กในกลุ่มทดลองทั้งชายและหญิง มีความสนุกสนาน มีจินตนาการ และมีทักษะการเห็น การเคลื่อนไหว ตลอดจนความสามารถในการออกแบบการเสริมสภาพแวดล้อมในสนาม ได้ดีกว่ากลุ่มควบคุม และยังพบว่า ครูสามารถใช้เกมผจญภัยแปลกๆ ในสนามเพื่อเสริมพื้นฐานการเรียนรู้ให้กับเด็กได้ด้วย เพราะสภาพของสนามมีธรรมชาติของการเรียนรู้ที่ค้ำอยู่แล้ว

ไอแซคส์ (Issacs, 1972 อ้างถึงใน วิลินดา พงศ์ธราธิก 2547: 33) ได้ทำการสังเกตและวิเคราะห์การเล่นของเด็ก พบว่า การเล่นเป็นกระบวนการพัฒนาของเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งแบ่งการเล่นออกเป็นการเล่นที่นำไปสู่การค้นพบเหตุผล ความคิด การเล่นเป็นการเชื่อมโยงระหว่างเด็กกับสังคม และการเล่นเป็นการนำเด็กไปสู่ความสมดุลในสังคม

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นดังกล่าว สรุปได้ว่าการเล่นมีความสำคัญต่อพัฒนาการทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้จากการเล่นและการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในและนอกห้องเรียน เมื่อเด็กได้เล่นอิสระด้วยตนเอง จะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดและได้เรียนรู้การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่จากสิ่งต่างๆ รอบตัว ซึ่งส่งผลให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่จำเป็นในการปรับตัวทางสังคม เป็นผู้มีความรับผิดชอบ รู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการส่งเสริมและพัฒนาความพร้อมทุกด้านไปพร้อมกันอย่างมีความสมดุลทั้งกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นพื้นบ้านของไทย

3.1 ความหมายและประเภทของการเล่นพื้นบ้านของไทย

นักวิชาการได้ให้ความหมาย และจัดประเภทของการเล่นพื้นบ้านของไทยไว้หลากหลายดังนี้

3.1.1 ความหมายของการเล่นพื้นบ้านของไทย

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า “การเล่น” ไว้ว่า การเล่น หมายถึง มหรสพต่างๆ การแสดงออกต่างๆ หรือการกระทำของเด็กที่ทำไปเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง หรือผ่อนคลายอารมณ์ให้เพลิดเพลิน

ผะอบ โปษะกฤษณะ (2522: 6) ได้ให้ความหมายของการเล่นของเด็กไทยไว้ว่า เป็นการเล่นต่างๆ ของเด็กที่นิยมเล่นกันในชีวิตประจำวัน โดยสืบทอดกันมาจากคนรุ่นก่อน ซึ่งบางประเภทมีบทร้องและบทรำประกอบ ส่วนกฎเกณฑ์ต่างๆ มักมีการกำหนดขึ้นเองตามข้อตกลงของกลุ่มผู้เล่นในแต่ละท้องถิ่น บางครั้งก็เล่นเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง แต่บางครั้งก็เล่นเพื่อเป็นการแข่งขัน

ละมุล ชัชวาลย์ (2543: 17) ได้กล่าวว่า การเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย หมายถึง การเล่นของเด็กที่นิยมเล่นกันในท้องถิ่นและเล่นสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นกิจกรรมที่เด็กเล่นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน อาจเป็นการเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่ม การเล่นจึงมีบทบาทต่อพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็ก และเป็นเครื่องหมายแสดงออกถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก

สมจินตนา คุปตสุนทร (2547: 5) และ ปัทมา บันเทิงจิต (2548: 42) ได้กล่าวสอดคล้องกันว่า การเล่นพื้นบ้านของไทย หมายถึง การเล่นที่ผู้เล่นต่างสมัครใจ มีการเคลื่อนไหวในกิริยาต่างๆ เน้นความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นการถ่ายทอดของคนไทยสืบทอดกันมาจากรุ่นหนึ่ง ไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง มีกติกาที่ไม่ซับซ้อนสามารถยืดหยุ่นให้เหมาะกับสภาพการณ์และมีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของถิ่นนั้นๆ เมื่อเด็กได้เล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้เด็กได้รับการเตรียมความพร้อมในพัฒนาการด้านต่างๆ ครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา อีกทั้งมีส่วนช่วยพัฒนาให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และช่วยพัฒนาทักษะสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนอีกทางหนึ่งด้วย

จากความหมายของการเล่นที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การเล่นพื้นบ้านของไทย หมายถึง การเล่นที่นิยมเล่นกันในท้องถิ่นและเล่นสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นการเล่นที่ผู้เล่นต่างสมัครใจ มีการเคลื่อนไหวในกิริยาต่างๆ เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีกฎกติกาในการเล่นที่ง่ายและไม่ซับซ้อน สามารถยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของแต่ละท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาความพร้อมทางด้านพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา เมื่อเด็กได้เล่นเป็นกลุ่มจะช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านพฤติกรรมร่วมมือได้ดี

3.1.2 ประเภทของการเล่นพื้นบ้านของไทย

นักการศึกษาหลายท่านได้แบ่งประเภทของการเล่นพื้นบ้านของไทยไว้แตกต่างกัน ดังนี้

ผออบ โปษะกฤษณะและคนอื่นๆ (2522: 12) ได้แบ่งการเล่นของเด็กไทยออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่

1. การเล่นกลางแจ้ง ซึ่งประกอบด้วย การเล่นกลางแจ้งที่มีบทร้อง และไม่มีบทร้อง
2. การเล่นในร่ม ซึ่งประกอบด้วย การเล่นในร่มที่มีบทร้องและไม่มีบทร้อง
3. การเล่นกลางแจ้งหรือในร่ม ซึ่งประกอบด้วยการเล่นที่มีบทร้องและไม่มีบทร้อง
4. การเล่นเลียนแบบผู้ใหญ่
5. การเล่นบตล้อเลียน
6. การเล่นประเภทเบ็ดเตล็ด
7. การเล่นปริศนาคำทาย

ประภาพรรณ เขี่ยมสุภานิต (2545: 150-167) ได้แบ่งการเล่นของเด็กไทยออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

1. การเล่นประเภทที่ไม่มีบทร้องประกอบ เช่น ตีจับ วิ่งเปี้ยว ซี่ม้าส่งเมือง ตังเต อีตัก หมากเก็บ ตีไก่ ต่อบ้าน เป่ากบ กากฟักไข่ เป็นต้น
2. การเล่นที่มีบทร้องประกอบ เช่น มอญซ่อนผ้า ซื่อดอกไม้ โพงพาง งูกินหาง แมงมุม จำจี้ อ้ายเข้อ้ายโงง ซี่ตู่กลางนา โยกแยก เป็นต้น

วิเชียร เกษประทุม (2547: 13) ได้แบ่งประเภทของการเล่นของเด็กไว้ 13 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทเล่นทราย เป็นการลับสมอง ความชำนาญจากตาหรือจากการสัมผัสต่างๆ ก็ได้ เช่น โพงพาง ต่อไก่ คำทาย หัวก้อย ฯลฯ
2. ประเภทกระโดดเชือก เป็นการออกกำลังกาย มีทั้งกระโดดเชือกหมู่หรือกระโดดเชือกคนเดียว ปัจจุบันใช้ยามาต่อทำเป็นเชือกก็มี เช่น กระโดดเชือกหมู่ กระโดดเชือกเดี่ยว ฯลฯ
3. ประเภทซ่อนหา เป็นการฝึกการสังเกตและความเคล่องล่องว่องไว ทั้งผู้ซ่อนและผู้หา ว่าใครจะซ่อนอยู่ที่ไหนและควรจะไปหาที่ไหน เช่น แอสไพ หมอบโยง ซ่อนหา ฯลฯ
4. ประเภทการปรับ ผู้แพ้จะถูกปรับด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ให้อำนาจ ให้อำนาจ เพลง ถูกเขกเข้า ให้เป็นขี้ ฯลฯ เช่น กาฬิกไข่ ขี้ม้าส่งเมือง แย่งไข่เต่า ข้าวหลามตัด ฯลฯ
5. ประเภทไล่จับ มีสองฝ่าย คือ ฝ่ายไล่จับกับฝ่ายหนี เป็นการทดสอบความว่องไว เช่น ตีจับ ฐกีนหาง วิ่งวัว หมาขี้วาง ตะลือกต็อกแตก ปูจาก ฯลฯ
6. ประเภทคัดออก การหาวิธีคัดผู้เล่นออกจากการเล่นด้วยวิธีการต่างๆ เช่น วิธีข้าวสาร ขาไก่ติดกัน ขายแดงโม กระต่ายขาเดียว ฯลฯ
7. ประเภทกระโดดข้าม เวลาเล่นจะมีการกระโดดข้ามสิ่งต่างๆ เช่น เสื่อข้ามห้วย ปลาหมอตกกระทะ อีเตะ ฯลฯ
8. ประเภทกระดาดดินสอ การเล่นต้องใช้กระดาดหรือดินสอเป็นอุปกรณ์การเล่น หรือใช้ทำอุปกรณ์การเล่น เช่น เสื่อตักถั่ง เสื่อกินวัว อีตัก ฯลฯ
9. ประเภทแม่นำ เวลาเล่นต้องโยน ยิง ขว้าง ปา ให้ถูก เช่น ขี้หลัง ทอยกระเบื้อง สะบ้า ดวงดาว ทอยกอง ฯลฯ
10. ประเภทไม้ ใช้ไม้เป็นอุปกรณ์การเล่น เช่น ไม้หึ่ง ไม้เก็บ ฯลฯ
11. ประเภทสำหรับเด็กเล็ก เป็นการเล่นที่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็กๆ เพราะเป็นการเล่นง่ายๆ เช่น จ้ำจี้ แมงมุม โกงเงา ฯลฯ
12. ประเภทลูกบอล การเล่นประเภทนี้เป็นของต่างประเทศเป็นส่วนมาก เช่น ลิงชิงบอล ฯลฯ
13. ประเภทตลก ประเภทนี้คนดูหัวเราะ สนุกสนานเมื่อผู้เล่นทำผิด เช่น ดมดอกไม้ ฯลฯ

สุรสิงห์สารวม นิมพะเนา (2520: 49) ได้แยกประเภทของการละเล่นพื้นบ้านของภาคเหนือที่ปรากฏในคำสุขวัณนาต ซึ่งจัดว่าเป็นวรรณกรรมชนิดเดียวของล้านนาที่ได้รวบรวมเรื่องชีวิตและความเป็นอยู่ ตลอดจนการละเล่นของเด็กไว้ว่ามี 7 ประเภท ดังนี้

1. การเล่นโดยการเลียนแบบการทำงานของผู้ใหญ่
2. การเล่นโดยการเลียนแบบการประกอบอาชีพของผู้ใหญ่
3. การเล่นโดยการเลียนแบบวิธีหาอาหารของผู้ใหญ่
4. การเล่นเพื่อความเพลิดเพลินของตัวเองตามลำพัง
5. การเล่นโดยมีกฎกติกา
6. การเล่นโดยไม่มีกฎกติกา
7. การเล่นแข่งขันโดยมีการพนัน

จากประเภทของการละเล่นพื้นบ้านของไทยที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการละเล่นของพื้นบ้านของไทยนั้นสามารถแยกได้หลายประเภท แตกต่างกันไปตามพฤติกรรมที่แสดงออก จำนวนผู้เล่น สถานที่ วัฒนธรรม ลักษณะการเล่น รูปแบบและกฎเกณฑ์ต่างๆ เช่น การเล่นในร่ม การเล่นกลางแจ้ง การเล่นประเภทที่มีบทร้องประกอบและไม่มีบทร้องประกอบ มีอุปกรณ์ที่หาได้ในท้องถิ่น ไม่มีอุปกรณ์ เป็นการแข่งขันและไม่มีการแข่งขัน

3.2 คุณค่าและประโยชน์ของการละเล่นพื้นบ้านของไทย

3.2.1 คุณค่าของการละเล่นพื้นบ้านของไทย

การละเล่นพื้นบ้านของไทยมีคุณค่าต่อเด็กหลายประการดังที่ ประภาพรณ เอี่ยมสุภานิต (2545: 167-168) ได้สรุปไว้ดังนี้

- 1) คุณค่าด้านสังคม การเล่นของเด็กไทยส่วนใหญ่มักจะเล่นกันเป็นกลุ่ม การเล่นเป็นกลุ่มนี้เป็นการส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การเคารพในกฎกติกาที่ได้ตกลงกันไว้ รู้จักการรอคอย เมื่อยังไม่ถึงคราวที่ตนจะเล่น การยอมรับข้อตกลงของคนส่วนมาก ความสามัคคีในหมู่คณะ การให้อภัยตลอดจนการรู้แพ้-รู้ชนะ
- 2) คุณค่าด้านร่างกาย การเล่นของเด็กไทยทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นในร่มหรือกลางแจ้ง เด็กจะต้องได้ออกกำลังกาย เช่น การเล่นอิตักเด็กต้องใช้กล้ามเนื้อส่วนมือและแขน ถ้าเด็กได้เล่นบ่อยๆ ก็จะทำให้กล้ามเนื้อมือและแขนแข็งแรงขึ้น
- 3) คุณค่าด้านอารมณ์ การเล่นของไทยทุกอย่างเมื่อเด็กได้เล่นแล้วเกิดความสนุกสนาน ก็จะช่วยให้เด็กมีความสุข มีจิตใจสบาย คลายความเครียดลงไปได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยพัฒนาอารมณ์ของเด็กให้ดีขึ้น
- 4) คุณค่าด้านสติปัญญา การเล่นของไทยหลายอย่างที่ต้องให้เด็กใช้ความสามารถทางสติปัญญาจึงจะสามารถชนะได้ เช่น การเล่นทายปริศนา การเล่นต่อบ้าน เป็นต้น

5) คุณค่าด้านภาษา การเล่นของไทยประเภทที่มีบทร้องประกอบและประเภทบทโต้ตอบให้คุณค่าด้านภาษาแก่เด็กหลายอย่าง เช่น

5.1) คุณค่าทางด้านภาษาศาสตร์

5.1.1) คำศัพท์ เด็กเรียนรู้คำศัพท์จากการเล่น ตัวอย่างเช่น การเล่นวิธีข้าวสารมีบทร้องประโยคหนึ่งกล่าวว่า “เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน” เด็กจะได้เรียนรู้ว่าคำว่า “เบี้ย” หมายถึง เงิน เหรียญ ธนบัตร

5.1.2) การกลายเสียง บทร้องที่ประกอบการเล่นบางบทไม่สามารถที่จะใช้คำที่สมบูรณ์ได้ก็อาจจะแต่งให้เพี้ยนเสียงไปบ้าง หรือเพิ่มพยางค์ไปบ้าง ทั้งนี้เพื่อจะเรียบเรียงคำให้คล้องจองกัน ดังนั้นการเล่นก็จะช่วยให้เด็กเรียนรู้เรื่องการกลายเสียงของคำด้วย ตัวอย่างเช่น การเล่นแมงมุมมีบทร้องตอนหนึ่งว่า “แมงมุมเอ๋ย ขยุ้มหลังคา” คำว่า ขยุ้ม = หุ้ม หรือการเล่นอ้ายเข้ อ้ายโง่ คำว่า เข้ = จระเข้ เป็นต้น

5.1.3) การสื่อสาร การเล่นที่มีบทร้องและบทเจรจาโต้ตอบมีคุณค่าในการสื่อสารอย่างมาก เช่น ช่วยทำให้เด็กรู้จักคำที่บอกกิริยาอาการ คำที่ใช้เรียกชื่อสิ่งของ ตัวอย่าง การเล่นเกม การซื้อดอกไม้ เป็นต้น

5.2) คุณค่าทางการประพันธ์ บทร้องประกอบการเล่นของไทยมักนิยมแต่งเป็นบทร้อยกรองมีทั้งคำสัมผัสนอก สัมผัสใน เมื่อเด็กร้องไปบ่อยๆ เด็กก็จะเรียนรู้การใช้คำให้คล้องจองกัน และเป็นการปลูกฝังให้เด็กมีใจรักการประพันธ์

ผะอับ โปษะกฤษณะและคนอื่นๆ (2522: 100-101) ได้กล่าวว่า การละเล่นแบบไทยมีคุณค่าทั้งทางด้านวัฒนธรรม ด้านสังคม และภาษา ดังนี้

1. ด้านวัฒนธรรมนั้นเป็นการแสดงถึงความเจริญอกงามของเด็กได้ดังนี้

1.1 สร้างเสริมพละนาถมิให้สมบูรณ์

1.2 เสริมสร้างทักษะต่างๆ ให้เจริญ เช่น ทักษะในการใช้สายตา

สังเกต ทักษะในการเคลื่อนไหวอวัยวะ เป็นต้น

1.3 ส่งเสริมความเจริญทางจิตใจ โดยปลูกฝังให้มีคุณธรรมอันจำเป็นแก่การเป็นพลเมืองดี เช่น ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความรับผิดชอบ ความสามัคคี เป็นต้น

1.4 ส่งเสริมความเจริญทางสติปัญญา เช่น ฝึกใช้ความคิด ฝึกความมีไหวพริบ ฝึกคาดคะเนเหตุการณ์ เป็นต้น

2. ด้านสังคม การละเล่นแบบไทยนั้นแสดงถึงสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้

2.1 เป็นการสะท้อนภาพของสังคมไทยในด้านต่างๆ เช่น สภาพความเป็นอยู่ อาชีพชาวบ้าน และความเชื่อและค่านิยมของสังคมไทย

2.2 เป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพทั้งทางกายและจิตใจ ฝึกให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความสามัคคีในหมู่คณะเมื่อเติบโต

3. ด้านภาษา บทร้องประกอบการละเล่นมีคุณค่าในวรรณศิลป์และการสื่อสารดังต่อไปนี้

3.1 วรรณศิลป์ บทร้องมีรูปแบบไม่จำกัดตายตัว มีการใช้คำเป็นวรรคสั้นๆ และมีเสียงสัมผัสคล้องจองทำให้เกิดความไพเราะ ทำนองที่ใช้ร้องเป็นทำนองง่ายๆ มีจังหวะเข้ากับวิธีเล่น ใช้คำเลียนเสียงต่างๆ มีการใช้สัญลักษณ์ และในเนื้อร้องแฝงด้วยความหมายที่น่าสนใจ

3.2 การสื่อสาร บทร้องประกอบการละเล่นมีส่วนช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาโดยไม่รู้ตัว เพราะมีทั้งคำคล้องจอง คำถาม คำตอบ และคำพูดที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน ช่วยให้เด็กสนุกในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การทนายปริศนาก็มีส่วนช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในการคิด การสังเกตสิ่งต่างๆ รอบตัวได้เป็นอย่างดี

จากคุณค่าของการละเล่นพื้นบ้านของไทยที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่าการละเล่นพื้นบ้านของไทยมีคุณค่าและมีความสำคัญกับเด็กในหลายด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาในระดับปฐมวัยที่ได้ระบุไว้ในแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลของสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) นอกจากนี้การละเล่นพื้นบ้านของไทย ยังส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านพฤติกรรมร่วมมือ เนื่องจากการละเล่นส่วนใหญ่มักเล่นกันเป็นกลุ่ม เด็กสามารถเรียนรู้การเล่นร่วมกัน มีการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน เคารพในกฎกติกาที่ตกลงร่วมกัน รู้จักการรอคอย มีการช่วยเหลือแบ่งปันกัน อีกทั้งยังเรียนรู้การเป็นผู้นำผู้ตามอีกด้วย สิ่งเหล่านี้สามารถปลูกฝังได้จากการเล่นและทำกิจกรรมร่วมกัน

3.2.2 ประโยชน์ของการละเล่นพื้นบ้านของไทย

ปีทมาวดี บุญยสวัสดิ์ (2536: 43-44) กล่าวว่า การละเล่นมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อพัฒนาการของเด็กในทุกๆ ด้านดังนี้

1. ด้านร่างกาย การละเล่นเป็นการเสริมสร้างร่างกายและพัฒนากล้ามเนื้อ จะเห็นได้ว่าขณะเล่นเด็กจะมีการเคลื่อนไหวทุกส่วนของร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นการกลับตัว บิดตัว ไปมา วิ่ง กระโดด หยิบ ลาก ดึง พฤติกรรมดังกล่าวจะทำให้กล้ามเนื้อแข็งแรง มีการทำงานประสานกันได้ดี ช่วยให้เกิดการพัฒนากล้ามเนื้อ การละเล่นที่ต้องใช้กำลัง ความคล่องแคล่ว ว่องไว จะช่วยเสริมสร้างสุขภาพของร่างกายโดยทั่วไปให้ดีขึ้น

2. ทางด้านจิตใจ-อารมณ์ การเล่นเกมจะช่วยเสริมสร้างจิตใจและปรับอารมณ์ของเด็กได้ดี เด็กได้ตื่นตัว ได้ค้นคว้า แก้ปัญหาต่างๆ ทำให้คลายความรู้สึกไม่พอใจ เศร้า โศก และขจัดความเครียดให้หายไปโดยการแสดงออก ช่วยให้สุขภาพจิตเด็กดีขึ้น

3. ด้านสังคม การเล่นเกมสอนให้เด็กรู้จักเหตุผล สามารถปรับตัวเองเข้ากับสังคมทำให้เกิดความเข้าใจ ความอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม เด็กจะต้องทำกิจกรรมหรือทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยการปฏิสัมพันธ์กันด้วยคำพูด เพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกัน การแสดงความคิดเห็น การปฏิบัติตนเป็นผู้นำผู้ตาม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักการเอื้อเฟื้อแบ่งปัน เคารพในข้อตกลงร่วมกัน สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นสุข

4. ด้านสติปัญญาการเรียนรู้ การเล่นเกมทำให้เด็กได้มีโอกาสแสดงความคิดออกมาตามสภาพแวดล้อมที่เด็กอยู่ ได้เรียนรู้บทเรียนที่มีค่าหลายอย่าง รู้จักควบคุมตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้เกิดจินตนาการ ทักษะ การใช้ความเข้าใจภาษา การรับรู้ต่างๆ และความคิด

5. ด้านศีลธรรม การเล่นเกมทำให้เกิดค่านิยมทางด้านศีลธรรม การที่เด็กมีความสัมพันธ์ติดต่อกับผู้อื่นทางการเล่นนั้น จะช่วยให้เด็กรู้ว่าควรจะทำปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างไร และที่สำคัญมีหลายคนกล่าวว่าเป็นการปลูกฝังให้เด็กประหยัด และนำเศษวัสดุเหลือใช้มาประยุกต์เป็นของเล่น เช่น การดักเมล็ดมะขามหรือเมล็ดน้อยหน่าแข่งกัน ในฤดูที่มะขามแก่แต่ละบ้านก็นำมะขามมาแกะเมล็ดออกและนำไปคลุกกับเกลือแล้วปั้นเป็นก้อนเก็บไว้กินในฤดูที่ไม่มีมะขาม เด็กจะนำเมล็ดมะขามเก็บไว้ ช่วงฤดูที่น้อยหน่าสุกเมื่อกินเนื้อหมดแล้ว เด็กจะเก็บเมล็ดมาเล่นกันอย่างสนุกสนาน เมื่อเด็กเบื่อก็นำเมล็ดไปเพาะเป็นต้นใหม่ ไม่เกิดปัญหามลพิษ เปรียบเทียบกับของเล่นสมัยนี้ส่วนใหญ่ทำด้วยพลาสติกชนิดที่ยากแก่การทำลาย ทำให้เกิดมลภาวะสร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมให้กับบ้านเมือง

วิราภรณ์ ปนาทกุล (2531: 18-19) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเล่นพื้นบ้านไว้ดังนี้

1. เป็นการเล่นที่ไม่จำกัดจำนวนผู้เล่น ส่วนใหญ่จะเล่นเป็นหมู่ ซึ่งทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าการเล่นในหมู่คณะเป็นสิ่งที่มีความสุข สนุกสนาน เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะมีลักษณะนิสัยรักหมู่คณะ ฝึกให้รู้จักการปรับตัวเข้ากับสังคม อันจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมของเด็กให้ดีขึ้น

2. เป็นการเล่นที่ไม่เน้นอุปกรณ์หรือเครื่องประกอบการเล่นมากนัก ถ้ามีก็จะเป็นวัสดุที่หาง่ายสะดวกสบายและประหยัด ซึ่งเหมาะกับสภาพของโรงเรียนประถมศึกษา

3. ไม่มีกติกาคับข้อง เป็นการเล่นที่ง่าย เด็กมีอิสระในการเล่นอย่างสนุกสนานเป็นการฝึกความคิดสร้างสรรค์ เด็กบางคนคิดพลิกเพลงวิธีการเล่น รวมทั้งคิดกฎและกติการ่วมกันอย่างเหมาะสม

4. เป็นการเล่นเพื่อออกกำลังกายเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้มีความคล่องแคล่ว ว่องไวในการเคลื่อนไหวร่างกาย ขณะเดียวกันก็ฝึกความเป็นคนช่างสังเกต มีไหวพริบ ความแม่นยำ การตัดสินใจและความพร้อมเพรียง การเล่นจึงไม่มีผู้แพ้ผู้ชนะ

5. การเล่นบางประเภทมีเนื้อเรื่องและบทสนทนาประกอบทำให้เพิ่มความสนุกสนานมากขึ้น

พะอบบ โปษะภฤษณะและคนอื่นๆ (2522: 75) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเล่นพื้นบ้านของไทย ว่า สามารถช่วยพัฒนาเด็กครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ดังนี้

1. สร้างเสริมพละนาบมายให้สมบูรณ์ ช่วยฝึกกล้ามเนื้อต่างๆ พิจารณาตั้งแต่เล็กๆ การเล่นในร่ม เช่น “จับปุดำ ขย่ำปูนา” ต้องใช้กล้ามเนื้อนิ้วมือที่ทำท่าทางประกอบ ส่วนเด็กระดับประถมศึกษาจะเป็นการฝึกกล้ามเนื้อใหญ่ เช่น วิ่งเปี้ยว วิถีข้าวสาร ลิงชิงหลัก น้ำขึ้นน้ำลง ปลาหมอตกกระทะ เป็นต้น

2. เสริมสร้างทักษะต่างๆ เพื่อพัฒนาทางด้านสติปัญญา และพัฒนาความคิด เช่น

ฝึกทักษะในการใช้สายตาสังเกตและไหวพริบ ได้แก่ กาฬิกาใจ เทวดานั่งเมือง วัวกระทิง

ฝึกทักษะในการคิดต่างๆ เช่น อีตัก อีตีด อีจิดอียื่น

ฝึกทักษะความแม่นยำ เช่น การเล่นทอยกอง ทอยหลุม ทอยเส้น

ฝึกทักษะการใช้ประสาทสัมผัส สังเกต ไหวพริบ เช่น การเล่นต่อไก่คำทาย มอญซ่อนผ้า โพงพาง การเล่นซ่อนหา

ฝึกเชาว์ปัญญา เช่น ปริศนาคำทาย

ฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์ เช่น การปั้น การขีดเขียน การวาดภาพการเล่นโคลน

3. ส่งเสริมความเจริญทางจิตใจ โดยปลูกฝังให้มีคุณธรรมอันจำเป็นแก่การเป็นพลเมืองดี เช่น ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว ความอดทน ความมีศีลธรรมอันดี ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ

4. ส่งเสริมความเจริญทางสติปัญญา เช่น ฝึกใช้ความคิด ฝึกความมีไหวพริบ ฝึกคาดคะเนเหตุการณ์ ฝึกสมาธิ ส่งเสริมความแม่นยำ

วิเชียร เกษประทุม (2547: 11) กล่าวถึง ประโยชน์ของการละเล่นของเด็กไทยช่วยส่งเสริมให้เด็กได้เล่นกีฬาต่างๆ ทำให้เด็กมีสุขภาพดี มีสมรรถภาพทางกายและทางอารมณ์ที่มั่นคง มีน้ำใจเป็นนักกีฬา จิตใจเบิกบานสามารถเข้ากับเพื่อนฝูงได้ นอกจากนี้การละเล่นของเด็กยังช่วยฝึกสมองและความว่องไวอีกด้วย

จากประโยชน์ของการละเล่นพื้นบ้านของไทยที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการละเล่นพื้นบ้านของไทยมีประโยชน์หลายๆ ด้าน และส่งเสริมทักษะต่างๆ ให้กับเด็ก อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมความพร้อมและพัฒนาการเด็กทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางด้านอารมณ์-จิตใจและสังคมในด้านพฤติกรรมร่วมมือให้กับเด็กได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการละเล่นพื้นบ้านของไทยนั้นเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล และยังเป็นการออกกำลังกายที่ดี เสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ ฝึกความอดทน รู้จักการรอคอย มีน้ำใจต่อกัน รู้จักการช่วยเหลือ แบ่งปัน และอื่นๆ อีกมากมาย นอกจากนี้การละเล่นพื้นบ้านของไทยยังสามารถพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับเด็กอีกด้วย

3.3 ประวัติความเป็นมาของการละเล่นพื้นบ้านของไทย

การละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยนั้นมีประวัติความเป็นมาตั้งแต่สมัยศึกคำรบพ ก่อนประวัติศาสตร์แล้ว กล่าวคือ เมื่อมนุษย์รู้จักเอาดินมาปั้นเป็นภาชนะสิ่งของเครื่องใช้ในครั้งแรกแล้วจึงเจริญพัฒนามาเป็นลำดับ เด็กๆ เห็นผู้ใหญ่ทำก็เลียนแบบนำดินมาปั้นเล่นบ้าง

ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงกล่าวถึงคนในสมัยนั้นว่าอยู่เย็นเป็นสุขอยากเล่นก็เล่น ดังกล่าวไว้ว่า “ใครจักเล่น เล่น ใครจักหัว หัว ใครจักมกก็เล่น เล่น” (พอบไปชะกฤษณะ และคนอื่นๆ 2522: 10) แต่ไม่มีรายละเอียดกล่าวไว้ว่า คนสมัยนั้นมีการละเล่นอะไรบ้าง

ในสมัยอยุธยาได้กล่าวถึงการละเล่นบางอย่างไว้ในบทละครครั้งกรุงเก่า เรื่องนางมโนราห์ ซึ่งเรื่องนี้สมเด็จพระมหาธรรมราชาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แต่งก่อนสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ การละเล่นที่ปรากฏในเรื่องนี้ คือ ลิงชิงหลักและการละเล่นปลาทองอวน (สมจินตนา คูปตสุนทร 2547: 34)

สาโรจน์ มีวงษ์สม (2541: 18) กล่าวว่า วรรณคดีในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ก็ปรากฏชื่อการละเล่นหลายอย่าง เช่น ตะกร้อ จ้องเต จี่ม้าส่งเมือง เป็นต้น

สุรสิงห์ส้ารวม นิมพะเนาว์ (2520: 10 -11) กล่าวว่า จากวรรณคดีไทย เรื่องขุนช้างขุนแผน ก็มีการกล่าวถึง การเล่นไม้หึ่ง การเล่นเกมบทบาทสมมติ นอกจากนี้มีคำฉันท์ยาวพจน์ของนายเปโมรา กวีสมัยรัชกาลที่ 5 ได้แต่งคำฉันท์เกี่ยวกับการเล่นของเด็กตลอดจนบทร้องเล่น โดยแสดงความเชื่อว่าการเล่นของเด็กเป็นการเล่นตามวิธีที่เทวดาสอนให้

การละเล่นของเด็กไทยสมัยก่อนแตกต่างจากสมัยปัจจุบัน ของเล่นสมัยก่อนไม่มีปืน หรือรถยนต์เล็กๆ แม้จะมีลูกบอลแต่ก็ราคาแพงและไม่แพร่หลาย ของเล่นส่วนใหญ่มักจะทำเองจากวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น ม้าก้านกล้วย ตะกร้อสานด้วยใบมะพร้าวสำหรับโยนและเตะ หรือตุ๊กตาแววคายปั้นด้วยดินเหนียว ของเล่นที่เด็กสมัยนั้นนิยมเล่นกันคือ กลองหม้อตาล ในสมัยนั้นขายน้ตาล เมื่อใช้หมดแล้วเด็กๆ ก็นำมาทำเป็นกลอง มีวิธีทำคือ ใช้ผ้าขี้ริ้วหุ้มปากหม้อ เอาเชือกผูกรัดคอหม้อให้แน่นแล้วเอาดินเหนียวเหลวๆ ละเลงทาให้ทั่ว หาไม้เล็กๆ มาตั้งผ้าที่ขึงข้างๆ หม้อ โดยรอบเพื่อขั่นแรงให้ผ้าตึงก็เป็นอันสำเร็จ ตีได้มีเสียงดัง

การละเล่นของเด็กผู้หญิงส่วนใหญ่เล่นหม้อข้าวหม้อแกง หรือเล่นขายของ หุ่นตัมแกง ไปตามเรื่อง เอาเปลือกส้มโอ เปลือกมังคุด หรือใบต้นปัด ผสมด้วยปูนแดงเล็กน้อย คั้นเอาน้ำขื่นๆ รองภาชนะอะไรไว้ในไม้ซ้าก็แข็งตัวเอามาทำเป็นหุ่น เป็นต้น (วิราภรณ์ ปนาทกุล 2531: 12)

สาโรจน์ มีวงษ์สม (2541: 21) กล่าวว่า การละเล่นของเด็กไทยในปัจจุบัน เด็กผู้หญิงเล่นตุ๊กตากระดาษ ชุคขายของเป็นพลาสติกเลียนแบบของจริง วิดีโอเกม เด็กผู้ชายก็เล่นปืน จรวด เกมกด และเครื่องเล่นต่างๆ ซึ่งมีขายมากมายและมีการละเล่นหลายชนิดที่นิยมเล่นทั้งในเด็กชายและเด็กหญิง นอกจากนั้นยังเล่นตามฐานะและเศรษฐกิจของครอบครัว ดังนั้น การละเล่นของเด็กไทยสมัยก่อนจึงค่อยๆ เลือนหายไปทีละน้อยๆ จนเกือบจะสูญหายไปหมดแล้ว เช่น กาฬิกไข่ เข่งแก๊งกอย ตั่งเต ตี ขี่ม้าส่งเมือง ขี่ตุ๊กกลางนา เตะ ลูกินหาง ชวงซัย ชักเขย่охонหา มอญซ่อนผ้า ใฮ้โม่ง วีรีข้าวสาร ฯลฯ

จากประวัติความเป็นมาของการละเล่นพื้นบ้านของไทย จะเห็นได้ว่าการละเล่นมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งนับวันยิ่งจะไม่ได้พบเห็นกันมากนัก และนับวันยิ่งจะสูญหายไปหมดแล้ว หากปัจจุบันการละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาเผยแพร่ให้เด็กในยุคปัจจุบันได้รู้จัก ได้เล่นและได้สัมผัส จะได้รับประโยชน์จากการเล่นมากมาย เช่น ได้เรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่เล่นด้วยกัน รู้จักการคิดแปลงวัสดุที่มีอยู่มาใช้ในการเล่น ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม รู้จักการเอื้อเฟื้อแบ่งปัน รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักปรับตัวเข้ากับกลุ่มเพื่อน ได้เรียนรู้การเป็นผู้นำผู้ตาม ได้เคลื่อนไหวร่างกาย ซึ่งจะส่งผลถึงพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็ก คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

3.4 ลักษณะการเล่นพื้นบ้านของไทยที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

สมจินตนา คุปตสุนทร (2547: 35) กล่าวว่า นักมานุษยวิทยาและนักจิตวิทยาจำนวนไม่น้อยที่สนใจศึกษาลักษณะการเล่นพื้นบ้านของกลุ่มชนหรือสังคมหนึ่งๆ และได้สรุปลักษณะการเล่นของเด็กไทยว่า มีลักษณะเป็นทั้ง “PLAY” และ “GAME” กล่าวคือ การเล่นของเด็กไทยบางชนิดเล่นเพื่อความสนุกสนานไม่เน้นการแข่งขัน เช่น จำใจ การขายของ ภูกินหางคอบแฝด เป็นต้น ซึ่งการเล่นดังกล่าวนี้เข้าลักษณะของ “PLAY” การเล่นของเด็กไทยอีกบางชนิดเป็น “GAME” เพราะมีการแข่งขัน มีการตัดสิน มีกฎเกณฑ์ เช่น อีตัก เตย รวมทั้งการเล่นอื่นๆ ที่มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างการเล่นเพื่อความสนุกสนาน และการเล่นที่มีกฎกติกาชัดเจนได้

ธิดา โมสิกรัตน์ (2533: 650-651) กล่าวว่า การเล่นพื้นบ้านของไทยมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคม เป็นกิจกรรมของสังคมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และสภาพของสังคมนั้นๆ ลักษณะการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย มีดังนี้

1. ความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรส่วนใหญ่มีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติและใช้เวลาอยู่กับการประกอบอาชีพทางการเกษตร การเล่นของคนไทยจึงเล่นในเวลาว่างเว้นจากการทำไร่นา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเล่นในช่วงว่างภายหลังจากการเก็บเกี่ยวพืชผล คือ ในวันเทศกาลต่างๆ ได้แก่ วันตรุษ วันสงกรานต์ การเล่นพื้นบ้านที่นิยมเล่นมี สะบ้า ช่วงซัย ชักเย่อ มอญซ่อนผ้า เป็นต้น นอกจากนี้การเล่นบางอย่างนำมาเล่นในเวลาเย็นและกลางคืน ซึ่งเป็นเวลาที่มีโอกาสพักผ่อนจากงานประจำวัน

2. วิธีการเล่น การเล่นเป็นกิจกรรมทางสังคมซึ่งทำให้คนเล่นมีโอกาสพบปะสัมพันธ์กัน พุดคุยและสนุกสนานร่วมกัน ได้รับความเพลิดเพลิน จิตใจเบิกบาน มีสุขภาพกายและจิตที่ดี ซึ่งเป็นลักษณะของการนันทนาการอย่างหนึ่ง ดังนั้นลักษณะของการเล่นอันเป็นการเล่นพื้นบ้านจึงไม่เคร่งครัดหรือเอาจริงจัง แม้จะมีกติกาหรือข้อกำหนดในการเล่นก็เป็นกติกาที่ไม่แน่นอนตายตัว ผู้เล่นสามารถปรับเปลี่ยนกติกาในการเล่นได้ตามสถานการณ์ หรือสภาพแวดล้อมขณะที่กำลังเล่น จะเห็นได้จากการเล่นจำใจ ไม่ได้กำหนดจำนวนผู้เล่น เล่นสนุกๆ ไม่มีการแข่งขัน แต่เป็นการเล่นร่วมกัน ดังนั้นจึงพบว่า การเล่นพื้นบ้านอย่างหนึ่งๆ มีวิธีการเล่นไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเป็นการเล่นต่างถิ่นกัน วิธีการเล่นจะถูกดัดแปลงจนมีความแตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นบทร้องประกอบการเล่น กติกาการเล่น การใช้อุปกรณ์การเล่น เป็นต้น

ประภาพรณ เอี่ยมสุภานิต (2545: 167) กล่าวถึง ลักษณะการเล่นของไทย สำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. การเล่นของเด็กไทยมักนิยมเล่นกันเป็นกลุ่มมากกว่าที่จะเล่นคนเดียว
2. การเล่นของเด็กไทยประเภทที่มีกฎกติกาส่วนใหญ่มักจะดำเนินการตามที่ได้ สืบทอดกันมาแต่โบราณกาลจนถึงสมัยปัจจุบัน แต่อาจมีข้อปลีกย่อยผิดเพี้ยนกันไปบ้างในบาง ท้องถิ่น
3. การเล่นของเด็กไทยไม่กำหนดจำนวนผู้เล่นไว้ตายตัว สามารถยืดหยุ่นได้
4. การเล่นของเด็กไทยไม่นิยมใช้อุปกรณ์ที่มีราคาแพง แต่นิยมใช้อุปกรณ์ที่ สามารถหาได้ง่ายๆ จากท้องถิ่นนั้นๆ ส่วนมากมักจะได้อุปกรณ์มาจากพืชและวัสดุที่เหลือใช้ เช่น กาบ มะพร้าว ก้านกล้วย เมล็ดพืช กะลา ก้อนหิน ก้อนกรวด เป็นต้น

จากลักษณะการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยดังกล่าว สรุปได้ว่า ลักษณะ การเล่นพื้นบ้านของไทยเป็นกิจกรรมที่ยอมรับร่วมกันในสังคม เป็นสมบัติร่วมกันของคนไทย ในสังคม ซึ่งมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ด้วยการสอนแนะนำ หรือด้วยการ เล่นเลียนแบบกัน เป็นการเล่นที่ไม่ซับซ้อน สามารถยืดหยุ่นได้ เน้นความสนุกสนานไม่เน้นการ แข่งขัน จึงมีลักษณะสำคัญในการหล่อหลอมและเชื่อมโยงประสบการณ์ทางสังคมให้กับเด็ก ทำให้เด็กไทยประสบความสำเร็จในการเล่น รู้จักการปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข อีกทั้งยังช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การรอคอย การช่วยเหลือ การแบ่งปัน และการเป็นผู้นำผู้ตาม ซึ่งสิ่ง ต่างๆ เหล่านี้เป็นผลพลอยได้โดยตรงจากการเล่นของเด็ก ที่ส่งผลต่อทั้งสุขภาพจิตและ พฤติกรรมของเด็ก

3.5 การจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย

หรรษา นิลวิเชียร (2535: 71) กล่าวว่า การเล่นช่วยให้เด็กเรียนรู้ รู้จักตัวเองและ สิ่งต่างๆ รอบตัว เด็กจะมีพัฒนาการในการเล่นที่แตกต่างไปในแต่ละช่วงอายุ ดังนั้นครูผู้สอน ระดับปฐมวัยจะต้องทำความเข้าใจกับทฤษฎีและขั้นตอนในการเล่นของเด็ก จัดหลักสูตรและ กิจกรรมของเด็กปฐมวัย ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเล่นต่างๆ ไว้ในกิจกรรมกลางแจ้ง

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542: 20) กล่าวว่า เด็กจะเรียนรู้ได้ดีโดยผ่านประสบการณ์ ตรงเป็นรูปธรรม การเล่นช่วยให้เด็กได้เรียนรู้โดยการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ สัมผัส ทดลองและปฏิบัติจริง ฯลฯ ควรจัดบรรยากาศให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระ จะช่วยให้เด็กเกิดการ เรียนรู้จากการกระทำ เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ปฏิบัติอย่างแท้จริง

ไฉไลรัตน์ รูปชัยภูมิ (2549: 33) กล่าวถึง การจัดประสบการณ์การเล่น สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคมและสติปัญญา ในการจัดประสบการณ์การเล่นผู้เกี่ยวข้องควรคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย ความแตกต่างระหว่างบุคคล วัสดุที่ใช้ในการเล่น ตลอดจนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสคิดกระทำด้วยตนเอง เพราะจะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจและ ประสบการณ์ที่ติดตรึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้เมื่อเติบโต

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ในการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยเพื่อให้ บรรลุวัตถุประสงค์ ควรมีแนวทางการจัดกิจกรรมดังนี้

1.1 เลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย โดยพิจารณาจากความสนใจ ความสามารถ และประสบการณ์ของเด็กปฐมวัย

1.2 ศึกษากฎ กติกาการเล่นที่บ้านของไทยก่อนจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการเล่น กฎ กติกา ทักษะและอุปกรณ์ให้เหมาะสม

1.3 จัดเตรียมสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการเล่นเกมให้อยู่ในสภาพ ที่พร้อม เพียงพอ สะดวก สะอาด และปลอดภัยสำหรับเด็ก

1.4 สร้างบรรยากาศให้สดชื่น แจ่มใส สถานที่เล่นควรเป็นที่โล่งอากาศปลอด โปรงและถ่ายเทได้ดี

1.5 ก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทย ครูอธิบายวิธีการเล่นด้วย ภาษาที่เข้าใจง่ายและชัดเจน สาธิตวิธีการเล่นให้เด็กใจก่อนเล่นจริง

1.6 ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเล่นอย่างทั่วถึง มีอิสระในการเล่น รู้จักการเป็น ผู้นำผู้ตาม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และรู้จักการเอื้อเพื่อแบ่งปัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือซึ่ง กันและกัน

1.7 หลังจากเล่นการเล่นที่บ้านของไทยแล้ว ให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสนาม เล่นอิสระตามความสนใจ

1.8 เด็กและครูร่วมกันสรุปข้อคิดที่ได้จากการเล่นการเล่นที่บ้านแต่ละครั้ง

3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นที่บ้านของไทย

การเล่นที่บ้านของไทยมีคุณค่าและมีประโยชน์มากมาย อีกทั้งเป็นการ อนุรักษ์ให้คงไว้ในสังคมไทยต่อไป ดังนั้นจึงมีนักการศึกษาหลายท่านให้ความสนใจ และมีการ ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเล่นที่บ้านของไทยไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

สมชาย บ้านไร่ (2541: 40-43) ได้ศึกษาความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ สังกัดกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยเลือกเด็กที่มีระดับการสูญเสียการได้ยิน 70 เดซิเบลขึ้นไป มีระดับสติปัญญาปกติ และไม่มี ความพิการซ้ำซ้อนอื่นๆ ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยมีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 35.75 และหลังการทดลอง 45.15 เด็กปฐมวัยที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยกับกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นทั่วไปมีความพร้อมทางคณิตศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยกลุ่มทดลอง 9.40 และกลุ่มควบคุม 2.64 โดยกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 40.00 และกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นทั่วไปมีค่าคะแนนเฉลี่ย 28.10

ละมุด ชัชวาลย์ (2543: 69-70) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิด กับเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามอิสระมีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าคะแนนเฉลี่ยของเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดสูงกว่าเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามอิสระ

พะอบ โปษะกฤษณะ และคนอื่นๆ (2522: 75) ได้วิจัยเกี่ยวกับการเล่นของเด็กภาคกลาง เป็นการศึกษาค้นคว้าโดยการรวบรวมวิธีการเล่นต่างๆ ทั้งการเล่นกลางแจ้งและการเล่นในร่ม รวมทั้งปริศนาคำทายและวิเคราะห์คุณค่าด้านต่างๆ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การเล่นของเด็กไทยมีคุณค่า ช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพของเด็กทั้งทางกายจิตใจ ส่งเสริมความเจริญทางสติปัญญา ไหวพริบ ฝึกคาดคะเนเหตุการณ์ การเล่นเกมปริศนาก็มีส่วนช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในทางความคิด ในการสังเกตการณ์เล่นของเด็กไทยให้คุณค่าทางด้านวัฒนธรรม สังคม และภาษา

วีรพงศ์ บุญประจักษ์ (2545: 56-57) ได้ศึกษาผลการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านไทยที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการ

จัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านไทยในแต่ละช่วงสัปดาห์ มีพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์ พบว่า คะแนนพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้นตลอดช่วงเวลา 8 สัปดาห์

สมจินตนา กุปตสุนทร (2547: 1) ได้ศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัย อายุ 3-4 ปี จำนวน 48 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทยในแต่ละช่วงสัปดาห์ มีความเชื่อมั่นในตนเองเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ด้านการกล้าแสดงออก ด้านการเป็นตัวของตัวเอง และด้านการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมเพิ่มขึ้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นพื้นบ้านของไทย ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยมีความสำคัญ และมีคุณค่าในการพัฒนาและส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้หลายด้าน เช่น ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ภาษา ความสามารถในการแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ ความเชื่อมั่นในตนเอง และพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านพฤติกรรมร่วมมือให้เกิดขึ้นในตัวเด็กได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการเล่นพื้นบ้านของไทยนั้นต้องอาศัยการเล่นเป็นกลุ่ม เป็นคณะ อาศัยความร่วมมือ ความพร้อมเพรียง ความรัก ความสามัคคีของคนในกลุ่มขณะในการเล่น เพื่อจะทำให้การเล่นของกลุ่มนั้นเป็นไปอย่างราบรื่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย ที่ส่งผลถึงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ผลการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยที่มีต่อพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย โรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย จังหวัดชลบุรี” เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest – Posttest Design) ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ เด็กปฐมวัยชายหญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย จังหวัดชลบุรี

1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิงที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 30 คน ศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย จังหวัดชลบุรี ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ 2 ประเภท คือ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ คู่มือการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย

2.1.1 ลักษณะของคู่มือการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย ประกอบด้วย

- 1) แนวทางในการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย
- 2) สถานที่สำหรับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย
- 3) ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย
- 4) บทบาทเด็กในการเล่นการเล่นพื้นบ้านของไทย
- 5) บทบาทครูในการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย

2.1.2 การสร้างและหาคุณภาพคู่มือการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทย

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

- 1) ศึกษาแนวทางการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษาและแผนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
- 2) ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยและการจัดกิจกรรมกลางแจ้ง
- 3) คัดเลือกกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยที่เหมาะสมกับการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือให้กับเด็กปฐมวัยได้ 10 กิจกรรม ที่จะสามารถส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือได้ครอบคลุมองค์ประกอบของพฤติกรรมร่วมมือได้ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ตารางการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทย

ชื่อกิจกรรม	ส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือ
โพงพาง ก่อกองทราย	ผู้นำผู้ตาม การช่วยเหลือ และการแบ่งปัน
รื้อข้าวสาร สืบไม้ขีด	ผู้นำผู้ตาม ผู้นำผู้ตาม การช่วยเหลือ และการแบ่งปัน
ตะลือกตอกแตก ซื่อดอกไม้ ทอดแห	ผู้นำผู้ตาม และการช่วยเหลือ ผู้นำผู้ตาม การช่วยเหลือ และการแบ่งปัน
งูกินหาง อีตัก	ผู้นำผู้ตาม และการช่วยเหลือ ผู้นำผู้ตาม การช่วยเหลือ และการแบ่งปัน
ไฟฟ้าช็อต ติดโนมหากขามลงหลุม	ผู้นำผู้ตาม การช่วยเหลือ และการแบ่งปัน

- 4) ผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยสำหรับเด็กปฐมวัย โดยประกอบด้วยจุดประสงค์ วิธีการจัดกิจกรรมการเล่น สื่ออุปกรณ์ประกอบการเล่น และการประเมินผล แล้วจัดทำเป็นคู่มือการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยสำหรับเด็กปฐมวัย

5) นำคู่มือการจัดกิจกรรม เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้อง ความเหมาะสมระหว่างจุดประสงค์ เนื้อหา การดำเนินกิจกรรม สื่อ-อุปกรณ์ และการประเมิน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

6) นำคู่มือการจัดกิจกรรมที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้อง ความเหมาะสมระหว่างจุดประสงค์ เนื้อหาการดำเนินกิจกรรม สื่อ-อุปกรณ์และการประเมินผล ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

7) ผู้วิจัยปรับคู่มือการจัดกิจกรรมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปทดลองใช้กับเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 ของโรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

2.2.1 ลักษณะของแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) มีทั้งหมด 15 รายการ ครอบคลุมองค์ประกอบของพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านการเป็นผู้นำผู้ตาม ได้แก่
 - 1.1) กล้าพูดแสดงความคิดเห็นขณะทำกิจกรรม
 - 1.2) การริเริ่มทำกิจกรรมใหม่ๆ
 - 1.3) สนใจทำงานหรือทำกิจกรรมตามที่ครูและเพื่อนร้องขอ
 - 1.4) ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน
 - 1.5) ปฏิบัติตามกฎกติกา ข้อตกลงในการเล่นหรือทำกิจกรรม
- 2) ด้านการช่วยเหลือ ได้แก่
 - 2.1) การให้กำลังใจหรือปลอบใจเพื่อน
 - 2.2) พุดแนะนำวิธีการเล่นหรือทำกิจกรรมให้เพื่อนเข้าใจ
 - 2.3) ช่วยเพื่อนทำกิจกรรมด้วยความเต็มใจ
 - 2.4) ช่วยแก้ปัญหาให้เพื่อน
 - 2.5) ช่วยเพื่อนเก็บวัสดุอุปกรณ์เมื่อเล่นหรือทำกิจกรรมเสร็จ
- 3) ด้านการแบ่งปัน ได้แก่
 - 3.1) แบ่งวัสดุอุปกรณ์ให้เพื่อนเล่นหรือทำกิจกรรม
 - 3.2) ให้เพื่อนยืมวัสดุอุปกรณ์ของตนเอง
 - 3.3) ให้เพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมด้วย
 - 3.4) รอคอยเพื่อนในการใช้วัสดุอุปกรณ์หรือทำกิจกรรม

3.5) ขอมหรือชักชวนให้เพื่อนเข้าร่วมทำกิจกรรมด้วย

2.2.2 การสร้างและหาคุณภาพของแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

ผู้วิจัยได้สร้างและหาคุณภาพของแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย
- 2) ศึกษาคำนิยามศัพท์ของพฤติกรรมร่วมมือที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในบทที่ 1
- 3) สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือเป็นแบบสำรวจรายการให้สอดคล้องกับคำนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบเชิงพฤติกรรม 3 ด้าน คือ ด้านการเป็นผู้นำผู้ตาม ด้านการช่วยเหลือ และด้านการแบ่งปัน ได้รายการพฤติกรรมทั้งหมด 15 รายการ
- 4) นำแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจน และความเหมาะสมของรายการพฤติกรรมที่สังเกต และการใช้ภาษา แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
- 5) นำแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของรายการพฤติกรรมและการใช้ภาษา จากนั้นนำผลการประเมินมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 1.00
- 6) นำแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ ที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้

3.1 สังเกตพฤติกรรมร่วมมือก่อนการทดลอง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมร่วมมือของกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือที่สร้างขึ้นทำการสังเกตพฤติกรรมเด็กวันละ 6 คน ในช่วงกิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และกิจกรรมเสรี ใช้เวลาสังเกตทั้งหมด 5 วัน หลังการสังเกตแต่ละครั้ง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำผลการสังเกตมาตรวจสอบความสอดคล้องของผลการสังเกตร่วมกัน

3.2 ดำเนินการทดลอง โดยจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย ตามคู่มือการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ใช้เวลาในการทดลอง 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 30 นาที

3.3 สังเกตพฤติกรรมร่วมมือหลังการทดลอง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือชุดเดียวกับที่ใช้ก่อนการทดลองด้วยวิธีการเดียวกัน จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

4.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

4.1.1 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้สูตร (บุญเชิด ภิญ โยธอนันตพงษ์ 2526: 89)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC แทนดัชนีความสอดคล้องของแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

$\sum R$ แทนผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

4.2 สถิติพื้นฐาน

4.2.1 คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ 2545: 269)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

\bar{X} แทนคะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทนผลรวมของคะแนนทั้งหมด

n แทนจำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

4.2.2 คะแนนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ 2545: 273)

$$SD = \sqrt{\frac{n\sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

SD แทนค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน

$\sum X$ แทนผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum X^2$ แทนผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลัง 2

n แทนจำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

4.3 สถิติเพื่อทดสอบสมมุติฐานการวิจัย

4.3.1 การทดสอบค่าที่แบบไม่อิสระ (t-test แบบ Dependent Samples) จากสูตร (ล้วน สายยศ 2545: 231)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}}$$

t แทนค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t - Distribution

D แทนความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่

n แทนจำนวนคู่ของคะแนนหรือจำนวนนักเรียน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง “ผลการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยที่มีต่อพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย โรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย จังหวัดชลบุรี” ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย ในภาพรวมและเป็นรายองค์ประกอบ

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยเป็นรายบุคคล

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาที่เป็นข้อสังเกตจากการทดลอง

รายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละตอน มีดังนี้

ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย ในภาพรวมและเป็นรายองค์ประกอบ

ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง

การทดลอง	จำนวน (N)	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	t
ก่อนการทดลอง	30	15.80	3.25	7.69*
หลังการทดลอง	30	21.67	3.03	

*p < .05

จากตารางที่ 4.1 แสดงว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยมีคะแนนพฤติกรรมร่วมมือหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัย

ตารางที่ 4.2 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองเป็นรายองค์ประกอบ

องค์ประกอบของพฤติกรรมร่วมมือ	การทดลอง		หลังการทดลอง		t
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	
การเป็นผู้นำผู้ตาม	5.33	1.42	7.20	1.45	8.76*
การช่วยเหลือ	4.67	1.32	6.75	1.20	6.14*
การแบ่งปัน	5.67	1.67	7.67	1.49	5.06*

*p < .05

จากตารางที่ 4.2 แสดงว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยมีพฤติกรรมร่วมมือด้านการเป็นผู้นำผู้ตาม การช่วยเหลือ และการแบ่งปัน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.3 การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองเป็นรายพฤติกรรม

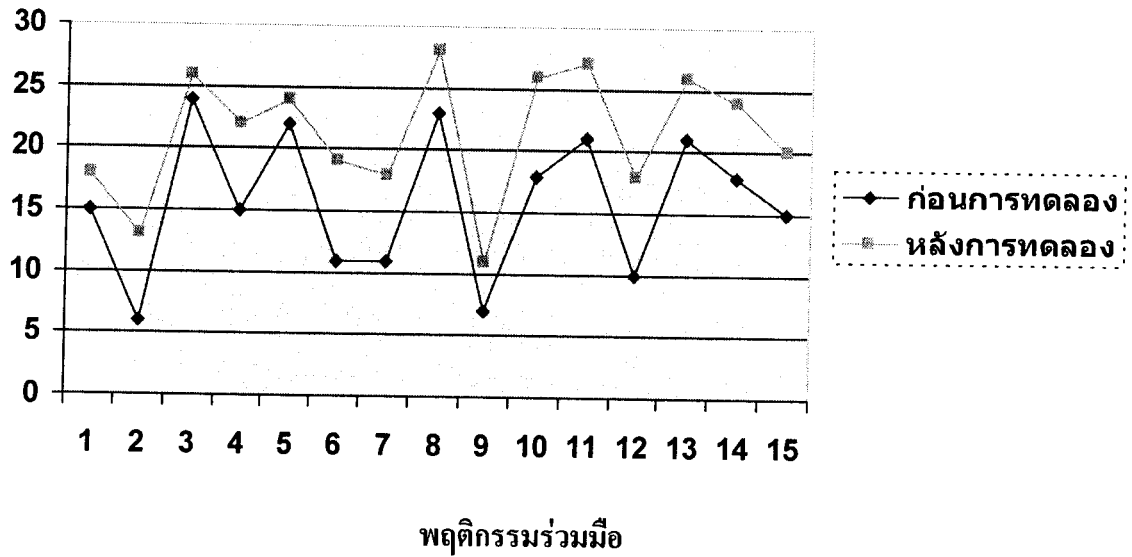
รายการพฤติกรรม	คะแนนพฤติกรรม		ความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดลอง
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	
การเป็นผู้นำผู้ตาม			
1. การกล้าพูดแสดงความคิดเห็นขณะทำกิจกรรม	15	18	3
2. การริเริ่มทำกิจกรรมใหม่ๆ	6	13	7
3. สนใจทำงานหรือทำกิจกรรมตามที่ครูและเพื่อนร้องขอ	24	26	2
4. ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน	15	22	7
5. ปฏิบัติตามกฎกติกา ข้อตกลงในการเล่นหรือทำกิจกรรม	22	24	2
รวม	82	103	21

รายการพฤติกรรม	คะแนนพฤติกรรม		ความแตกต่างของคะแนน ก่อนและหลังการทดลอง
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	
การช่วยเหลือ			
1. ให้กำลังใจหรือปลอบใจเพื่อน	11	19	8
2. พุดแนะนำวิธีการเล่นหรือทำกิจกรรมให้เพื่อน เข้าใจ	11	18	7
3. ช่วยเพื่อนทำกิจกรรมด้วยความเต็มใจ	23	28	5
4. ช่วยแก้ปัญหาให้เพื่อน	7	11	4
5. ช่วยเพื่อนเก็บวัสดุอุปกรณ์เมื่อเล่นหรือทำกิจกรรม เสร็จ	18	26	8
รวม	70	102	32
การแบ่งปัน			
1. แบ่งวัสดุอุปกรณ์ให้เพื่อนเล่นหรือทำกิจกรรม	21	27	6
2. ให้เพื่อนยืมวัสดุอุปกรณ์	10	18	8
3. ให้เพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมด้วย	21	26	5
4. รอคอยเพื่อนในการใช้วัสดุอุปกรณ์หรือทำ กิจกรรม	18	24	6
5. ยอมหรือชักชวนให้เพื่อนเข้าร่วมทำกิจกรรมด้วย	15	20	5
รวม	85	115	30
รวมทั้งสิ้น	237	320	83

จากตารางที่ 4.3 แสดงว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของ
ไทยมีคะแนนพฤติกรรมร่วมมือแต่ละองค์ประกอบสูงขึ้น เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด
คือ การช่วยเหลือ การแบ่งปัน และการเป็นผู้นำผู้ตาม โดยมีคะแนนเพิ่มขึ้น 32, 30, 21 คะแนน
ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยเป็นรายพฤติกรรม จะ
เห็นได้ว่าพฤติกรรมที่มีคะแนนเพิ่มมากที่สุด 3 พฤติกรรม ได้แก่ ให้กำลังใจหรือปลอบใจเพื่อน
ช่วยเพื่อนเก็บวัสดุอุปกรณ์เมื่อเล่นหรือทำกิจกรรมเสร็จ และให้เพื่อนยืมวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งมีคะแนน
เพิ่มขึ้น 8 คะแนน พฤติกรรมที่มีคะแนนเพิ่มขึ้นน้อยสุด 2 พฤติกรรม ได้แก่ สมัครใจทำงาน
หรือทำกิจกรรมตามที่ครูและเพื่อนร้องขอ และปฏิบัติตามกฎกติกา ข้อตกลงในการเล่นหรือทำ
กิจกรรม โดยมีคะแนนของพฤติกรรมเพิ่มขึ้น 2 คะแนน ซึ่งคะแนนดังกล่าวสามารถแสดงเป็น
กราฟเส้นได้ในภาพที่ 4.1 ต่อไปนี้

คะแนน

ภาพที่ 4.1 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองเป็นรายพฤติกรรม

จากภาพที่ 4.1 แสดงว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทย เด็กปฐมวัยมีคะแนนต่ำที่สุด 2 พฤติกรรมแรก คือ การริเริ่มทำกิจกรรมใหม่ๆ และการช่วยแก้ปัญหาให้เพื่อน โดยมีคะแนนเป็น 6 และ 7 ตามลำดับ และพฤติกรรมที่มีคะแนนสูงสุด 3 พฤติกรรมแรก คือ สนใจทำงานหรือทำกิจกรรมตามที่ครูและเพื่อนร้องขอ ช่วยเพื่อนทำกิจกรรมด้วยความเต็มใจ และปฏิบัติตามกฎกติกา ข้อตกลงในการเล่นหรือทำกิจกรรม โดยมีคะแนนเป็น 24 23 และ 22 ตามลำดับ และเมื่อได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยแล้ว เด็กปฐมวัยยังคงมีคะแนนต่ำสุด 2 พฤติกรรมแรกเช่นเดียวกับก่อนได้รับการจัดกิจกรรม คือ การช่วยแก้ปัญหาให้เพื่อน และการริเริ่มทำกิจกรรมใหม่ๆ โดยมีคะแนนเป็น 11 และ 13 ตามลำดับ และพฤติกรรมที่มีคะแนนสูงสุด 2 พฤติกรรมแรก คือ ช่วยเพื่อนทำกิจกรรมด้วยความเต็มใจ และแบ่งวัสดุอุปกรณ์ให้เพื่อนเล่นหรือทำกิจกรรม โดยมีคะแนนเป็น 28 และ 27 ตามลำดับ ซึ่งหนึ่งในสองพฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมเดียวกับก่อนการทดลอง

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัด
กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยเป็นรายบุคคล

ตารางที่ 4.4 การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง
เป็นรายบุคคล

คนที่	คะแนนพฤติกรรมร่วมมือ ก่อนการทดลอง			รวม	คะแนนพฤติกรรมร่วมมือ หลังการทดลอง			รวม	ความแตกต่าง ของคะแนน ก่อนและหลัง การทดลอง
	การเป็น ผู้นำผู้ตาม	การ ช่วยเหลือ	การ แบ่งปัน		การเป็น ผู้นำผู้ตาม	การ ช่วยเหลือ	การ แบ่งปัน		
1	4	4	6	14	6	7	8	21	7
2	6	4	6	16	6	8	8	22	6
3	6	6	6	18	8	8	8	24	6
4	6	4	6	16	8	6	8	22	6
5	6	6	8	20	8	6	10	24	4
6	6	6	4	16	8	6	8	22	6
7	4	6	4	14	8	8	4	20	6
8	6	4	8	18	8	6	8	22	4
9	6	4	6	16	8	6	10	24	8
10	8	8	6	22	10	10	10	30	8
11	6	4	8	18	8	8	8	24	6
12	4	4	6	14	6	6	6	18	4
13	6	6	4	16	8	8	8	24	8
14	4	4	4	12	6	6	10	22	10
15	4	4	6	14	6	6	8	20	6
16	8	6	6	20	8	8	8	24	4
17	4	6	4	14	6	6	8	20	6
18	4	4	4	12	10	6	6	22	10
19	4	4	4	12	6	4	8	18	6
20	4	4	8	16	6	6	8	20	4
21	6	4	8	18	8	6	8	22	4
22	6	4	4	14	6	7	6	19	5

คนที่	คะแนนพฤติกรรมร่วมมือ ก่อนการทดลอง			รวม	คะแนนพฤติกรรมร่วมมือ หลังการทดลอง			รวม	ความแตกต่าง ของคะแนน ก่อนและหลัง การทดลอง
	การเป็น ผู้นำผู้ตาม	การ ช่วยเหลือ	การ แบ่งปัน		การเป็น ผู้นำผู้ตาม	การ ช่วยเหลือ	การ แบ่งปัน		
	23	6	4		10	20	8		
24	6	4	6	16	6	8	8	22	6
25	2	2	4	8	4	6	6	16	8
26	4	4	4	12	6	6	6	18	6
27	4	4	4	12	6	6	6	18	6
28	6	4	4	14	8	6	6	20	6
29	6	4	6	16	6	8	6	20	4
30	8	8	6	22	10	8	8	26	4
รวม	160	140	170	470	216	202	230	648	178

จากตารางที่ 4.4 แสดงว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยมีคะแนนพฤติกรรมร่วมมือเพิ่มขึ้นในภาพรวม เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคล จะเห็นได้ว่ามีเด็กที่มีคะแนนเพิ่มมากที่สุด 2 คน คือ เด็กคนที่ 14 และคนที่ 18 โดยมีคะแนนเพิ่มขึ้น 10 คะแนน และเด็กที่มีคะแนนเพิ่มขึ้นน้อยที่สุด 9 คน คือ เด็กคนที่ 5,8,12,16,20,21,23,29,30 โดยมีคะแนนเพิ่มขึ้น 4 คะแนน

ก่อนการทดลองมีเด็กที่ได้คะแนนมากที่สุด 2 คน คือ เด็กคนที่ 10 และเด็กคนที่ 30 โดยมีคะแนนพฤติกรรมร่วมมือเท่ากับ 22 คะแนน และเด็กที่มีคะแนนน้อยที่สุด 1 คน คือ เด็กคนที่ 25 โดยมีคะแนนพฤติกรรมร่วมมือเท่ากับ 8 คะแนน

หลังการทดลองมีเด็กที่มีคะแนนมากที่สุด 1 คน คือ เด็กคนที่ 10 โดยมีคะแนนพฤติกรรมร่วมมือเท่ากับ 30 คะแนน และเด็กที่มีคะแนนน้อยที่สุด 1 คน คือ เด็กคนที่ 25 โดยมีคะแนนพฤติกรรมร่วมมือเท่ากับ 16 คะแนน ซึ่งเด็กทั้งสองคนดังกล่าวเป็นบุคคลคนเดียวกับก่อนการทดลอง

ตอนที่ 3 ข้อสังเกตจากการทดลอง

จากการที่ผู้วิจัยได้ทดลองจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยจำนวน 10 กิจกรรม ให้กับเด็กปฐมวัย โรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย จังหวัดชลบุรี เป็นเวลา 5 สัปดาห์ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตจากการทดลองในเรื่องความเหมาะสมของเวลาในการจัดกิจกรรม ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งประโยชน์ที่เด็กได้รับ สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4.5 ตารางการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาที่เป็นข้อสังเกตจากการทดลอง

ชื่อกิจกรรม	ระยะเวลา	ปัญหาอุปสรรค	ประโยชน์
1. โพงพาง	30 นาทีน้อยไปควร เพิ่มเป็น 40-50 นาที	1. เด็กในกลุ่มจะผูกผ้าปิดตาให้คนที่ เป็นเสื้อปลาเอง ในขณะที่เล่นอาจทำ ให้ผ้าปิดตาหลวมไปทำให้ผ้าที่ปิดตา หลุดง่าย หรือแน่นจนเกินไป เพื่อ แก้ปัญหาดังกล่าวควรควรเป็นผู้ผูกผ้า ปิดตาให้เด็กเอง	1. เด็กได้แสดงออกถึงพฤติกรรม ร่วมมือ ทั้งการเป็นผู้นำผู้ตาม การ ช่วยเหลือ และการแบ่งปัน นอกจากเด็กจะช่วยเฉพาะในกลุ่ม ของตนเองแล้วเด็กยังสามารถช่วย เพื่อนในกลุ่มอื่นๆ ด้วย
2. ก่อกองทราย	30 นาทีน้อยไปควร เพิ่มเป็น 40-60 นาที	2. เมื่อหมดเวลาเด็กยังอยากเล่นและ ไม่ยอมเก็บวัสดุอุปกรณ์ มักจะ ต่อรองขอเพิ่มเวลาในการเล่นเสมอ	2. เด็กได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน การปฏิบัติตามกฎกติกา ข้อตกลง และได้แสดงออกโดยการช่วยเหลือ และแบ่งปันซึ่งกันและกันมากขึ้น นอกจากนี้เด็กยังได้มีโอกาสก่อ กองทรายในรูปแบบที่แปลกใหม่ อันจะช่วยสร้างเสริมความคิด สร้างสรรค์ให้เด็กได้ด้วย
3. ตะลือกตอกแด้ก ซื้อดอกไม้	30 นาทีน้อยไปควร เพิ่มเป็น 40-50 นาที	3. เด็กในกลุ่มมักตั้งชื่อดอกไม้ที่ซ้ำ กัน และอยากเป็นผู้ซื้อผู้ขายมากกว่า เป็นดอกไม้ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวควร ควรเสนอแนะเด็กให้หาวิธีแก้ปัญหา ร่วมกัน หรืออาจผลัดเปลี่ยน หมุนเวียนกันเป็นผู้ซื้อผู้ขาย และเป็น ดอกไม้ชื่อต่างๆ ที่ไม่ซ้ำกัน	3. เด็กจะยอมรับข้อตกลงกันเอง และยอมเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี

ชื่อกิจกรรม	ระยะเวลา	ปัญหาอุปสรรค	ประโยชน์
4. ทอดแห	30 นาทีน้อยไปควร เพิ่มเป็น 40-50 นาที	4. เด็กที่เป็นแห (ผู้ที่จับชายผ้า 4 คน คนละมุม) เมื่อวิ่งเด็กจะวิ่งไปคนละ ทิศคนละทางและวิ่งไม่ทันกันทำให้ ชายผ้าที่จับหลุดมือ ครูอาจผูกมุมผ้า เป็นปมเพื่อให้ง่ายต่อการหยิบจับของ เด็ก	4. เด็กแต่ละกลุ่มจะซ้อมจับผ้าวิ่ง ให้พร้อมเพรียงกันก่อนเล่นและมี ส่วนร่วมในการคิดหาวิธีการทำ กิจกรรมให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งส่งผลให้เด็กได้แสดง พฤติกรรมร่วมมือมากยิ่งขึ้น
5. คีตในหมากขามลง หลุม	30 นาทีน้อยไปควร เพิ่มเป็น 40-50 นาที	3. ในระยะแรกๆ เด็กบางคนในแต่ ละกลุ่มจะมีปัญหาในการแกะห่อผ้าที่ มีเมสึดมะขามทำให้กลุ่มทำกิจกรรม ประสบความสำเร็จล่าช้า ดังนั้นใน ระยะแรกครูควรผูกห่อผ้าไว้หลวมๆ เพื่อช่วยให้เด็กแกะห่อผ้าได้ง่ายขึ้น ไม่เกิดความคับข้องใจ	4. เด็กในกลุ่มจะร้องขอความ ช่วยเหลือจากเพื่อน ให้แกะห่อผ้า ให้ เด็กก็จะช่วยเหลือซึ่งกันและ กันด้วยความเต็มใจ ในการทำ กิจกรรมให้ประสบความสำเร็จ ได้เร็วยิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทย ซึ่งผู้วิจัยขอสรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทย

1.2 สมมุติฐานการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยมีพฤติกรรมร่วมมือหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

1.3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กปฐมวัยชายหญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ที่ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย จังหวัดชลบุรี

กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 30 คน ที่ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย จังหวัดชลบุรี ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม

1.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ประเภทดังนี้

1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ คู่มือการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทย ซึ่งประกอบไปด้วย แนวทางในการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทย สถานที่สำหรับการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทย ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทย บทบาทเด็กในการเล่นการละเล่นพื้นบ้านของไทย บทบาทครูในการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทย

2) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรม ร่วมมือของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นแบบสำรวจรายการ มีทั้งหมด 15 ข้อ ครอบคลุมองค์ประกอบของ พฤติกรรมร่วมมือ 3 องค์ประกอบ คือ การเป็นผู้นำผู้ตาม การช่วยเหลือ และการแบ่งปัน

1.3.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

- 1) สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ได้แก่ ค่าดัชนีความ สอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC)
- 2) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
- 3) สถิติเพื่อทดสอบสมมุติฐานการวิจัย ใช้การทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test แบบ Dependent Samples)

1.3.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยมีพฤติกรรม ร่วมมือทั้งในภาพรวมและแยกเป็นรายองค์ประกอบ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยมีพฤติกรรมร่วมมือทั้งในภาพรวมและแยกเป็นรายองค์ประกอบ หลังการทดลองสูงกว่าก่อน การทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ละมุล ชัชวาลย์ (2543: 69-70) ที่ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิด ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้าน ของไทยประกอบคำถามปลายเปิด กับเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทย ประกอบคำถามอิสระมีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่า คะแนนเฉลี่ยของเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิด สูงกว่าเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยประกอบคำถามอิสระ ผลการวิจัย ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของไฟรท์ (Feist, 1990: 227) ที่ว่า เด็กในวัยนี้จะมีปฏิสัมพันธ์กับ ผู้อื่นอย่างมีความหมาย การเล่นร่วมกับผู้อื่นเป็นประสบการณ์ที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การ ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นต่อไป

การจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมร่วมมือสูงขึ้น เนื่องจากเด็กได้เล่นเป็นกลุ่มซึ่งเหมาะกับการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือในด้านการเป็นผู้นำผู้ตาม การช่วยเหลือ และการแบ่งปัน ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือมากขึ้น เนื่องจากการเล่นเป็นสิ่งที่เด็กๆ ทุกคนชอบที่จะทำ ดังที่ เยาวพา เดชะคุปต์ (2542: 20) กล่าวว่า เด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ขวบชอบเล่นกับผู้อื่น เรียนรู้พฤติกรรมใหม่ๆ ปรับพฤติกรรมของตนเองในขณะที่เล่น ช่วยให้กลุ่มประสบความสำเร็จในการเล่น ดังนั้น การเล่นที่บ้านของไทยเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย การเล่นที่บ้านของไทยที่เด็กได้เล่นเป็นกลุ่มเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการลงมือและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (Action Learning) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของคิวอี้ (Dewey, 1952 อ้างถึงใน กุลยา ตันติผลาชีวะ 2543: 61) ที่ว่า เด็กปฐมวัยจะเรียนรู้ได้ดีจากการลงมือกระทำ (Learning by Doing) และเพียเจต์ (1997) ที่เชื่อว่า เด็กเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมและเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การเล่นที่บ้านของไทยทำให้เด็กตื่นเต้น สนุกสนาน เกิดความเพลิดเพลินไม่รู้สึกรู้สึกระหายต่อการเล่น เพราะการเล่นที่บ้านของไทยเมื่อเล่นเป็นกลุ่มยังทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้การเล่นร่วมกัน ได้ช่วยเหลือ และแบ่งปันซึ่งกันและกัน เป็นการเรียนรู้แบบเล่นปนเรียน เด็กได้ร่วมทำกิจกรรมทุกขั้นตอน กิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยแต่ละกิจกรรมเด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเป็นกลุ่ม ในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ยังทำให้เด็กเกิดความสนใจใฝ่เรียนรู้ มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน อีกทั้งการเล่นที่บ้านของไทยยังเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน นอกจากนี้การเล่นที่บ้านของไทยที่นำมาให้เด็กเล่น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แล้วว่า เป็นการเล่นที่ใช้วัสดุอุปกรณ์ในการเล่นซึ่งสามารถช่วยเร้าความสนใจ และส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เช่น กิจกรรมทอดแห กิจกรรมคีบไม้ขีด และกิจกรรมอีตัก สามารถส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือในด้านการเป็นผู้นำผู้ตาม การช่วยเหลือ และการแบ่งปัน เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เล่นเป็นกลุ่ม ผู้เล่นจะไม่ประสบความสำเร็จถ้าทุกคนในกลุ่มไม่ช่วยเหลือและไม่ตั้งใจปฏิบัติตามกฎ กติกา เมื่อทุกคนแสดงบทบาทของตนเองอย่างเต็มใจ เคารพในกฎ กติกาก็จะทำให้การเล่นสนุกสนานและประสบความสำเร็จ การเล่นที่บ้านของไทยจึงเป็นกิจกรรมที่ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการเล่น

กิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กได้ ต้องเป็นกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่ม เด็กได้เคลื่อนไหวอย่างคล่องแคล่วว่องไว เป็นกิจกรรมที่เด็กสนใจ เล่นแล้วเกิดความสนุกสนาน มีกฎ กติกาต่างๆ ไม่ซับซ้อน มีวัสดุอุปกรณ์ในการเล่นไม่มากนัก ช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เช่น การช่วยเหลือ การแบ่งปัน และการเป็นผู้นำผู้

ตาม ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมการละเล่นที่ผู้วิจัยจัดให้กับเด็กเล่นในการทดลองครั้งนี้ นอกจากจะได้เรียนรู้จากการเล่นแล้ว หลังการเล่นผู้วิจัยและเด็กได้ร่วมกันอภิปรายและสรุปข้อคิดที่ได้จากการเล่นรวมทั้งวิธีเล่นที่ชัดเจนขึ้น ทำให้เด็กเข้าใจสามารถแสดงพฤติกรรมร่วมมือได้ดีขึ้นในการเล่นครั้งต่อไป ทำให้พัฒนาการด้านความร่วมมือมีการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้น

2. เมื่อพิจารณาพฤติกรรมร่วมมือเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ในสัปดาห์แรกๆ ของการจัดกิจกรรม เด็กบางคนมีการทะเลาะกัน แย่งกันเป็นผู้นำอยากอยู่ข้างหน้ากลุ่ม บางคนออกจากการเล่นเนื่องจากเพื่อนไม่ยอมให้อยู่หน้าแถว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้ความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กในการกล้าแสดงออก กล้าพูด เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การเล่นของเด็กเกิดปัญหา ถ้าซ้ำในบางครั้ง เมื่อได้เล่นหลายๆ ครั้งทำให้เด็กเข้าใจกฎ กติกาในการเล่นและสามารถเล่นร่วมกับกลุ่มได้ เนื่องจากกิจกรรมการละเล่นมีกฎ กติกาและข้อตกลงที่ชัดเจน เมื่อเด็กได้ทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอตลอด 5 สัปดาห์ ทำให้เด็กเกิดความคุ้นเคยกับการเล่นที่มีกฎ กติกา ดังนั้นในระยะหลังเด็กเริ่มเรียนรู้การปรับตัวในการเล่นและทำกิจกรรมร่วมกัน เด็กเริ่มรู้จักการรอคอย มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น เด็กรู้จักที่จะช่วยเหลือเพื่อน พูดแนะนำเพื่อน ทำตามที่เพื่อนร้องขอ และมีน้ำใจช่วยเพื่อนเก็บวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมได้ดีขึ้น ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทย สามารถช่วยส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมร่วมมือเป็นรายองค์ประกอบได้ดังนี้

2.1 การเป็นผู้นำผู้ตาม กล้าพูดแนะนำ ชักชวนให้เพื่อนทำกิจกรรม ขณะเดียวกันก็สามารถปฏิบัติตามคำแนะนำของเพื่อนเกิดขึ้นขณะทำกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทย เนื่องจากการเล่น เด็กได้ลงมือทำทุกขั้นตอน ครูให้อิสระเด็กในการเล่น ให้ความ ให้ออกาส จัดวัสดุอุปกรณ์ให้เด็กได้เล่นหรือทำงานร่วมกับกลุ่ม สอดคล้องกับที่มูสเซนและคนอื่นๆ (Mussen and other, 1984 : 358) กล่าวไว้ว่า การเปิดโอกาสให้เด็กทำงานและเล่นกับผู้อื่นมากเท่าไรก็จะเกิดการร่วมมือมากเท่านั้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยที่让孩子ได้เล่นเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้เด็กมีโอกาสเป็นผู้นำมากขึ้น ขณะเดียวกันมีการให้กำลังใจ เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง กล้าแสดงออก กล้าพูดแนะนำเพื่อนในการทำกิจกรรม ให้ออกาสเพื่อนได้สับเปลี่ยนกันเป็นผู้นำผู้ตาม ในช่วงแรกมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้นบ้าง แต่เมื่อเด็กได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น ทำให้ความขัดแย้งลดลง เด็กร่วมมือกันทำกิจกรรม ทำให้ประสบความสำเร็จในการเล่น สามารถแสดงบทบาทการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทิสนา แคมมณี (2542: 37) ที่กล่าวว่า เกมการละเล่นฝึกความร่วมมือ ความเป็นระเบียบวินัย เคารพกติกา เด็กได้ปรับตัวเข้ากับกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น จากการศึกษาที่ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมการเล่นของเด็ก พบว่า การละเล่นพื้นบ้านของไทยนอกจากจะช่วย

ส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือให้กับเด็กปฐมวัยแล้ว ยังช่วยส่งเสริมการคิดให้เด็กด้วย เช่น กิจกรรมตะลือกต็อกแตก กิจกรรมงูกินหาง กิจกรรมไฟฟ้าช็อต เด็กจะคิดวิธีการเล่นที่แปลกใหม่ ต่างจากที่ผู้วิจัยสาธิต ซึ่งในระยะแรกๆ เด็กจะเล่นตามที่สาธิต ต่อมาเด็กกล้าที่จะคิดวิธีการเล่นและทำกิจกรรมตามข้อตกลงในกลุ่มของเด็กเอง มีการพูดแนะนำวิธีการเล่น ขอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน และสมัครใจทำงานหรือทำกิจกรรมตามที่ครูและเพื่อนร้องขอ เด็กบางส่วนยังไม่สามารถทำตามกฎ กติกาได้ เด็กๆ ก็พยายามเลียนแบบเพื่อน ทำบ่อยๆ จนสามารถเล่นได้ เมื่อเล่นได้แล้ว เด็กจะแนะนำเพื่อนที่ยังเล่นไม่ได้ ในที่สุดทุกคนในกลุ่มก็สามารถเล่นได้ดีขึ้น หรือบางครั้งเด็กเรียนรู้โดยการสังเกตการเล่นของเพื่อนกลุ่มอื่นที่ประสบความสำเร็จ แล้วนำมาแนะนำเพื่อนและช่วยกันหาวิธีเล่นที่อยู่ภายใต้กฎ กติกาของกิจกรรมนั้นๆ เพื่อให้กลุ่มได้รับความสำเร็จบ้าง ส่งผลให้เด็กสามารถพัฒนาการเล่นที่ถูกต้องตามกฎ กติกาได้ดีขึ้น ดังที่พัชรี ผลโยธิน (2540: 61) กล่าวว่า ถ้าเด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นหรือผู้ใหญ่ เด็กจะยังมีโอกาสเรียนรู้ความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักแก้ปัญหา และเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเด็กด้านสังคมและสติปัญญาเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะเด็กต่างจากผู้ใหญ่ตรงที่เด็กแสดงออกกับเพื่อนแต่ละคนอย่างเสมอภาค พฤติกรรมร่วมมือจึงเกิดขึ้น

2.2 การช่วยเหลือ การจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยเป็นกลุ่มย่อย เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนทั้งการคิดและการกระทำ เด็กได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันกับเพื่อน เมื่อครูถามถึงความสำเร็จของการทำกิจกรรมว่าเกิดจากอะไร ในสัปดาห์แรกๆ เด็กมักจะปิดความรับผิดชอบให้เพื่อนคนอื่นว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้การทำกิจกรรมไม่ประสบความสำเร็จ แต่เมื่อครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กเห็นปัญหาที่แท้จริง เมื่อเด็กคิดตามก็จะเกิดการเรียนรู้และบอกได้ว่าต้องแก้ปัญหายังไง และเกิดความเข้าใจว่าการทำกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จทุกคนในกลุ่มต้องทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด ถ้าทำกิจกรรมไม่ได้ก็ต้องพยายามหรือขอความช่วยเหลือจากเพื่อน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น กิจกรรมตีคในหมากขามลงหลุม กิจกรรมทอดแห เพื่อนต้องการความช่วยเหลือ เมื่อเกาะห่อผ้าที่มีเมล็ดมะขามไม่ได้ เด็กจะช่วยเพื่อนเกาะด้วยความเต็มใจ เพื่อให้กลุ่มทำงานได้สำเร็จเร็วขึ้นและประสบความสำเร็จ หรือกิจกรรมก่อกองทราย เด็กต้องช่วยเพื่อนทำกิจกรรมร่วมกัน ในช่วงแรกเด็กยังต่างคนต่างเล่น และยังลังเลที่ต้องร่วมมือ ช่วยเหลือกัน แต่เมื่อเล่นไปได้ระยะหนึ่งจนมีความคุ้นเคยกัน เด็กก็สามารถทำหน้าที่ของตนเองได้ดี หรือสังเกตจากกลุ่มอื่นที่ประสบความสำเร็จ เด็กก็จะสามารถเล่นกับเพื่อนได้ดีขึ้น เกิดปัญหาข้อขัดแย้งภายในกลุ่มน้อยลง การเล่นประสบความสำเร็จ เด็กเกิดความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลิน มีความสุขในการเล่น จึงส่งผลให้เด็กได้พัฒนาทักษะทางสังคมในด้านการร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับเขาวพา เดชะคุปต์ (2542:46) ที่กล่าวว่า การพัฒนาเด็กให้เกิดการไว้วางใจในการ

เล่นร่วมกับเพื่อนได้ ทำให้เด็กมีความร่วมมือได้ดีขึ้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวไม่ได้เกิดเฉพาะกับการทำกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยเท่านั้น แต่เกิดในกิจกรรมประจำวันทุกวันด้วย เด็กช่วยกันทำกิจกรรม ทำให้ลดความขัดแย้งในกลุ่มได้มาก ดังที่สุนันทา ศิริวัฒนานนท์ (2544: 10) กล่าวว่า ความร่วมมือเป็นส่วนสำคัญของการดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม หากบุคคลขาดพฤติกรรมร่วมมือย่อมก่อให้เกิดความยุ่งยากในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับคิงนิจ ชิงชนะ (2547: 32) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมร่วมมือมีความสำคัญก่อให้เกิดความเจริญงอกงามได้ทั้งตัวบุคคลและสังคม พฤติกรรมร่วมมือเป็นหัวใจของการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นพฤติกรรมที่สร้างขอบข่ายคุณค่าและความก้าวหน้าให้มนุษย์ เป็นหัวใจสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว เศรษฐกิจ เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะในแต่ละวันมนุษย์จะต้องร่วมมือกับผู้อื่น ทั้งในครอบครัว การทำงาน และการติดต่อกับชุมชน ความร่วมมือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในการทำงาน มีความก้าวหน้าในอาชีพและประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต

2.3 การแบ่งปัน การจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทย เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมร่วมมือในด้านการแบ่งปันสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากระยะเวลาในการเกิดพฤติกรรมร่วมมือด้านการแบ่งปันต้องอาศัยระยะเวลาในการเรียนรู้ การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม เด็กมีอิสระในการเล่น เริ่มจากการแบ่งกลุ่มตามสมัครใจ เลือกบทบาทหน้าที่ในการเล่นโดยการพูดคุยกันในกลุ่ม การแสดงความคิดเห็น ในช่วงแรกครูจะเป็นผู้คอยแนะนำให้เด็กได้สับเปลี่ยนหน้าที่ในกลุ่มหรือการเปลี่ยนกลุ่มในการทำกิจกรรม เพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้การปรับตัวและการแบ่งปันกันในกลุ่ม เมื่อเด็กได้ใช้เวลาในการฝึกฝนทีละน้อยจะทำให้เด็กได้เรียนรู้การร่วมมือกับเพื่อนในกลุ่ม สอดคล้องกับพัชรี ผลโยธิน (2540: 60) ที่กล่าวว่า ครูต้องพยายามให้เวลา ให้โอกาสและอุปกรณ์ให้เด็กได้เล่นหรือทำงานในกลุ่มย่อยอย่างค่อยเป็นค่อยไปอย่างสม่ำเสมอ ให้กำลังใจหรือแสดงความชื่นชมชี้ให้เห็นประโยชน์ของการร่วมมือ ก็จะช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาพฤติกรรมร่วมมือได้ กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยบางชนิดจะมีวัสดุอุปกรณ์ในการเล่น เด็กมีโอกาสนในการแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ในการเล่นให้เพื่อนเล่นด้วยความเต็มใจ เด็กได้เรียนรู้การใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมกัน การรอคอยเพื่อนในการใช้วัสดุอุปกรณ์ ในการวิจัยครั้งนี้เด็กได้ลงมือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน เล่นเป็นกลุ่มย่อยมีสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นของจริง และมีความหลากหลาย เป็นสิ่งเร้าความสนใจให้เด็กอยากเรียนรู้ จากการสังเกตในช่วงแรก หลังจากการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มย่อยเสร็จแล้ว เด็กบางคนไม่สนใจเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ ครูต้องคอยกระตุ้นให้เด็กคิดในช่วงสรุปผลการทำกิจกรรมทุกครั้งทุกวัน ทำให้เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่อยากมีส่วนร่วมในการเก็บวัสดุอุปกรณ์มากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจจะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมให้แก่เด็กปฐมวัย ตลอดจนเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจกฎ กติกา วิธีการจัดกิจกรรมการเล่น พื้นบ้านของไทยให้เด็กปฐมวัย

3.1.2 การจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยในระยะแรกๆ ควรเลือกกิจกรรมการเล่นที่มีกฎ กติกาในการเล่นที่ไม่ซับซ้อน ก่อนที่จะให้เด็กเล่นทุกครั้งครูต้องอธิบายกฎ กติกา และวิธีการเล่นให้เด็กเข้าใจก่อนเล่น

3.1.3 สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเล่นต้องกว้างขวางและปลอดภัย ไม่มีสิ่งกีดขวางหรือ เศษหิน เศษแก้ว เศษกระเบื้อง ฯลฯ

3.1.4 ครูต้องคอยดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด คอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ รวมทั้งกระตุ้นให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมร่วมมือ ตามความสามารถและศักยภาพของเด็ก ที่มีอยู่ให้แสดงออกมากที่สุด

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับผลการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยที่มีต่อพฤติกรรมด้านอื่นๆ เช่น ความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัยในตนเอง การใช้ภาษาในการสื่อสาร ฯลฯ

3.2.2 ควรมีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยในระยะเวลาที่ยาวนานกว่างานวิจัยนี้ เพื่อให้เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ชัดเจนขึ้น

3.2.3 ควรมีการติดตามผลหลังการทดลองในระยะยาว เพื่อศึกษาถึงความคงทนของพฤติกรรมร่วมมือให้คงสภาพในการแสดงพฤติกรรมร่วมมือ ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ดีหรือคิดเป็นนิสัยไปตลอดชีวิต

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กุลยา ตันติผลาชีวะ (2543) “การสอนแบบจิตปัญญา : แนวการใช้ในการสร้างแผนการสอนระดับอนุบาลศึกษา” กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์เอคิสันเพรสโปรดักส์
- คณิงนิจ ชิงชนะ (2547) “ผลการเล่นเกมเป็นกลุ่มที่มีต่อพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลปรางค์” วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- จันทร์ คุปตะวาทีน “การเล่นของเด็กปฐมวัย” ใน ประมวลสาระชุดวิชา *ฝึกอบรมครูและผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย* หน่วยที่ 8 หน้า 371 – 427 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- ไฉไลรัตน์ รูปชัยภูมิ (2549) “ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นไทย” วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- ทิศนา เขมมณี และคนอื่นๆ (2536) “หลักสูตรและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีไทย” กรุงเทพมหานคร : โครงการเผยแพร่งานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ธิดา โมสิกรัตน์ (2532) “การเล่นพื้นบ้านของไทย” ใน เอกสารการสอนชุดวิชา *ศิลปะการเล่น และการแสดงพื้นบ้านของไทย* หน่วยที่ 12 หน้า 645-703 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศิลปศาสตร์
- บุศรินทร์ สิริปัญญาธร (2541) “แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่เกิดจากกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม” วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- ประคินันท์ อุปรมัย (2545) “เด็กกับการเล่น” ใน เอกสารการสอนชุดวิชา *พฤติกรรมวัยเด็ก* หน่วยที่ 10 หน้า 1-61 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- ประมวล ดิคคินสัน (2527) “จิตวิทยาคลินิกสมองมนุษย์” กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช
- ประภาพรรณ เขี่ยมสุภายิต (2545) “เด็กกับการเล่น” ใน เอกสารการสอนชุดวิชา *พฤติกรรมวัยเด็ก* หน่วยที่ 10 หน้า 115-169 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

- ปีทมา บันเทิงจิต (2548) “การศึกษาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติกโดยการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบกับการสื่อสารด้วยภาพ”
 ปริญญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตศึกษา
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- ปีทมาวดี บุญยสวัสดิ์ (2536) “ผลของการใช้เกมการเล่นพื้นบ้านของไทยที่มีต่อการพัฒนาทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2” ปริญญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต
 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ผะอบ โปษะกฤษณะ และคนอื่นๆ (2522) “การละเล่นของเด็กไทยภาคกลาง” กรุงเทพมหานคร
 กระทรวงศึกษาธิการ
- พรรณี ชูทัย เจนจิต (2538) “จิตวิทยาการเรียนการสอน” พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร
 อมรินทร์การพิมพ์
- พัชรี ผลโยธิน (2540) “เด็กอนุบาลกับพฤติกรรมร่วมมือ” วารสารการศึกษาปฐมวัย 1, 1
 (มกราคม): หน้า 59-62
- เยาวพา เดชะคุปต์ (2528) “กิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน” กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์
- _____ (2542) “การจัดศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย” พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร
 สำนักพิมพ์เอพีกราฟฟิกส์ดีไซน์
- _____ (2546) “เกมและการเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย” กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์แม็ค
- ราตี ทองสวัสดิ์ (2545) “ การสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยด้านการเล่น ” ใน เอกสาร
 การสอน ชุดวิชา การสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 7
 หน้า 357-400 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- ล้วน สายยศ (2535) “ระเบียบวิธีทางสถิติบางประการเพื่อการวิจัย” ใน ประมวลสาระชุดวิชา
 การวิจัยหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน หน่วยที่ 4 หน้า 255-375 นนทบุรี
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- ละมุล ชัชวาลย์ (2543) “ผลของการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถาม
 ปลายเปิดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย” ปริญญาณิพนธ์
 การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตศึกษา
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- วรารณ์ รักริฉัย (2540) “การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย” ภาควิชาหลักสูตร
 และการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

- วราลี โกศีย์ (2540) “ผลของการเล่นเกมเบบร่วมมือนอกห้องเรียนที่มีต่อพฤติกรรม
 ชอบสังคมของเด็กปฐมวัย” ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์
 บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- วิราภรณ์ ปณาทกุล (2531) “การละเล่นเด็กไทยกับการเรียนการสอน” กรุงเทพมหานคร
 สุวีริยาสาส์น
- วิลินดา พงศ์ธรรษิก (2547) “ความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม
 การละเล่นไทยกลางแจ้ง” ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์
 บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- วิเชียร เกษประทุม (2547) “๑๐๐ การละเล่นของเด็กไทย” กรุงเทพมหานคร
 สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา
- วีรพงศ์ บุญประจักษ์ (2545) “การจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านไทยที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคม
 ของเด็กปฐมวัย” ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตศึกษา
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- ศศิมา พรหมรักษ์ (2546) “พฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทาง
 วิทยาศาสตร์” ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตศึกษา
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- สมจินตนา คุปต์สุนทร (2547) “การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด
 ประสบการณ์การละเล่นของเด็กไทย” ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต
 คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- สมชาย บ้านไร่ (2541) “ความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีความบกพร่องทางการได้
 ยินโดยการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย” ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต
 คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- สาโรจน์ มีวงษ์สม (2541) “การละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย 4 ภาค” กรุงเทพมหานคร
 สำนักพิมพ์ฐานการพิมพ์
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546) คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
 พุทธศักราช 2546 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- สุนันทา ศิริวัฒนานนท์ (2544) “กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยโดยใช้
 วิธีการเรียนรู้แบบหัวเรื่องตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์” ปรินญานิพนธ์
 การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตศึกษา
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

- สุทธิพรรณ ชีรพงศ์ (2534) “การศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรม
สร้างสรรค์เป็นกลุ่ม แบบครุมีส่วนร่วมและแบบครุไม่มีส่วนร่วม” วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- สุรสิงห์สำรวม ฉิมพะเนา (2520) “การละเล่นของเด็กไทยลานนาไทยในอดีต”
กรุงเทพมหานคร กราฟิการ์ต
- หรรษา นิลวิเชียร (2535) “ปฐมวัยศึกษา หลักสูตรและแนวปฏิบัติ” กรุงเทพมหานคร
โอเดียนสโตร์
- อารีรัตน์ ญาณะสร (2544) “พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์
การประกอบอาหารเป็นกลุ่ม” วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- เอื้องฟ้า ท่าขุนันธ์ (2547) “ผลการจัดประสบการณ์การเขียนร่วมกันตามแนวการสอนภาษาแบบ
ธรรมชาติที่มีต่อพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนอนุบาลวัดสระแก้ว
จังหวัดสระแก้ว” วิทยานิพนธ์ ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- Chiang, L. (1985). “Developmental Differences in Children’s Use of Play Materials.”
Dissertation Abstracts International. December p. 181
- Feist, J. (1990). *Theories of Personality*. 2nd ed. Forth Worth : Holt, Rinehart and Winston.
- Gordon, A.M. & Browne, K. W. (1993). *Beginnings & Beyond : Foundations in Early
Childhood Education*. 3rd ed. Albany, New York : Delmar.
- Lejeune, C.W. (1995). “The Effects of Participation in Competitive and Cooperative
Games on the Free-play Behavior of Preschoolers.” *Dissertation Abstracts
International*. March p. A
- McInerney, D.M. & McInerney, V. (1998). *Educational Psychology Constructing Learning*.
2nd ed. Sydney : Prentice-Hall.
- Mussen, Paul H. and others. (1996). *Child Development Change Over Time*. 8nd ed. America :
Harper Collins College.
- Salome , Estes. (1979). *Play with Peer : A Comparison of the Social Interaction of
Preschool Girls and Boys*. *Dissertation Abstracts International*. September p.1349

- Staup, Ervin. (1978). *Positive Social Behavior and Morality : Social and Personal Influences*. New York : A Subsidiary of Harcourt Brace Jovanovich.
- Vaughn, J.B. (1994) " Cooperative Learning and Young Children : Emerging Cooperative Behaviors. " *Dissertation Abstracts International*. April p. A
- Yerkes, R. A. (1982) " Playground that Extends the Classroom." *Dissertation Abstracts International*. December p. 8-A

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. อาจารย์วัชรา วาระสิทธิ์ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนพัทยารุโณทัย
อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
2. อาจารย์นันทิภา ม่วงหวาน ครูแผนกอนุบาล โรงเรียนอนุบาลจันทบุรี
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
3. อาจารย์ประภาพรรณ ฉัตรมาลัยศึกษานิเทศก์ (ชำนาญการพิเศษ)
สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรีเขต 1

ภาคผนวก ข

ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ เพื่อหาค่าความสอดคล้องระหว่างรายการ
พฤติกรรมร่วมมือกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC)

ข้อที่	ข้อคำถามที่ประเมิน	ดัชนีความสอดคล้อง			\bar{X}	การแปล ความหมาย
		1	2	3		
1	คู่มือการใช้แบบสังเกตมีรายละเอียดที่สำคัญ และจำเป็นครบถ้วน	1	1	1	1	ใช้ได้
2	ความเหมาะสมของแบบสังเกต	1	1	1	1	ใช้ได้
3	คำชี้แจงในแบบสังเกตพฤติกรรม	1	1	1	1	ใช้ได้
4	พฤติกรรมสามารถสังเกตได้	1	1	1	1	ใช้ได้
5	พฤติกรรมเหมาะสมกับวัยของเด็ก	1	1	1	1	ใช้ได้
6	พฤติกรรมครอบคลุมค่านิยมศัพท์ของ พฤติกรรมร่วมมือ	1	1	1	1	ใช้ได้
7	การใช้ภาษามีความชัดเจน เหมาะสม และเข้าใจง่าย	1	1	1	1	ใช้ได้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์คู่มือการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย เพื่อหาค่าความสอดคล้อง
ระหว่างรายการพฤติกรรมร่วมมือกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC)

ข้อที่	ข้อความที่ประเมิน	ดัชนีความสอดคล้อง			\bar{X}	การแปล ความหมาย
		ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				
		1	2	3		
1	คำอธิบายการใช้แผนการจัดกิจกรรม การเล่นพื้นบ้านของไทย	1	1	1	1	ใช้ได้
2	แผนการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของ ไทย	1	1	1	1	ใช้ได้
3	วัตถุประสงค์ของแผนการจัดกิจกรรม	1	1	1	1	ใช้ได้
4	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน ของไทย	1	1	1	1	ใช้ได้
5	สื่อและอุปกรณ์ประกอบการเล่นพื้นบ้าน ของไทย	1	1	1	1	ใช้ได้
6	การวัดและประเมินผล	1	1	1	1	ใช้ได้
7	กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านเหมาะสมกับวัย ของเด็ก	1	1	1	1	ใช้ได้
8	ลักษณะกิจกรรมช่วยส่งเสริมพฤติกรรม ร่วมมือ	1	1	1	1	ใช้ได้
9	ภาษาที่ใช้มีความชัดเจน	1	1	1	1	ใช้ได้
10	อ่านเข้าใจง่าย	1	1	1	1	ใช้ได้

ภาคผนวก ค.

แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ

คู่มือการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย

คู่มือการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3

คำชี้แจง

1. ลักษณะทั่วไปของแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ

แบบสังเกตฉบับนี้เป็นแบบสำรวจรายการ ที่ใช้บันทึกความถี่การเกิดพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย 3 ด้าน ด้านละ 5 พฤติกรรม / รายการ รวมทั้งหมด 15 พฤติกรรม
2. วิธีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรม
 - 2.1 การสังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 นั้น ครูประจำชั้นและครูผู้ช่วยจะต้องกำหนดชื่อเด็กที่ต้องการสังเกต โดยเขียนชื่อ-สกุล และวัน เดือน ปี ที่สังเกตไว้ส่วนบนของแบบสังเกตให้ชัดเจน แล้วทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมร่วมมือของเด็กคนดังกล่าว ขณะที่ทำกิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมสร้างสรรค์ และ กิจกรรมเสรี ตามรายการพฤติกรรมร่วมมือที่ปรากฏอยู่ในแบบสังเกต โดยขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมร่วมมือที่เด็กแสดงออกทุกครั้ง
 - 2.2 ครูประจำชั้นและครูผู้ช่วยต้องสังเกตพฤติกรรมแต่ละรายการที่ระบุไว้ในแบบสังเกตแล้วนำมาสรุปจำนวนครั้งของการเกิดพฤติกรรม
 - 2.3 ครูประจำชั้นและครูผู้ช่วยควรบันทึกพฤติกรรมเด่น และคอยด้านการร่วมมือที่ปรากฏอย่างชัดเจนไว้ เพื่อใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือให้แก่เด็กต่อไป

แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ

ชื่อผู้สังเกต.....นามสกุล.....

เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

คำชี้แจง ให้ใส่เครื่องหมาย \checkmark ในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมร่วมมือที่เด็กแสดงออกทุกครั้ง

ชื่อ-สกุลผู้ถูกสังเกต						
รายการพฤติกรรมร่วมมือ						
1. ผู้นำผู้ตาม						
1.1 กล่าวแสดงความคิดเห็นขณะทำกิจกรรม						
1.2 ริเริ่มทำกิจกรรมใหม่ๆ						
1.3 สนใจทำงาน / ทำกิจกรรมตามที่ครูและเพื่อนร้องขอ						
1.4 ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน						
1.5 ปฏิบัติตามกฎ กติกาในการเล่น / ทำกิจกรรม						
2. การช่วยเหลือ						
2.1 ให้กำลังใจ / ปลอบใจเพื่อน						
2.2 พูดแนะนำวิธีการเล่น / ทำกิจกรรมให้เพื่อนเข้าใจ						
2.3 ช่วยเพื่อนทำกิจกรรมด้วยความเต็มใจ						
2.4 ช่วยแก้ปัญหาให้เพื่อน						
2.5 ช่วยเพื่อนเก็บวัสดุอุปกรณ์เมื่อเล่น / ทำกิจกรรมเสร็จ						
3. การแบ่งปัน						
3.1 แบ่งวัสดุอุปกรณ์ให้เพื่อนเล่น / ทำกิจกรรม						
3.2 ให้เพื่อนยืมวัสดุอุปกรณ์						
3.3 ให้เพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมด้วย						
3.4 รอคอยเพื่อนในการใช้วัสดุอุปกรณ์ / ทำกิจกรรม						
3.5 ยอม / ซักชวนให้เพื่อนเข้าร่วมทำกิจกรรม						
รวม						

พฤติกรรมเด่นและด้อยด้านความร่วมมือ

.....

.....

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย

1. แนวทางในการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย

การเล่นพื้นบ้านของไทย หมายถึง กิจกรรมการเล่นต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมาในวิถีชีวิตของคนไทยที่นิยมเล่นกันในชีวิตประจำวันที่เป็นวัฒนธรรมประจำชาติมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นการเล่นเป็นกลุ่ม ทั้งที่มีบทร้องประกอบและไม่มีบทร้องประกอบ มีอุปกรณ์ในการเล่น มีกฎกติกาในการเล่นที่ไม่ซับซ้อน กำหนดขึ้นตามข้อตกลงของกลุ่มผู้เล่นในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยมีเป้าหมายด้านการส่งเสริมให้เด็กมีความเป็นผู้นำผู้ตาม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และรู้จักการเอื้อเฟื้อแบ่งปัน ทั้งนี้ครูมีบทบาทในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อ และวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายอธิบายวิธีการทำกิจกรรม เปิดโอกาสให้เด็กมีประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทยอย่างสนุกสนาน มีความร่วมมือ ครูยอมรับในความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก รวมทั้งให้แรงเสริมด้วยการกล่าวคำชมเชยในขณะที่เด็กลงมือกระทำด้วยความพยายาม เพื่อกระทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จจนทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาไปสู่การเกิดพฤติกรรมทางสังคมในด้านความร่วมมือของเด็กปฐมวัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยเพื่อช่วยส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือ และให้เด็กได้เล่นอย่างมีความสุขสนุกสนาน ในการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยมีแนวทางการจัดกิจกรรมดังนี้

- 1.1 เลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย โดยพิจารณาจากความสนใจ ความสามารถ และประสบการณ์ของเด็กปฐมวัย
- 1.2 ศึกษากฎ กติกาการเล่นพื้นบ้านของไทยก่อนจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการเล่น กฎ กติกา ทักษะและอุปกรณ์ให้เหมาะสม
- 1.3 จัดเตรียมสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการเล่นเกมให้อยู่ในสภาพที่พร้อม เพียงพอ สะดวก สะอาด และปลอดภัยสำหรับเด็ก
- 1.4 สร้างบรรยากาศให้สดชื่น แจ่มใส สถานที่เล่นควรเป็นที่โล่งอากาศปลอดโปร่ง และถ่ายเทได้ดี
- 1.5 ก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย ครูอธิบายวิธีการเล่นด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและชัดเจน สาธิตวิธีการเล่นให้เด็กใจก่อนเล่นจริง

1.6 ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเล่นอย่างทั่วถึง มีอิสระในการเล่น รู้จักการเป็นผู้นำผู้ตาม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และรู้จักการเอื้อเพื่อแบ่งปัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือซึ่งกันและกัน

1.7 หลังจากเล่นการละเล่นพื้นบ้านของไทยแล้ว ให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสนาม เล่นอิสระตามความสนใจ

1.8 เด็กและครุร่วมกันสรุปข้อคิดที่ได้จากการเล่นการละเล่นพื้นบ้านแต่ละครั้ง

2. สถานที่สำหรับการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทย

สถานที่สำหรับการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถานที่ในบริเวณโรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย จังหวัดชลบุรี ได้กำหนดไว้ 3 แห่ง ซึ่งในแต่ละวันจะหมุนเวียนเปลี่ยนตามลักษณะของการละเล่นที่เลือก ซึ่งสถานที่แต่ละแห่งมีลักษณะตามรายละเอียดดังนี้

2.1 บริเวณสนามฟุตบอล (สนามหญ้า) ของโรงเรียน มีพื้นที่โดยรอบ 1 ไร่เศษ มีสนามหญ้าและต้นไม้อยู่รอบๆ สนามและเครื่องเล่น

2.2 บริเวณศาลาอรุโณทัย อยู่ใกล้กับสนามฟุตบอล มีหลังคากันแดดและกันฝน มีพื้นที่โดยรอบประมาณ 100 ตารางเมตร โดยมีพื้นที่ปูด้วยกระเบื้อง ไม่มีสิ่งกีดขวาง

2.3 บริเวณสวนสุขภาพของโรงเรียน อยู่ใกล้กับสนามเด็กเล่น มีบริเวณที่เป็นพื้นที่ทราย สนามหญ้า และบริเวณที่ปูด้วยหินอ่อน (อิฐแดง) มีต้นไม้ และไม้ดอกไม้ประดับในบริเวณสวนเป็นจำนวนมาก

3. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทย

การจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทย มี 3 ขั้นตอนดังนี้

3.1 ก่อนจัดกิจกรรม ครูและเด็กร่วมกันวางแผน เตรียมวัสดุอุปกรณ์ เลือกและเตรียมสถานที่ ร่วมกันกำหนดข้อตกลงก่อนเล่น

3.2 ขั้นการจัดกิจกรรม ครูแนะนำชื่อการละเล่นและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเล่น บทร้องประกอบการเล่น อธิบายกติกาประกอบการสาธิต จากนั้นให้เด็กได้เล่นกิจกรรมการละเล่นอย่างอิสระ

3.3 หลังการจัดกิจกรรม เมื่อเล่นเสร็จแล้ว ครูให้เด็กเก็บวัสดุอุปกรณ์เข้าที่ และเล่นเครื่องเล่นสนาม เล่นอิสระตามความสนใจ เมื่อหมดเวลาเด็กเข้าแถวเพื่อเข้าห้องเรียน ใช้ระยะเวลาในการเล่น 30 นาที

4. บทบาทเด็กในการเล่นการละเล่นพื้นบ้านของไทย

- 4.1 ร่วมกับครูวางแผน เตรียมสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ประกอบการละเล่น
- 4.2 ร่วมกำหนดข้อตกลงกับครูและเพื่อนๆ ก่อนทำกิจกรรม
- 4.3 ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในกลุ่มด้วยความเต็มใจ ทำกิจกรรมด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน
- 4.4 ปฏิบัติตามกฎ กติกาข้อตกลงที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น
- 4.5 ช่วยครูและเพื่อนๆ จัดเก็บวัสดุอุปกรณ์หลังการเล่นทุกครั้ง

5. บทบาทครูในการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทย

- 5.1 ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและความต้องการของเด็กปฐมวัย
- 5.2 ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของการละเล่นพื้นบ้านที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย
- 5.3 สำรวจสถานที่ และเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการละเล่นล่วงหน้าทุกครั้ง
- 5.4 เลือกการละเล่นที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ เหมาะกับวัย เวลา และมีความปลอดภัยในขณะที่เล่น
- 5.5 ก่อนเล่นครูอธิบายกฎ กติกา ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ชัดเจน ประกอบการสาธิต โดยให้เด็กมีส่วนร่วมในการสาธิต เมื่อเด็กเข้าใจแล้วจึงให้เล่นจริง
- 5.6 เปิดโอกาสให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในการเล่นมากที่สุด สร้างบรรยากาศในการเล่นให้เด็กมีอิสระ ไม่เคร่งเครียด เด็กเล่นด้วยความสนุกสนานเป็นกันเอง
- 5.7 ร่วมเล่นกับเด็ก พยายามหลีกเลี่ยงการใช้คำสั่ง และควรช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการความช่วยเหลือเท่านั้น รวมทั้งให้คำชมเชยเมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์
- 5.8 ฝึกให้เด็กเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เข้าที่ หลังการเล่นทุกครั้ง
- 5.9 สังเกตพฤติกรรมเด็กอย่างใกล้ชิด เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

ชื่อกิจกรรมการเล่น “โพงพาง”

จุดประสงค์

1. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเล่นเป็นผู้นำผู้ตาม
2. เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และทักษะการเคลื่อนไหว
3. เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความตึงเครียด

วิธีการจัดกิจกรรมการเล่น

1. ครูอธิบายกติกา และวิธีการเล่นประกอบการสาธิตให้เด็กเข้าใจ
2. ให้อาสาสมัครออกมาทดลองเล่นเกมการเล่นเป็นตัวอย่างก่อนเล่นจริง
3. แบ่งเด็กเป็น 5 กลุ่มๆ ละ 6 คน ให้เด็กแต่ละกลุ่มเลือกผู้เล่นหนึ่งคนเป็นเสือปลาตาบอด โดยการจับไม้สั้นไม้ยาว โอน้อยออก ฯลฯ เมื่อได้เสือปลาแล้วเอาผ้าปิดตาผู้ที่เป็นเสือปลา ผู้เล่นที่เหลือจับมือกันเป็นวงกลม และให้เสือปลาขึ้นอยู่กลางวง จากนั้นผู้เล่นที่ยืนเป็นวงจะเดินหมุนไปทางเดียวกันพร้อมทั้งร้องเพลง “โพงพางเอ๋ย” (โพงพางเอ๋ย ปลาเข้าลอด ปลาตาบอด เข้าลอดโพงพาง โพงพางเอ๋ย นกกระยางเข้าลอด เสือปลาตาบอด เข้าลอดโพงพาง) เมื่อร้องเพลงจบแล้ว ผู้ที่จับมือกันเป็นวงกลมก็ปล่อยมือให้หลุดจากกัน แล้วนั่งลงพร้อมกับร้องถามเสือปลาว่า “ปลาเป็นหรือปลาทาย” ถ้าเสือปลาตอบว่า “ปลาทาย” ทุกคนต้องอยู่กับที่ห้ามเคลื่อนย้าย แต่ถ้าเสือปลาตอบว่า “ปลาเป็น” ทุกคนก็เปลี่ยนที่นั่งกันได้เปลี่ยนแล้วให้นั่งอยู่กับที่ เสือปลาจะเดินไปคลำผู้ที่นั่งล้อมวง เมื่อจับตัวใครได้ เสือปลาจะต้องทายว่าเป็นใคร ถ้าทายถูกคนนั้นต้องตายมาเป็นเสือปลาแทน แต่ถ้าทายไม่ถูกเสือปลาก็ต้องเป็นเสือปลาต่อไป
4. เมื่อเล่นเกมการเล่นเสร็จ ครูและเด็กสนทนาสรุปเกี่ยวกับการเล่นและความสำคัญของการร่วมมือกัน เด็กเก็บอุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย เด็กเล่นเครื่องเล่นและเล่นอิสระตามความสนใจ เมื่อหมดเวลาเด็กเข้าแถวเพื่อเข้าห้องเรียน

เวลาในการทำกิจกรรม 30 นาที

อุปกรณ์ประกอบการเล่น

- ผ้าปิดตา
- นกหวีดสำหรับครู

การประเมินผล

- สังเกตการแสดงพฤติกรรมการเล่นเป็นผู้นำผู้ตาม
- สังเกตการเคลื่อนไหว และการแสดงท่าทางขณะเล่น
- สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ชื่อกิจกรรมการเล่น “ก่อกองทราย”

จุดประสงค์

1. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการช่วยเหลือ และการแบ่งปัน
2. เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
3. เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความตึงเครียด

วิธีการจัดกิจกรรมการเล่น

1. ครูอธิบายกติกา และวิธีการเล่นให้เด็กเข้าใจ
2. แบ่งเด็กเป็น 6 กลุ่มๆ ละ 5 คน ให้เด็กแต่ละกลุ่มเลือกอุปกรณ์การเล่นทราย

และธง

3. เมื่อครูให้สัญญาณ เด็กร่วมกันก่อกองทรายตามจินตนาการ และเมื่อก่อสร้างสมบูรณ์ก็นำธงมาตกแต่งให้สวยงาม จากนั้นสมาชิกในกลุ่มร่วมกันตั้งชื่อผลงาน และให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับผลงานของกลุ่มตนเองให้ครูและเพื่อนๆ ฟังตามจินตนาการ

4. เมื่อเล่นเกมการเล่นเสร็จ ครูและเด็กสนทนาสรุปเกี่ยวกับการเล่นและความสำคัญของการร่วมมือกัน เด็กเก็บอุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย เด็กเล่นเครื่องเล่นและเล่นอิสระตามความสนใจ เมื่อหมดเวลาเด็กเข้าแถวเพื่อเข้าห้องเรียน

เวลาในการทำกิจกรรม 30 นาที

อุปกรณ์ประกอบการเล่น

- อุปกรณ์เล่นทราย (ในห้องเรียนและที่เด็กเตรียมมา)
- ธง
- นกหวีดสำหรับครู

การประเมินผล

- สังเกตการแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือและแบ่งปัน
- สังเกตการเคลื่อนไหวร่างกาย และการแสดงท่าทางขณะเล่น
- สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ชื่อกิจกรรมการเล่น “ริริข้าวสาร”

จุดประสงค์

1. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเล่นเป็นผู้นำผู้ตาม
2. เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว และฝึกการประสานสัมพันธ์ระหว่างอวัยวะต่างๆ
3. เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความตึงเครียด

วิธีการจัดกิจกรรมการเล่น

1. ครูอธิบายกติกา และวิธีการเล่นประกอบการสาธิตให้เด็กเข้าใจ
2. ให้อาสาสมัครออกมาทดลองเล่นเกมการเล่นเป็นตัวอย่างก่อนเล่นจริง
3. แบ่งเด็กเป็น 3 กลุ่มๆ ละ 10 คน ให้เด็กแต่ละกลุ่มเลือกผู้เล่นสองคน โดยการจับไม้สั้นไม้ยาว โยนน้อยออก ฯลฯ ยืนหันหน้าเข้าหากัน ห่างกันพอประมาณให้ผู้เล่นคนอื่นๆ เดินผ่านได้ ผู้เล่นสองคนยืนประสานมือกันยกขึ้นสูงทำเป็นสะพานโค้ง ผู้เล่นที่เหลือเข้าแถวตอนลึกเกาะเอวกัน คนหัวแถวจะพาเดินวนลอดใต้สะพานไปเรื่อยๆ ผู้เล่นทุกคนจะช่วยกันร้องเพลง “ริริข้าวสาร” เมื่อถึงประโยค “พานเอาคนข้างหลังไว้” ผู้เล่นเป็นสะพานโค้งจะลดมือลงกักเด็กคนสุดท้าย คนสุดท้ายจะพยายามหลบหลีกเลี่ยงการกักตัว โดยที่มีมือไม่หลุดจากการเกาะเอวคนข้างหน้า ถ้าหลบไม่พ้นถูกกักตัวไว้ได้ก็ถือว่าตายและต้องมาเป็นสะพานโค้งแทน และเริ่มต้นเล่นใหม่พร้อมทั้งเริ่มต้นร้องบทหรือเช่นเดิม
4. เมื่อเล่นเกมการเล่นเสร็จ ครูและเด็กสนทนาสรุปเกี่ยวกับการเล่นและความสำคัญของการร่วมมือกัน เด็กเล่นเครื่องเล่นและเล่นอิสระตามความสนใจ เมื่อหมดเวลาเด็กเข้าแถวเพื่อเข้าห้องเรียน

เวลาในการทำกิจกรรม 30 นาที

อุปกรณ์ประกอบการเล่น

- บทร้อง
- นกหวีดสำหรับครู

การประเมินผล

- สังเกตการแสดงพฤติกรรมการเล่นเป็นผู้นำผู้ตาม
- สังเกตทักษะการเคลื่อนไหว และการประสานสัมพันธ์ระหว่างอวัยวะต่างๆ
- สังเกตการแสดงท่าทางขณะเล่น

ชื่อกิจกรรมการเล่น “ก๊อบไม้ขีด”

จุดประสงค์

1. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเป็นผู้นำผู้ตาม การช่วยเหลือ และการแบ่งปัน
2. เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวและการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา
3. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

วิธีการจัดกิจกรรมการเล่น

1. ครูอธิบายกติกา และวิธีการเล่นประกอบการสาธิตให้เด็กเข้าใจ
2. ให้อาสาสมัครออกมาทดลองเล่นเกมการเล่นเป็นตัวอย่างก่อนเล่นจริง
3. แบ่งเด็กเป็น 6 กลุ่มๆ ละ 5 คน ให้เด็กแต่ละกลุ่มเลือกผู้เล่นหนึ่งคนเป็นผู้เล่นหัวแถว โดยการจับไม้สั้นไม้ยาว โยน้อยออก ฯลฯ เมื่อได้ผู้เล่นคนอยู่หัวแถวแล้ว ผู้เล่นที่เหลือยื่นเข้าแถวตอกลีต่อท้ายผู้เล่นคนหัวแถว คนหัวแถวจะถือที่คิบน้ำแข็ง เมื่อได้ยินสัญญาณผู้เล่นคนหัวแถวจะวิ่งไปคิบบกล่องไม้ขีด เมื่อคิบบได้แล้วถือวิ่งกลับมาวางบนกระดานแข็ง แล้วนำที่คิบน้ำแข็งส่งให้คนที่สองแล้ววิ่งไปต่อข้างหลัง คนที่ 2 ถือที่คิบน้ำแข็งวิ่งไปคิบบกล่องไม้ขีดแล้ววิ่งกลับมาวางบนกระดานแข็ง แล้วนำที่คิบน้ำแข็งส่งต่อให้คนที่ 3 ทำเช่นนั้นจนคนหัวแถวคนแรกได้กลับมาอยู่หัวแถว จากนั้นผู้เล่นในกลุ่มของแต่ละกลุ่มต้องช่วยกันนำก้อนไม้ขีดออกมาวางต่อเป็นรูปทรงต่างๆ หรือรูปภาพ และตั้งชื่อผลงานตามจินตนาการ

4. เมื่อเล่นเกมการเล่นเสร็จ ครูและเด็กสนทนาสรุปเกี่ยวกับการเล่นและความสำคัญของการร่วมมือกัน เด็กเก็บอุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย เด็กเล่นเครื่องเล่นและเล่นอิสระตามความสนใจ เมื่อหมดเวลาเด็กเข้าแถวเพื่อเข้าห้องเรียน

เวลาในการทำกิจกรรม 30 นาที

อุปกรณ์ประกอบการเล่น

- ที่คิบน้ำแข็ง
- กล่องไม้ขีด (ในแต่ละกล่องจะมีก้อนไม้ขีด 5 ก้อน)
- กระดานแข็ง (เทาขาว)
- นกหวีดสำหรับครู

การประเมินผล

- สังเกตการแสดงพฤติกรรมการเป็นผู้นำผู้ตาม การช่วยเหลือและการแบ่งปัน
- การเคลื่อนไหวและการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา
- สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ชื่อกิจกรรมการเล่น “ตะลือกต็อกแต็ก ชื้อดอกไม้”

จุดประสงค์

1. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเป็นผู้นำผู้ตาม และการช่วยเหลือ
2. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
3. เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความตึงเครียด

วิธีการจัดกิจกรรมการเล่น

1. ครูอธิบายกติกา และวิธีการเล่นประกอบการสาธิตให้เด็กเข้าใจ
2. ให้อาสาสมัครออกมาทดลองเล่นเกมการเล่นเป็นตัวอย่างก่อนเล่นจริง
3. แบ่งเด็กเป็น 5 กลุ่มๆ ละ 6 คน ให้เด็กแต่ละกลุ่มเลือกผู้เล่นสองคน คนหนึ่งเป็นคนขายดอกไม้ อีกคนเป็นคนซื้อดอกไม้ ส่วนผู้เล่นที่เหลือเป็นดอกไม้ ผู้ที่เป็นดอกไม้จะปรึกษากันว่าตัวเองจะเป็นดอกไม้อะไร(ดอกไม้จะต้องไม่ซ้ำกัน)แล้วกระซิบบอกคนขายไว้ อย่าให้คนซื้อได้ยิน คนขายต้องจำชื่อดอกไม้ทั้งหมด คนซื้อจะเดินมาพร้อมกับบทร้อง

คนซื้อดอกไม้

ตะลือกต็อกแต็ก

มาซื้อดอกไม้

ดอกมะลิ

ตะลือกต็อกแต็ก

มาซื้อดอกไม้

ดอกจำปี

ดอกชวนชม

ดอกกุหลาบ

คนขายดอกไม้

มาทำไม

ดอกอะไร

มี (คนเป็นดอกมะลิต้องออกไปอยู่ข้างหลังคนซื้อ)

มาทำไม

ดอกอะไร

ไม่มี

ไม่มี

มี (คนเป็นดอกกุหลาบต้องออกไปอยู่ข้างหลังคนซื้อ)

เล่นอย่างนี้ไปเรื่อยๆ จนดอกไม้หมดหรือเหลือน้อยก็จะเฉลยว่าใครเป็นดอกอะไร แล้ว

เปลี่ยนกันเป็นผู้ซื้อผู้ขายดอกไม้ในการเล่นรอบต่อไป

4. เมื่อเล่นเกมการเล่นเสร็จ ครูและเด็กสนทนาสรุปเกี่ยวกับการเล่นและความสำคัญของการร่วมมือกัน เด็กเล่นเครื่องเล่นและเล่นอิสระตามความสนใจ เมื่อหมดเวลาเด็กเข้าแถวเพื่อเข้าห้องเรียน
- เวลาในการทำกิจกรรม 30 นาที

อุปกรณ์ประกอบการเล่น

- บทร้อง
- นกหวีดสำหรับครู

การประเมินผล

- สังเกตการแสดงพฤติกรรมการเป็นผู้นำผู้ตาม และการช่วยเหลือ
- สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
- สังเกตการแสดงท่าทางขณะเล่น

ชื่อกิจกรรมการเล่น “ทอดแห”

จุดประสงค์

1. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมกรช่วยเหลือ และการแบ่งปัน
2. เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว และฝึกการประสานสัมพันธ์ระหว่างอวัยวะต่างๆ
3. เพื่อส่งเสริมทักษะการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

วิธีการจัดกิจกรรมการเล่น

1. ครูอธิบายกติกา และวิธีการเล่นประกอบการสาธิตให้เด็กเข้าใจ
2. ให้อาสาสมัครออกมาทดลองเล่นเกมการเล่นเป็นตัวอย่างก่อนเล่นจริง
3. แบ่งเด็กเป็น 6 กลุ่มๆ ละ 5 คน ให้เด็กแต่ละกลุ่มเลือกผู้เล่นหนึ่งคนเป็นหาปลา โดยการจับไม้สั้นไม้ยาว โยนโยยออก ฯลฯ เมื่อได้ผู้เล่นคนหาปลาแล้ว ผู้เล่นที่เหลือเป็นแห (ผู้เล่นทั้ง 4 คนยืนจับชายผ้าเช็ดตัวคนละมุม) เมื่อได้ยินสัญญาณผู้เล่นคนหาปลาจะวิ่งไปทอดแหจับปลา (ปลา คือ ห่อผ้า วางห่างกันประมาณ 1 เมตร จำนวน 5 ห่อ) ใ้ในตะข้อง (ผู้เล่นที่เป็นแหจะต้องวิ่งตามผู้เล่นที่เป็นคนหาปลา) เมื่อได้ปลาครบ 5 ตัวแล้ววิ่งมาที่จุดเริ่มต้น และเทปลาใ้ในตะกร้า จากนั้นผู้เล่นในกลุ่มของแต่ละกลุ่มต้องช่วยกันแกะห่อผ้า (ในห่อผ้าจะมีลูกปัดห่อละ 5 ลูก) แล้วนำเชือกมาร้อยปลา (ลูกปัด) กลุ่มใดทำเสร็จก่อนให้ส่งเสียงร้องเฮ.....แล้วนั่งลง
4. เมื่อเล่นเกมการเล่นเสร็จ ครูและเด็กสนทนาสรุปเกี่ยวกับการเล่นและความสำคัญของการร่วมมือกัน เด็กเก็บอุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย เด็กเล่นเครื่องเล่นและเล่นอิสระตามความสนใจ เมื่อหมดเวลาเด็กเข้าแถวเพื่อเข้าห้องเรียน

เวลาในการทำกิจกรรม 30 นาที

อุปกรณ์ประกอบการเล่น

- ผ้าเช็ดหน้า
- ลูกปัดหรือวัสดุที่มีรู
- ยางวงหรือเชือกสำหรับรัดหรือมัดกับผ้าเช็ดหน้า
- ตะข้องหรือวัสดุอื่นๆ สำหรับใส่ปลา
- เชือกสำหรับร้อยลูกปัด
- ตะกร้า
- แห (ผ้าเช็ดตัวขนาด 30 x 16 นิ้ว)
- นกหวีดสำหรับครู

การประเมินผล

- สังเกตการแสดงพฤติกรรมกรช่วยเหลือ และการแบ่งปัน
- สังเกตการเคลื่อนไหวร่างกาย และการแสดงท่าทางขณะเล่น
- สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ชื่อกิจกรรมการเล่น “งูกินหาง”

จุดประสงค์

1. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมกรเป็นผู้นำผู้ตาม และการช่วยเหลือ
2. เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว
3. เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความตึงเครียด

วิธีการจัดกิจกรรมการเล่น

1. ครูอธิบายกติกา และวิธีการเล่นประกอบการสาธิตให้เด็กเข้าใจ
2. ให้อาสาสมัครออกมาทดลองเล่นเกมการเล่นเป็นตัวอย่างก่อนเล่นจริง
3. แบ่งเด็กเป็น 5 กลุ่มๆ ละ 6 คน ให้เด็กแต่ละกลุ่มเลือกผู้เล่นหนึ่งคน เป็นคนหัวแถว โดยการจับไม้สั้นไม้ยาว โยน้อยออก ฯลฯ เมื่อได้ผู้เล่นคนอยู่หัวแถวแล้ว ผู้เล่นที่เหลือยืนเข้าแถวตอหลังเอามือจับเอวผู้เล่นคนหัวแถวไว้ ครูแจกลูกโป่งที่เป่าแล้วให้กลุ่มละ 1 ลูกผูกไว้ที่ด้านหลังคนสุดท้ายของกลุ่ม เมื่อได้ยินสัญญาณผู้เล่นคนหัวแถวจะต้องพยายามบีบลูกโป่งกลุ่มอื่นให้แตก ส่วนคนท้ายแถวก็พยายามหลบหลีกอย่าให้กลุ่มอื่นมาบีบลูกโป่งได้ จนเหลือกลุ่มเดียวแล้วเริ่มเล่นใหม่และมีการสับเปลี่ยนคนที่อยู่หัวแถวและท้ายแถวตามความสมัครใจ (กลุ่มที่ลูกโป่งแตกก่อนให้นั่งลงดูเพื่อนๆ)
4. เมื่อเล่นเกมการเล่นเสร็จ ครูและเด็กสนทนาสรุปเกี่ยวกับการเล่นและความสำคัญของการร่วมมือกัน เด็กเล่นเครื่องเล่นและเล่นอิสระตามความสนใจ เมื่อหมดเวลาเด็กเข้าแถวเพื่อเข้าห้องเรียน

เวลาในการทำกิจกรรม 30 นาที

อุปกรณ์ประกอบการเล่น

- ลูกโป่ง
- นกหวีดสำหรับครู

การประเมินผล

- สังเกตการแสดงพฤติกรรมกรเป็นผู้นำผู้ตาม และการช่วยเหลือ
- สังเกตการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายในขณะที่เล่น
- สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ชื่อกิจกรรมการเล่น “อีตัก”

จุดประสงค์

1. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมกรเป็นผู้นำผู้ตาม การช่วยเหลือ และการแบ่งปัน
2. เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว
3. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและความสนุกสนานเพลิดเพลิน

วิธีการจัดกิจกรรมการเล่น

1. ครูอธิบายกติกา และวิธีการเล่นประกอบการสาธิตให้เด็กเข้าใจ
2. ให้อาสาสมัครออกมาทดลองเล่นเกมการเล่นเป็นตัวอย่างก่อนเล่นจริง
3. แบ่งเด็กเป็น 6 กลุ่มๆ ละ 5 คน ให้เด็กแต่ละกลุ่มเลือกผู้เล่นผู้เล่นหนึ่งคนเป็นหัวแถว โดยการจับไม้สั้น ไม้ยาว โอน้อยออก ฯลฯ เมื่อได้ผู้เล่นคนหัวแถวแล้ว ผู้เล่นที่เหลือยืนเข้าแถว ตอนลึกต่อท้ายผู้เล่นคนหัวแถว คนหัวแถวจะถือก้านรูป (หักปลายงอ) หนึ่งก้านเมื่อได้ยินสัญญาณผู้เล่นคนหัวแถวจะวิ่งไปตักก้านรูป (ก้านรูปหักกลางก้านเหมือนตัววี) ในตะกร้าแล้ววิ่งกลับมาที่กลุ่มวางก้านรูปที่ตักมาลงบนกระดาษ แล้วส่งก้านรูปอีกก้านให้กับผู้เล่นคนที่ 2 ผู้เล่นคนที่ 2 3 4 5 ทำเช่นนั้นจนคนหัวแถวคนแรกได้กลับมาอยู่หัวแถว จากนั้นผู้เล่นในกลุ่มของแต่ละกลุ่มต้องช่วยกันนำก้านรูปมาวางต่อเป็นรูปทรงต่างๆ หรือรูปภาพตามจินตนาการและตั้งชื่อผลงาน
4. เมื่อเล่นเกมการเล่นเสร็จ ครูและเด็กสนทนาสรุปเกี่ยวกับการเล่นและความสำคัญของการร่วมมือกัน เด็กเก็บอุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย เด็กเล่นเครื่องเล่นและเล่นอิสระตามความสนใจ เมื่อหมดเวลาเด็กเข้าแถวเพื่อเข้าห้องเรียน

เวลาในการทำกิจกรรม 30 นาที

อุปกรณ์ประกอบการเล่น

- ก้านรูปหักกลางก้านเหมือนตัววี และหักปลายงอ
- ตะกร้า
- กระดาษเทาขาว
- นกหวีดสำหรับครู

การประเมินผล

- สังเกตการแสดงพฤติกรรมกรเป็นผู้นำผู้ตาม การช่วยเหลือ และการแบ่งปัน
- สังเกตการเคลื่อนไหวขณะเล่น
- สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ชื่อกิจกรรมการเล่น “ไฟฟ้าช็อต”

จุดประสงค์

1. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมกรเป็นผู้นำผู้ตาม
2. เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว
3. เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความตึงเครียด

วิธีการจัดกิจกรรมการเล่น

1. ครูอธิบายกติกา และวิธีการเล่นประกอบการสาธิตให้เด็กเข้าใจ
2. ให้อาสาสมัครออกมาทดลองเล่นเกมการเล่นเป็นตัวอย่างก่อนเล่นจริง
3. แบ่งเด็กเป็น 5 กลุ่มๆ ละ 6 คนให้เด็กแต่ละกลุ่มเลือกผู้เล่นหนึ่งคนเป็นผู้เล่นหัวแถว โดยการจับไม้สั้นไม้ยาว โยน้อยออก ฯลฯ เมื่อได้ผู้เล่นคนอยู่หัวแถวแล้วผู้เล่นที่เหลือนั่งเป็นแถวตอกลึงต่อท้ายผู้เล่นคนหัวแถว ทุกคนเอามือ 2 ข้างจับหูตนเองไว้ เมื่อได้ยินสัญญาณผู้เล่นคนที่อยู่หลังสุดของแต่ละกลุ่มเอามือแตะไหล่คนข้างหน้า เมื่อคนข้างหน้าถูกแตะแล้วก็ต้องแตะคนข้างหน้าต่อไป จนถึงคนหน้าสุดเมื่อถูกแตะต้องรีบลุกขึ้นแล้วตะโกนร้องดังๆ เช่น โอ๊ย..... ้วย.....แล้ววิ่งไปต่อท้ายแถวทำเช่นนี้จนครบทุกคน แล้วลงไปนอนราบกับพื้น ควรมีการสับเปลี่ยนคนที่อยู่หัวแถวและท้ายแถวตามความสมัครใจ
4. เมื่อเล่นเกมการเล่นเสร็จ ครูและเด็กสนทนาสรุปเกี่ยวกับการเล่นและความสำคัญของการร่วมมือกัน เด็กเล่นเครื่องเล่นและเล่นอิสระตามความสนใจ เมื่อหมดเวลาเด็กเข้าแถวเพื่อเข้าห้องเรียน

เวลาในการทำกิจกรรม 30 นาที

อุปกรณ์ประกอบการเล่น

- นกหวีดสำหรับครู

การประเมินผล

- สังเกตการแสดงพฤติกรรมกรเป็นผู้นำผู้ตาม
- สังเกตทักษะการเคลื่อนไหว
- สังเกตการแสดงท่าทางขณะเล่น

ชื่อกิจกรรมการเล่น “ติดในหมากขามลงหลุม”

จุดประสงค์

1. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมกรช่วยเหลือ และการแบ่งปัน
2. เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว และฝึกการประสานสัมพันธ์ระหว่างอวัยวะต่างๆ
3. เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความตึงเครียด

วิธีการจัดกิจกรรมการเล่น

1. ครูอธิบายกติกา และวิธีการเล่นประกอบการสาธิตให้เด็กเข้าใจ
2. ให้อาสาสมัครออกมาทดลองเล่นเกมการเล่นเป็นตัวอย่างก่อนเล่นจริง
3. แบ่งเด็กเป็น 6 กลุ่มๆ ละ 5 คน ให้เด็กแต่ละกลุ่มเลือกผู้เล่นหนึ่งคนเป็นหัวแถว

โดยการจับไม้สั้น ไม้ยาว โยนออก ฯลฯ เมื่อได้ผู้เล่นคนหัวแถวแล้วผู้เล่นที่เหลือยืนเข้าแถวตอนลึก ต่อท้ายผู้เล่นคนหัวแถว เมื่อได้ยินสัญญาณผู้เล่นคนหัวแถวจะวิ่งไปหยิบห่อผ้ามา 1 ห่อแล้ววิ่งกลับมาที่กลุ่มวางห่อผ้าไว้ในตะกร้า(ในห่อผ้ามีเม็ดมะขามห่อละ 10 เม็ด) แล้วไปต่อท้ายแถว ผู้เล่นคนที่ 2 3 4 5 ทำเช่นนั้นจนคนหัวแถวคนแรกได้กลับมาอยู่หัวแถว จากนั้นผู้เล่นในกลุ่มของแต่ละกลุ่มต้องช่วยกัน เทและเรียงเม็ดมะขามตามเส้นขีดรอบหลุม แล้วช่วยกันคิดเม็ดมะขามลงหลุมให้หมด กลุ่มใดทำเสร็จก่อนให้ส่งเสียงร้องเฮ.....แล้วนั่งลง

4. เมื่อเล่นเกมการเล่นเสร็จ ครูและเด็กสนทนาสรุปเกี่ยวกับการเล่นและความสำคัญของการร่วมมือกัน เด็กเก็บอุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย เด็กเล่นเครื่องเล่นและเล่นอิสระตามความสนใจ เมื่อหมดเวลาเด็กเข้าแถวเพื่อเข้าห้องเรียน

เวลาในการทำกิจกรรม 30 นาที

อุปกรณ์ประกอบการเล่น

- ผ้าเช็ดหน้า
- เม็ดมะขาม
- ยางวงหรือเชือกสำหรับรัดหรือมัดกับผ้าเช็ดหน้า
- หลุม
- ตะกร้า
- นกหวีดสำหรับครู

การประเมินผล

- สังเกตการแสดงพฤติกรรมกรช่วยเหลือ และการแบ่งปัน
- สังเกตการเคลื่อนไหวร่างกาย และการแสดงท่าทางขณะเล่น
- สังเกตมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวอนุพันธ์ พูลเพิ่ม
วัน เดือน ปี	15 มีนาคม 2516
สถานที่เกิด	อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี
ประวัติการศึกษา	ศศ.บ. (การจัดการทั่วไป (การบริหารทรัพยากรมนุษย์)) สถาบันราชภัฏราชนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ศษ.บ. (ปฐมวัยศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จังหวัดนนทบุรี
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนพัทธยาอรุโณทัย จังหวัดชลบุรี
ตำแหน่ง	ครูประจำชั้น